

Kárpátaljai Hírmondó

IV. évfolyam 3. szám, 2008. szeptember

Reményik Sándor

Az ige

Vigyázzatok majól, mikor beszéltek,
És áhítattal ejtsétek a szót,
A nyelv ma néktek végső menedéktek,
A nyelv ma tündérvár és katakomba,
Vigyázzatok majól, mikor beszéltek!

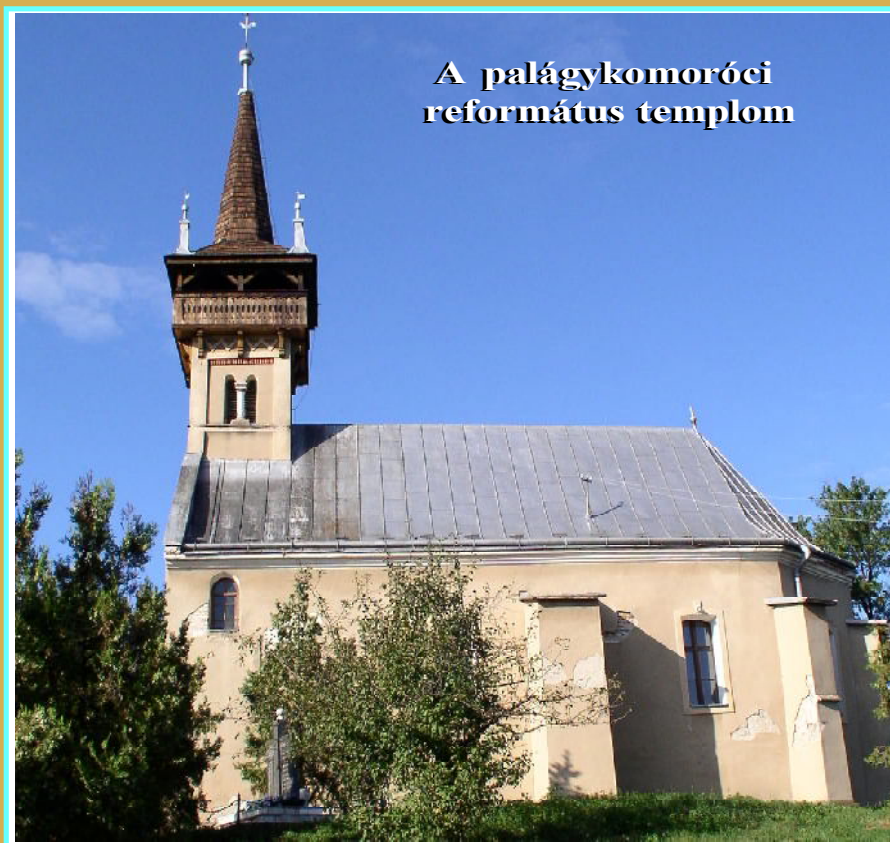
E drága nyelvet porrá ne törjétek,
Ne nyúljon hozzá avatatlanul
Senki: ne szaggassátok szirmaid
A rózsafának, mely hóban virul.
Úgy beszéljen ma ki-ki magyarul,
Míntha imádkozna,
Míntha aranyat, tömjént, myrrhát hozna!

És aki költő, az legyen király,
És pap és próféta és soha más,
Nem illik daróc főpapi talárhoz,
S királyi nyelvhez koldus-dadogás.

Vigyázzatok majól, mikor beszéltek,
Vigyázzatok: a nyelv ma szent kehely,
Ki borát issza: *Élet* borát issza,
Előre néz s csak néha-néha vissza —,
S a kelyhet többé nem engedni el!

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Emlékezzünk régiekről
- * Irodalom, képzőművészet
- * Határok nélkül
- * Neves szülötteink
- * Arasznyi történelem
- * Naptárunk
- * Gyökerek
- * Népi kultúra
- * Hitélet
- * KÁRISZ-kollázs

A palágykomoróci református templom

A Szinevéritó

KÁRPÁTALJAI **Hírmondó**

IV. évfolyam, 3. szám
2008. szeptember

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
600 példányban.

A lap megjelenését
a Szülőföld Alap
támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

- * Vers mindenkinek
- * Szervezeti élet
- * Időszerű
- * Közös dolgaink
- * Hitélet
- * Múltunkból
- * Arasznyi történelem
- * Gyökerek: Mán Éva pedagógus
- * Jogi tanácsadó
- * Ez történt
- * KÁRISZ-kollázs
- * A kutató jegyzetfüzetéből
- * Hírek, események
- * Híres szülötteink: Batizi Sándor mesterredző
- * Népi kultúra
- * Mementó
- * Irodalom
- * Történetek
- * Határok nélkül
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből
- * A Kárpátaljai Hírmondó galériája: Ujfalussy István festőművész

Szeresd ellenségeidet

Nektek, hallgatóimnak, azonban azt mondom: Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót haragosaitokkal.

Lukács 6,27

Ha szeretsz, más szemmel nézel a világra; nagylelkű leszel, megbocsátó, jószívű, pedig korábban esetleg kemény és rideg voltál. Az emberek óhatatlanul is hasonlóan viselkednek veled, s hamarosan abban a szeretetteljes világban élsz, amit te magad teremtettél. Vagy gondold azokra az időkre, amikor rossz volta kedved, ingerlékeny, aljas, gyanakvó voltál és talán még üldözési mániában is szenvedtél. Hamarosan azt vetted észre, hogy mindenki negatívan áll hozzád, s te pedig a gondolataid és érzelmeid által teremtett ellenséges világban élsz.

Hogyan tudnál boldog, szeretetteljes és békés világot teremteni? Úgy, hogy megtanulod azt az egyszerű, gyönyörű, de fájdalmas művészetet, amit látásnak hívunk. Így kell csinálni: Minden alkalommal, amikor ingerült vagy dühös vagy valakire, akivel találkozol, az nem a másik ember, hanem saját magad. Nem azt kell megkérdezned, hogy „Mi a baja ennek az embernek?”, hanem azt, hogy „Mit mond ez az ingerültség önmagamról?” Tedd is meg ezt most azonnal. Gondold valakire, aki általában felingerel téged, s mondd ezt a fájdalmas, de felszabadító mondatot magadnak:

– Ingerültségemnek az oka nem ez az ember, hanem én saját magam.

Miután ezt kimondtad, láss hozzá és keresd meg, hogy mivel okozod ezt az ingerültséget. Az első dolog az, hogy gondold arra a nagyon is reális lehetőségre, hogy ennek a személynek a hibái, vagy az úgynevezett hibái, benned is megvannak. Csakhogy te jól elnyomtad ezeket a hibákat, s ezért öntudatlanul kivetíted a másokra. Általában ez majdnem minden esetben így van, de jóformán senki sem veszi észre. Keresd tehát ennek az embernek a hibáit a saját szívedben és a tudatalattidban, és a bosszankodásod majd átalakul hálává, mert a viselkedése önmagad felfedezéséhez vezetett.

De van itt még valami más is, amit érdemes megvizsgálni: nem lehetséges, hogy azért vagy bosszús, mert amit ez a személy mond vagy tesz, az rámutat

valami olyasmire, amit te nem akarsz meglátni? Gondold csak arra, mennyire ingerültek leszünk a misztikus vagy a próféta láttán, aki ugyan egyáltalán nem tűnik misztikusnak vagy prófétának, de a létük vagy szavaik mégis kihívták jelentenek számunkra.

De még más is világos lesz itt: Azért vagy ingerült erre az emberre, mert nem felelt meg azoknak az elvárásoknak, amelyeket beléd programoztak. Lehet, hogy jogosan követelheted, hogy feleljen meg programozottságodnak, ha az illető például durva, vagy igazságtalan, de azért gondold csak meg! Ha meg akarod változtatni ezt a személyt, ha szeretnéd, hogy abbahagyja ezt a viselkedést, nem lennél-e sokkal hatékonyabb, ha nem lennél ingerült? Az ingerültség csak elhomályosítja látásod, cselekedetened pedig kisebb lesz a hatékonysága. Mindenki tudja, ha egy sportoló vagy egy bokszoló elveszíti önuralmát, teljesítményének minősége hirtelen lecsökken, mert a düh és szenvedély miatt már nem tudja összehangolni mozgását. A legtöbb esetben azonban nincs jogod azt követelni, hogy a másik feleljen meg elvárásaidnak; mert ha valaki más lenne a helyedben, az egyáltalán nem lenne bosszús. Csak gondolkodj el ezen az igazságon, és bosszúságod el fog szállni. Milyen butaság a részéről azt követelni, hogy a másik olyan normák és szabályok szerint éljen, amelyeket a szüleid ültettek beléd!

És az utolsó igazság, amit meg kell fontolnod: a háttérét, élettörténetét és tudatlanságát is figyelembe véve, ez az ember nem is viselkedhet másképp, mint ahogy viselkedik. Olyan jól megfogalmazták: ha mindent értenénk, mindent megbocsátanánk. Ha igazán megértenéd ezt az embert, akkor nyomoréknak látnád és nem elítélendőnek, ingerültséged pedig azonnal megszűnne. Akkor hamarosan azt vennéd észre, hogy szeretettel fordulsz hozzá, és ő is szeretettel viszonyozza közeledésedet. S abban a szeretetteljes világban találnád magad, amit te saját magad teremtettél.

(Anthony de Mello: A szeretet útja. Korda Kiadó, Kecskemét, 2006)

Vers mindenkinek

Babits Mihály

Esti kérdés

Midőn az est, e lágyan takaró fekete, síma bársonytakaró, melyet terít egy óriási dajka, a féltett földet lassan eltakarja s oly óvatossan, hogy minden fűszál lágy leple alatt egyenessen áll és nem kap a virágok szirma ráncot s a hímes lepke kényes, dupla szárnyán nem veszi a szivárványos zománcot és úgy pihennek e lepelnek árnyán, e könnyű, síma, bársonyos lepelnek, hogy nem is érzik e lepelt tehernek: olyankor bárhol járj a nagyvilágban, vagy otthon ülhetsz barna, bús szobádban vagy kávéházban bámészan vigyázd, hogy gyűjtják sorban a napfényű gázt; vagy fáradtan, domb oldalán, ebekkel nézzed a lombon át a lusta holdat; vagy országúton, melyet por lepelt el, álmos kocsisod bóbiskolva hajthat; vagy a hajónak ingó padlatán szédülj, vagy a vonatnak pamlagán; vagy idegen várost bolygván keresztül állj meg a sarkokon csodálni restül a távol utcák hosszú fonalát, az utcalángok kettős vonalát; vagy épp a vízi városban, a Riván, hol lángot apróz matt opáltükör, merengj a messze múltba visszaríván, melynek emléke édesen gyötör, elmúlt korodba, mely miként a bűvös lámpának képe van is már, de nincs is, melynek emléke sohse lehet hűvös, melynek emléke teher is, de kincs is; ott emlékektől terhes fejedet a márványföldnek elcsüggesztheted: csupa szépség közt és gyönyörben járván mégis csak arra fogsz gondolni gyáván: ez a sok szépség mind mire való? mégis csak arra fogsz gondolni árván: minek a selymes víz, a tarka márvány? minek az est, e szárnyas takaró? miért a dombok és miért a lombok s a tenger, melybe nem vet magvető? minek az árok, minek az apályok s a felhők, e bús Danaida-lányok s a nap, ez égő szizifuszi kő? miért az emlékek, miért a multak? miért a lámpák és miért a holdak? miért a végét nem lelő idő? vagy vedd példának a piciny fűszálat: miért nő a fű, hogyha majd leszárad? miért szárad le, hogyha újra nő?

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapján naprakészen tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolunk korábbi rendezvényeinkről. Szeretnénk kikérni ezzel kapcsolatos véleményüket: mit látnának még szívesen a www.ksz.egalnet.hu című honlapunkon.

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján Kamaszkorunk legszebb nyara?

Szeptember 12–14-én tartotta hagyományos őszi, balatonföldvári találkozóját a Kárpátaljai Szövetség. Rangot adott az összeövetelnek, hogy a közösség idén ünnepelte Szövetségéé alakulásának 15. évfordulóját, azaz kamaszkorba lépett.

Kibővített szerkesztő- bizottsági ülés

A rendezvénysorozat keretében immár másodikban került sor a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottságának kibővített ülésére. A folyóirat megjelenése körül bábáskodók munkájáról a negyedik éve megjelenő kiadvány főszerkesztője, Füzesi Magda számolt be. Örvedetes, hogy nő a lap példányszáma, gyarapszik a szerzői gárda. Az olvasók meg vannak elégedve színvonalával, sok értékes javaslattal, ötlettel segítik a szerkesztőbizottság munkáját. A levelezési rovatban közölt beszámolók arról tanúskodnak, hogy a Kárpátaljai Hírmondó eljut Magyarországra, illetve Kárpátalja legtávolabbi településeire, valamint Ausztriába, Ausztráliába, Svédországra, Németországra, az USA-ba és Svájcba is.

Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke, a lap felelős kiadója hangsúlyozta: a szerkesztőbizottság munkája során megtalálta az egyensúlyt, a publikációk válogatásánál a legfőbb szempont, hogy a folyóirat pártsemleges, nem kíván állást foglalni sem a szülőföldön történő, sem az országon belüli politikai csatározásokban, nem kívánja mélyíteni a magyarságon belüli megosztottságot, sőt, a lehetőségeken belül a megbékélést támogatja. Változatlanul írni fog a szülőföldön szervezett rendezvényekről és minden olyan eseményről, amely számot tarthat az olvasók érdeklődésére.

Papp Lászlóné, a Kárpátaljai Szövetség Felügyelő Bizottságának elnöke (a folyóirat megálmodója) kitért arra, hogy a Kárpátaljai Hírmondó megfelelő fórum a fiatal alkotók számára, éppen a lap révén vált ismertté több Kárpátaljáról elszármazott író és költő neve. A kiadvány hírt ad a vidéki tagszervezetek tevékenységéről, hidat képez az anyaországi és a kárpátaljai olvasók között, a maga nemében egyedül értékhorozó.

Csanádi György neves kárpátaljai újságíró, a lap állandó szerzője szerint a Kárpát-

aljai Hírmondó sikerrel látja el feladatát. Fontos, hogy az eddigieknél is mélyebb tartalmú anyagokat közöljön, több figyelmet szenteljen Kárpátalja történelmi múltjának, gyakrabban írjon neves személyiségeiről, városairól, falvairól, regionális kapcsolatairól.

Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke felhívta a figyelmet arra, hogy a lap egyes publikációi a szövetség és a KÁRISZ honlapján is olvashatók. Javasolta, hogy a szerkesztőbizottság bátrabban használja ki az elektronikus újságírás lehetőségeit, építsen ki kapcsolatot a vállalkozói réteggel, akár úgy is, hogy fizetett szolgáltatás formájában hirdetési lehetőséget adjon a szülőföld és az anyaország közötti vállalkozások működéséhez.

A kibővített szerkesztőbizottsági ülésen sok észrevétel hangzott el. Füzesi Magda főszerkesztő összefoglalójában megköszönte a résztvevők hasznos tanácsait, és biztosította az egybegyűlteket, hogy a továbbiakban is a jobbitó szándék vezérli a lap szerzőit.

A képeken: (fent) Katona Tamás felelős kiadó és Füzesi Magda főszerkesztő tájékoztatja az egybegyűlteket; (lent) szerzők és olvasók.

Képzőművészeti kiállítás

A péntek este fénypontja Ujfalussy István amatőr festő munkái kiállításának megnyitója volt. A vendégeket Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke köszöntötte, majd átadta a szót Schober Ottónak, a szövetség elnökségi tagjának, aki ismertette a festő munkásságát. Segítségül hívta ehhez a betegsége miatt „igazoltan hiány-

zó” Kutlán András festőművésznek, a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége (KIKMMAK) társelnökének a kiállított festményekről írt értékelését. Idézzünk a szakember tollából: „(Ujfalussy István) képei nyugalmat, harmóniát, békét sugároznak”. Nos, ezt a harmóniát mi is bemutatjuk a Kárpátaljai Hírmondó hagyományos galériájában, a lap szám hátsó borítóján.

A képeken: Ujfalussy István képzőművész, Schober Ottó elnökségi tag és Katona Tamás elnök a képzőművészeti kiállítás megnyitóján; a műpártolók egy csoportja.

Közgyűlés

együttgondolkodással

Szeptember 13-án tartották meg a Kárpátaljai Szövetség közgyűlését. Katona Tamás elnök köszöntötte a meghívott vendégeket, majd beszámolt az elvégzett munkáról, vázolta a feladatokat. Sajnálattal állapította meg, hogy a szövetséget nem vonták be az ukrán–magyar kormányközi vegyes bizottság tevékenységébe, pedig lenne mondanivalója a kisebbségi érdekek érvényesítéséről Kárpátalján. A szövetség minden kárpátaljai magyar szervezettel jó kapcsolatokra törekszik, szeretné, ha nem egymás ellen, hanem a kárpátaljai magyarok közös érdekeiért politizálnának.

Orosz Ildikó, a Kárpátaljai Magyar Pedagógus-szövetség elnöke tartalmas előadással kötötte le az egybegyűlteket figyelmét. Tájékoztatt a kárpátaljai magyar oktatás múltjáról, jelenlegi helyzetéről, kitért az új ukrán érettségi és felvételi rendszerben, valamint az ukrain oktatási hálózatban most elkezdődött reformokra. Az előadó többek között elmondta: a május 26-án aláírt 461. sz. miniszteri rendelet az ukrán nyelv elsajátításának ürügyén egyértelműen az anyanyelvi oktatás felszámolására irányul. A helyzet kivédéséhez Kárpátalján igyekeznek megtalálni a megfelelő eszközöket. Tény, hogy az államnyelv ismerete hasznos és szükséges. Am

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozásán Kamaszkorunk legszebb nyara?

► ehhez a magyar iskolákban nagyon jól kell oktatni az ukrán nyelvet, tankönyvek, szótárak, oktatási segédanyagok kellene és olyan tanárok, akik a magyar és az ukrán nyelvet egyformán jól beszélik. Sajnos, az ominózus 461. oktatási törvény a magyar szülők egy csoportját elbizonytalanította: sokan úgy döntöttek, ukrán tan nyelvű iskolába íratják be első osztályos gyermekeiket. Ennek következménye, hogy például Huszton nem indult magyar első osztály, Técsőn csak nyolc gyereket íratnak be a magyar első osztályba. Több településen előfordult, hogy ha magyar tan nyelvű iskolát választottak is a szülők, inkább a városi iskolákba viszik a gyermekeiket.

Milyen következtetést vonhatunk le az elhangzottakból? A jelen: ördögi kör, amibe az anyanyelvi oktatás került Kárpátalján. Jövőkép: ideig-óráig rendeletekkel felülírhatják a korábban hozott törvényeket, bízva abban, hogy a türelem rózsát terem...

Varga Attila, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Határon Túli Magyarok Titkárságának főtanácsosa arról számolt be, milyen támogatást kapott a kárpátaljai magyar oktatási hálózat – az állami, az egyházi, az alapítványi iskolák, a szakképzés, a felsőoktatás, a szórványoktatás, a hallgatói és kutatói közösségek – 2007-ben és 2008 folyamán. Közölte, hogy a minisztérium elkészítette a határon túli magyar oktatás támogatásának koncepcióját, többletforrásokat keres és talál finanszírozására.

Dr. Holló József Ferenc altábornagy, a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézetének és Múzeumának főigazgatója „II. világháborús katonasírok Ukrajnában” címmel tartott vetített képes előadást. Többek között megtudtuk, hogy az I. világháborúban a Monarchia vesztesége 3 millió 250 ezer fő volt (lakosságának több mint 6 százaléka), a II. világháborúban 3 millió 500 ezer magyar halt meg. Az Oroszországgal 1995-ben kötött, a kegyeleti emlékhelyekkel kapcsolatos szerződés életbe lépése óta 376 magyar emlékhelyet létesítettek. Vorkután, a Sarkkörön túl például 600 elesett magyar katonának állítottak emléket.

Viktor Jusczenko, Ukrajna elnöke Budapesten folytatott tárgyalásainak egyik ered-

ménye volt, hogy az ukrán államfő Sólyom László köztársasági elnökkel közös nyilatkozatot írt alá, amelyben többek között az szerepel, hogy megállapodtak az Ukrajna területén elesett magyar áldozatok, illetve a Magyarország területén elesett ukrán áldozatok emlékének méltó megőrzésében. Ennek a dokumentumnak a jegyében magyar katonasírokat avattak többek között Ungváron, Ökörmezőn, Dorosicsban, Kosziv-Gorodban, Csuszkán, Beregszászban. Ez utóbbi esemény kapcsán az előadó külön köszönetét fejezte ki a beregszászi diákok Borbély Ibolya tanárnő vezette csoportjának, akik felvállalták a beregszászi temetőben lévő magyar katonasírok gondozását. Az altábornagy hangsúlyozta: „A kegyelet nem politikai kategória!” Az előadó végezetül felolvasta a témával kapcsolatos egyik meghatározó írását, amelyet a Kárpátaljai Hírmondó e számában olvashatnak.

A tanácskozás záróakkordjaként Benda István, a Kárpátaljai Szövetség alapító tagja szöveget az egybegyűltekhez. Az előző témát áthidalva elmondta Arany János Tájékp című versét, amelyből kicseng: sok derék dalia alussza örök álmát tájainkon és hogy „a Haza teste mindenütt egy sebhely...”

Ezután emlékezett a megalakulásnál jelen volt lelkes csapatból azokra a vezető tisztségeket betöltő barátokra, akik már nincsenek az élők sorában. A sort két tiszteletbeli elnökkel, Czine Mihály irodalomtörténész professzorral és Kovács Magdával, a Gábor Dénes Főiskola elnökével kezdte. A Kárpátaljai Szövetség tagsága máig nagy szeretettel gondol Gondócs László és Turchányi György tanárookra, továbbá Bajza Endrere, Heiszter József, Pekár Aranka, Paládi Ferenc, Gera József, Turányi József, Rákóczi Mariannra, és természetesen nem feledkeznek el a Kárpátalján élt segítő társakról sem, így fejt hajt Ortutay Elemér, Fodó Sándor, Arpa István, Vaszőcsik Tilda és a fáradhatatlan Kerényi Gyula emléke előtt. Szólt a társszervezetekkel való jó kapcsolatok kialakításának fontosságáról, arról, milyen fontos az, hogy a Nemzeti Kulturális Alap, a Nemzeti Civil Alapprogram, a Szülőföld Alap a szakszerűen elkészített és lebonyolított pályázatok révén anyagilag támogatja a Kárpátaljai Szövetség tevé-

kenységét. Megköszönte minden korábbi és mostani vezetőségi tagnak és minden közreműködőnek a lelkiismeretes munkát, a baráti találkozók, a Kárpátaljai Napok, a közgyűlések, a kiállítások szervezését.

A képen: együttgondolkodók, 2008.

„Mert a haza nem eladó...”

Felejthetetlen műsorral ajándékozta meg a találkozó résztvevőit a Bartók Béla-díjjal kitüntetett Credo együttes. A művészeket Schober Ottó, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja köszöntötte, majd jó szórakozást kívánt a közönségnek. Reményik Sándor, Bodnár Éva, Becske József Lajos, Finta Éva, Kovács András Ferenc, Füzesi Magda, Turmezei Erzsébet, Kányádi Sándor, Horváth Sándor megzenésített versei nemcsak mosolyt, hanem olykor könnyeket is csaltak az egybegyűltek szemébe. A hangulat az „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” (Tamási Áron), és a „Valami nincs sehol” (Váci Mihály) két véglet között vergődött. Varga Katalin, Fekete Zsuzsanna, Szabó Livia énekesek és hangszeresek, illetve Ivaskovics József zeneszerző, az együttes vezetője megénekelte a közönséget is, bár az egybegyűltek addig is tudták: „Mert a haza nem eladó...”

A képeken: Varga Katalin énekel; Schober Ottó elnökségi tag gratulál a Credo Verséneklő Együttesnek.

►

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján Kamaszkorunk legszebb nyara?

Író-olvasó találkozó

Este Pomogáts Béla irodalomtörténész író-olvasó találkozó keretében beszélt Pap Ildikó Táltosok című regényéről. Úgy ítélte meg, hogy a könyv történetének jelenkori szála hitelesebb, mint a másik, Honfoglalás korára tehető, mítikus idősíjka. A olvasók nevében Petruska Márta, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja mondta el a könyvről nagyon pozitív véleményét. Ízelítőt kaptak a jelenlévők Lengyel János „Fall az arcnak” című szociográfiai kötetéből is. Az író elmondta: a magyarországi építőiparban töltött 10 évnyi munkája során szerezte azokat a tapasztalatokat, amelyek ezeket a szociográfiai műfajú írásokat ihlették.

A képen: Pomogáts Béla irodalomtörténész könyvvelemzést tart.

Vasárnap délelőtt Géczy Tihamér református és Egressy Miklós görög katolikus lelképásztor ökumenikus istentiszteletet tartott (*a képen*).

Jó volt, szép volt, rövid volt az a három nap, amelyet a kárpátaljai magyarok – az anyaországba települtek és a szülőföldön maradtak – egymás társaságában töltöttek. Talán közhelyszámban megy, de sokan az idén is így búcsúztak barátaiktól: „Jövőre veletek, ugyanitt!”.

(A rendezvényt a Nemzeti Civil Alap-program támogatta.)

TUDÓSÍTÓINK
Fotó: FÜZESI MAGDA,
BIRÓ LÁSZLÓ

Kárpátaljai szerzők művei a könyvhéten

Katalin (Ezüst barka gömbölyödik). Megjelent Kovács Gábor első könyve, Az önvaló dicsérete című esszéket. A kárpátaljai standon korlátozott példányszámban kaphatók voltak a néhány éve megjelent kiadványok, többek között Dupka György, Ferenczi Tihamér, Bartha Gusztáv, Mester Magdolna, Keresztyén Balázs, Füzesi Magda könyvei. A könyvhét rendezvényeire ellátogattak a Kárpátaljai Szövetség tisztségviselői is.

Már hagyomány, hogy az Ünnepi Könyvhét rendezvényein kárpátaljai kiadók is részt vesznek. Az Intermix Kiadó gondozásában új könyvvel jelentkezett többek között Pap Ildikó (Táltosok), Nagy Zoltán Mihály (Messze még az alkonyat), Pilipkó Erzsébet (Identitás és hit I.), Weinrauch

A képeken: **Papp Lászlóné**, a Felügyelő Bizottság elnöke és **Petruska Márta** elnökségi tag **S. Benedek András** irodalomtörténésszel beszélget; **Schober Ottó** közíró és **Kovács Gábor** fiatal kritikus; **Pap Ildikó** Táltosok című könyvét dedikálja.

Tudósítónk

Fa ága rügyével

A Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ, a Petőfi Sándor Művelődési Központ és a Magyar Ökoszociális Fórum Európai Kommunikációs Intézete szervezésében ez év június 27–29-én tartották meg Gödöllőn Fa ága rügyével címmel a IV. Kárpát-medencei Magyar Népmesemondók, Népzeneészek és Népi Mesterségek Örzőinek találkozóját. A Kárpátaljai Hírmondó is meghirdette az eseményt idei első lapszámában, azzal a nem titkolt szán-

dékkal, hogy résztvevőket toborozzunk szűkebb pátriánkából. Nagy örömünkre a találkozóznak valóban voltak kárpátaljai mesemondó résztvevői: Beregújfaluból Stefán Rebeka, a helyi kultúrház egykori igazgatója, Báthori-Stefán Cecília és Báthori István, illetve Nagymuzsalyból Vidnyánszky József, a helyi középiskola egykori igazgatója, valamint Delegán István és Máté Krisztián, a Nagymuzsalyi Középiskola 6., illetve 3. osztályos tanulója, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Vidnyánszky Éva vezette Gyermekstúdiójának növendékei.

A versenyben földijeink jól szerepeltek: mindkét csoport elnyerte az Aranyalma díj III. fokozatát, Báthori Istvánka pedig a legfiatalabb résztvevőnek felajánlott díjat is hazavihette.

A képen: a közönség a nagymuzsalyi mesélőket hallgatja.

FÜZESI MAGDA felvétele

Ukrajna európai integrációja

Amikor Ukrajna európai integrációjáról beszélünk, hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy az „európai integráció” fogalma sem földrajzilag, sem pedig kulturális értelemben nem helytálló. A Nyugat (vagyis az EU régi tagállamai) gyakorlatilag szinonimaként használják „Európát” és az „Európai Uniót”. Annak idején éppen ezért mondtuk mi, hogy Magyarország nem „csatlakozik”, hanem „visszatér” Európába. Ukrajna földrajzilag és kulturális értelemben tehát Európa szerves része.

Ukrajna európai integrációján azt a folyamatot kell érteni, amelyben Ukrajna fokozatosan kialakítja és elmélyíti együttműködését az európai intézményekkel, elsősorban az Európa Tanáccsal és az Európai Unióval, vagy pedig más összefüggésben (euró-atlanti integráció) a NATO-val, amire itt nem térek ki.

Az Európa Tanács volt az a nemzetközi szervezet, amely először nyitotta meg kapuit a közép-kelet-európai új demokráciák előtt. Magyarország a volt szocialista országok közül elsőként lett az Európa Tanács tagja 1990 novemberében. Pontosán 5 évvel később, 1995 novemberében Ukrajna is tagja lett az Európa Tanácsnak, miután lezárult egy hároméves felvételi eljárási folyamat (Ukrajna kérelmét 1992. július 14-én adta be).

1994-ben, tehát egy évvel korábban Ukrajna és az Európai Unió aláírt egy *Partnerségi és Együttműködési Megállapodást*, amely 1998-ban lépett érvénybe.

Ukrajna Európa Tanácsi tagsága és az Európai Unióhoz fűződő kapcsolatai között szoros összefüggés van.

Az Európa Tanácshoz tartozás Ukrajna számára előfeltétele annak, hogy az ország valamikor az Európai Unió tagja lehessen, mégpedig a következők miatt. Az Európa Tanácsban a tagországok közötti együttműködés javarészt nemzetközi egyezmények alapján működik (ezek száma ma már meghaladja a 200-at). Közülük a legalapvetőbb egyezmény az *Emberi és alapvető szabadságjogokról szóló európai egyezmény*. Az egyezményben foglaltak betartásáról az *Európai Emberi Jogi Bíróság* döntésének alapján a tagállamok kötelesek gondoskodni. Valójában az Európa Tanács egyezményei az európai integráció szempontjából azért játszottak fontos szerepet, mert a tagállamoknak az egyezményekhez történő csatlakozása több mint harmincezer kétoldali megállapodást helyettesített.

Ukrajna a mai napig 91 Európa Tanácsi egyezményt írt alá, amelyből 62-t ratifikáltak. Ezek közül több egyezmény különösen fontos Kárpátalja és az ottani magyarság szempontjából is: a már említett emberi jogi egyezményen kívül a következők: *Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről*, az *Önkormányzati Charta*, a *Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája*, *Keretegyezmény a Területi és Helyi Hatóságok Határokon Átnyúló Együttműködéséről*, a *Kulturális Egyezmény*, *Egyezmény a Tájékozottságról*, valamint a *Keretegyezmény a Kulturális Örökség Társadalmi Hasznosságáról*.

Ukrajna európai integrációjának szempontjából lényeges körülmény, hogy az

Európa Tanács a keleti bővítés egy adott pontján, amikor a tagjelöltek belső viszonyai, megoldatlan problémái megkérdőjelezték a bővítési eljárás addig követett módszereit, fokozatosan bevezette a tagfelvételi eljárás új rendszerét. Első esetben Szlovákia felvételekor alkalmazták (1993). Az új eljárás lényege abban áll, hogy az új tagállamok felvételekor tett kötelezettségvállalásainak betartására és ellenőrzésére az Európa Tanács életbe léptetett egy ellenőrzési rendszert (monitoring).

Ez a rendszer idővel egyre több követelményt támasztott a tagságra törekvő államok elé. Így, amikor Ukrajna felvételt nyert, kötelezettséget kellett vállalnia többek között a halálbüntetés eltörlésére, a Kisebbségvédelmi Keretegyezménynek, az Önkormányzati Chartának, valamint a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Chartájának egy éven belüli ratifikálására.

Az ET számos intézménye működtet ellenőrzési rendszert (a Parlamenti Közgyűlés, a Miniszteri Bizottság, a Helyi és Regionális Önkormányzatok Európai Kongresszusa, az Európai Emberi Jogi Bíróság, az Emberi Jogi Biztos).

2005 januárjában Jusczenko elnök a Parlamenti Közgyűlés előtti felszólalásában hitet tett Ukrajna európai integrációja mellett, és megígérte, hogy a még nem teljesített kötelezettségvállalásoknak eleget fog tenni. Ezzel Ukrajna és az Európa Tanács kapcsolata új lendületet kapott.

Az ellenőrzéssel foglalkozó, előbb említett Európa Tanácsi intézmények 1995 óta Ukrajnával kapcsolatos számos jelentést készítettek. Itt csak egyet említenék meg közvetlen magyar vonatkozása miatt. A Parlamenti Közgyűlés *1466(2005)*. számú ajánlásában többek között arra szólítja fel Ukrajnát, hogy vizsgálja ki a választási csalásokat, és büntesse meg azok elkövetőit. Ezzel kapcsolatban kell megemlíteni, hogy éppen a választási csalások miatt fordult Kovács Miklós KMKSZ-elnök az Európai Emberi Jogi Bírósághoz, amely elmarasztalta Ukrajnát.

A közgondolkodásban az európai integrációs folyamatokat nem az Európa Tanáccsal, hanem az Európai Unióval azonosítják.

Mint már említettem, Ukrajna 1994-ben írta alá a Partnerségi és Együttműködési Megállapodást az Európai Unióval. Azóta a két fél közötti együttműködés intézményei tovább bővültek. Az együttműködés ma az EU keleti szomszédság politikájának kereteiben működik. 2005-ben aláírtak egy *EU–Ukrajna Akciótervet*, és az együttműködés újabb intézményekkel bővült: *EU–Ukrajna Csúcserkeztet*, *EU–Ukrajna Együttműködési Tanács*, *EU–Ukrajna Együttműködési Bizottság*, valamint további 7 albizottság. Miután Ukrajna 2008 februárjában tagja lett a WTO-nak, tárgyalások vették kezdetüket Ukrajna és az EU között.

Ennek az együttműködésnek Kárpátalja szempontjából igen fontos része az a megállapodás, amely 2008 februárjában jött létre az Európai Unió és Ukrajna között a vízum megszerzésének megkönnyítésére. A megállapodás az Európai Unió tagállamok közül nem

vonatkozik Angliára, Dániára, Írországra. Ennek értelmében egyszerűsített eljárást alkalmaznak a következő esetekben: rokon látogatás, orvosi kezelés, temetésre történő utazás, katonai sírok vagy emlékhelyek felkérése. A megállapodás előírja a díjmentességet nyugdíjasoknál, kiskorúaknál, valamint 21 éves életkorig eltartott nagykorú gyermekek-nél. További könnyítés a többszöri belépésre jogosító, 5 évig érvényes vízum abban az esetben, ha hivatalosan az EU területén tartózkodó ukrán állampolgárt látogatnak.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozás nagyon összetett és hosszú folyamat (Magyarország esetében több mint 10 évet vett igénybe). Mert miközben az Európa Tanács kormányközi együttműködésre épülő szervezet, az Európai Unió egyedülálló intézmény, amelyben egyidejűleg vannak jelen akormányközi és a nemzetek feletti döntési mechanizmusok. Számos területen, amelyet a közösségi jog szabályoz, az államok feladták nemzeti szuverenitásukat: vám, piac, gazdaság, monetáris kérdések és az amszterdami szerződést követően egyre inkább a bel- és igazságügyi kérdések.

Ugyanakkor tisztában kell lenni azzal, hogy az Európa Tanácsi tagság és az Európai Unió tagjelöltség között szoros összefüggés van. Az Európai Unió még 1993-ban elfogadta az ún. koppenhágai kritériumokat, amelyek teljesítése nélkül egy ország sem léphet be az Európai Unióba. Ezek közül a kritériumok közül külön szerepelnek a politikai kritériumok, amelyek betartását a kialakult gyakorlat szerint az Európa Tanács egyezményei és ellenőrzési rendszere alapján értékelik.

Az Európa Tanács vívmányai, amint ezt már fent jeleztem, Kárpátalja szempontjából fontosak. Ennek illusztrációjára példa lehet a *vereckei emlékmű* felavatása körül huzavona. Ukraán részről felmerült az az elgondolás, hogy a vereckei emlékmű felavatásával egyidőben, állítsanak emléket a szics gárda áldozatainak. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának *2001/10*. számú ajánlása (*Történelemoktatás Európában a 21. században*) kimondja, hogy a történelemhamisítás ellentétes az Európa Tanács alapszabályával.

Személyes véleményem az, hogy a vereckei emlékmű kérdésénél lényegesen fontosabb kulturális problémának várnak megoldásra. Az egyik ilyen a beregszászi levéltár kérdése.

Összefoglalva az eddigieket megállapítható, hogy amennyiben Ukrajna komolyan veszi integrációs törekvéseit, arra kell törekednie, hogy minél előbb teljesítse azokat a követelményeket (jogállamiság, sajtószabadság, kisebbségi jogok tiszteletben tartása, valódi önkormányzati rendszer létrehozása), amelyeket az Európa Tanács támaszt. Ha e területeken Ukrajna jelentős eredményeket tud felmutatni, nehezebb lenne az Európai Uniónak elzárkózni egy olyan dokumentum elfogadása elől, amely kimondaná Ukrajna jövőbeni csatlakozásának lehetőségét. Ugyanakkor megkönnyítené azoknak az országoknak a dolgát, így Magyarországot is, amelyek támogatják Ukrajna csatlakozását az Európai Unióhoz.

PERÉNYI JÁNOS

XIII. Kárpát-medencei Napok Budapesten

Szeptember 19–20-án a Magyar Kultúra Alapítvány rendezésében immár tizenharmadik alkalommal gyűltek össze Budapesten a Szentháromság téri székházban mindazok a határon túli meghívottak, akik Irodalmi Kávéház ürügyén, illetve az „Írott szó a megmaradásért” gondolat jegyében kívántak együttgondolkodni a témára fogékony anyaországi közönséggel, és a határon túl rekedt sorstárs alkotókkal, újságírókkal.

A két nap történéseibe sok minden belefért. Pénteken este az Alapítvány székházában egybegyűlteket Seres Zsuzsa igazgatóhelyettes köszöntötte. Ezután „Reneszánsz kori emléke a Délvidéken” címmel fotókiállítás tekinthetők meg az érdeklődők. Közreműködött a szabadkai Ungaresca Együttes.

Az Irodalmi Kávéház asztalainál egybegyűltek néhány, a Kárpát-medencében tavaly óta megjelent magyar kiadvány bemutatója alkalmából meghallgathatták Csáky Pál (Felvidék), Füzesi Magda és S. Benedek András (Kárpátalja), Szöcs Géza

(Erdély) és Bence Lajos (Szlovénia, Muratáj) írók-költők szülőföld-ihlette írásait. A narrátor, Csörgits József drávaszögi költő Horvátországot képviselte.

Szombaton a Magyar Kultúra Alapítvány székházában „Írott szó a megmaradásért” címmel több határon túli lap szerkesztői, illetve munkatársai tanácskoztak.

Az egybegyűlteket Konecz Gábor, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója köszöntötte, majd átadta a szót a tollforgatóknak. Gerold László, a vajdasági Híd című folyóirat főszerkesztője tartott vitaindítót. A szervezők beszélgetésre kérték fel Hodossy Gyulát, a dunaszerdahelyi Lilium Aurum Kiadó igazgatóját, egyben a Katedra című folyóirat képviselőjét, Füzesi Magdát, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztőjét, Pressburger Csabát és Sutus Áront, a vajdasági Symposion munkatársait, Csörgits Józsefet, a drávaszögi Gyepű című lap főszerkesztőjét, Bolvári-Takács Gábort, a Zempléni Múzsza főszerkesztőjét, Szondi Györgyöt, a Napkút Kiadó igazgatóját, a Napút című folyóirat főszerkesztőjét, Felhős Szabolcsot, a Partium című folyóirat felelős szerkesztőjét, akik tapasztalatcserével gazdagították a programot és egymást.

TUDÓSÍTÓNK

A képen: Szabóné Badik Dolóresz, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja, S. Benedek András irodalomtörténész, Füzesi Magda költő, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője, Szöllősy Tibor író és Gortvay Gábor, a Bercsényi Alapítvány titkára a konferencia után.

Együtt ünnepeltünk

RUSZINOKKAL SZENTENDRÉN

Szívet melengető esemény tanúi lehetünk a közelmúltban. Az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat és a Fővárosi Ruszin Kisebbségi Önkormányzat a Kisboldogasszony ünnep tiszteletére szervezett egy nagyon megható rendezvényt. Az esemény helyszíne a Szentendrei Skanzen volt. A Mándoki fatemplomban tartották meg a Püspöki Szent Liturgiát Kocsis Fülöpnek, a Hajdúsági Görög Katolikus Egyházmegye püspökének vezetésével, közreműködött a Szent Efrém Férfikórus, vezényelt Bubnó Tamás karnagy.

A rendezvény a Kisbodagi pajtában folytatódott. Az ünnepi megnyitót Manajló András, az ORKO elnöke tartotta, ezt követően Dr. Lyavinyecz Marianna, a FRKO elnöke megnyitotta a ruszin nemzetiségi ételek bemutatóját és kóstolóját. Gyönyörűen megterített asztalokon kínálták a finomságokat, amiből a kukoricadarával töltött káposztát emelném ki, de volt ott sok

más is. Közben felléptek a Sztrata szpivánka munkácsi énekhar tagjai Almási Mihály karnagy vezényletével. Előbb egyházi éneket, aztán ruszin népdalokat adtak elő a résztvevők nagy örömeire. A találkozóra Magyarország különböző részén élő ruszinok jöttek el, jó volt nézni, ahogyan üdvözlik egymást és örülnek a találkozásnak, hasonlóan, mint a balatonföldvári találkozók. A programot gazdagította még dr. Cselényi István esztergomi görög katolikus parochus ünnepi előadása és Puskás László „Romzsa Tódor felszentelt vértanú” című könyvének bemutatója.

Az esztétikai élményt a népművészeti kiállítás nyújtotta, csodálatos hímezésekben és fadarabokban gyönyörködhetett a látogató. A hangulat az egész esemény alatt nagyon meleg, meghitt volt.

SZABÓNÉ BADIK DOLÓRESZ,
a Kárpátaljai Szövetség
elnökségi tagja

„Magyarságtudományi tanulmányok” – ajándékba

A Magyarok Világszövetsége a Kárpátaljai Szövetségnek a közelmúltban 15 példányt ajándékozott a „Magyarságtudományi tanulmányok” című kiadványból azzal a kikötéssel, hogy a könyveket juttassa el a nagyobb kárpátaljai könyvtárakba. A köteteket a szülőföldön maradtak nevében a Kárpátaljai Hírmondó hasábjain köszönjük meg az adományozónak.

A Szinevéri-tó is bekerült Ukrajna „hét természeti csodája” közé

A kárpátaljai Szinevéri-tó lett „Ukrajna hét természeti csodájának” egyike egy tíz hónapja tartó, most lezárult internetes és szakértői szavazás eredményeként.

A múlt év novemberében kezdődött országos akció abból a célból indult, hogy Ukrajna természeti látványosságai közül szavazással kiválasszák azt a hetet, amelyekkel legeredményesebben népszerűsíthetők az ország természeti nevezetességei, illetve nagyobb figyelmet irányuljon a természeti környezet állapotára, annak problémáira.

A magyarországi turisták körében is népszerű Szinevéri-tó az Északkeleti-Kárpátok legnagyobb tava. A tengerszint fölött közel 900 méter magasságban található tengerszem – évszakoktól és vízhozamtól függően változó – vízfelületének kiterjedése közel hét hektár, átlagos mélysége 8–10 méter, legmélyebb pontja 22 méter. Körülötte, a Gorgánok hegyei közt természetvédelmi terület, a Szinevéri Nemzeti Park terül el.

A hét ukrán „természeti csoda” között található a dél-ukrajnai Aszkanyija-Nova Természetvédelmi Terület, a Dnyeszter-kanyon, a krími Márványbarlang, a Déli-Bug völgyében húzódó kanyonszerű képződmény, a gránit-sztyeppei tájvédelmi körzet, valamint az egykori Szarmata-tenger zátonymaradványai, az úgynevezett Podólia-Tovtrok és a volhíniai Szvityaz-tó.

RENDAHAGYÓ IRODALOMÓRÁK

A vendégek és vendéglátók számára is feledhetetlen négy napot töltöttek Kárpátalján a Magyar Írószövetség tagjai: Mezey Katalin, Oláh János és Szöllősy Tibor, akik rendhagyó irodalomórákat tartottak.

Elsőként a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán jártak, ahol Cserniskó István rektorhelyettes üdvözölte az egybegyűlteket, majd átadta a szót Vári FABIÁN Lászlónak, aki bemutatta a vendégeket: Mezey Katalin József Attila-díjas, Prima Primissima-díjjal kitüntetett író-költőt, a Széphalom Könyvműhely vezetőjét, a Magyar Írók Szakszervezetének alapító és tiszteletbeli elnökét, Oláh János József Attila-díjas író-költőt, a Magyar Napló irodalmi folyóirat főszerkesztőjét, valamint Szöllősy Tibor író, szerkesztőt.

A több, mint másfél óras „foglalkozás” során Mezey Katalin ismertette a kiadó tevékenységét, múltját és terveit, a kortársak és saját alkotásait. Oláh János a Magyar Napló minden napjairól beszélt, vázolta a lap munkatársainak tevékenységét, eszmei elhivatottságát.

A „tanárok” szolták a kiadványok kárpátaljai vonatkoz-

sáiról, ismertették földijeink kiadott műveit, a lapban megjelent alkotásait, külön kiemelve Szöllősy Tibor író két, a közelmúltban megjelent kötetét, az Athallatszik a harangszó, valamint a Hollósy Simon Máramarosban címűeket, majd felolvastak saját alkotásaikból.

A jó hangulatú és tartalmas „tanóra” a számos jelenlévő kérdéseinek megválaszolásával, valamint dedikálással és értékes könyvadomány átadásával zárult.

Másnap a vendégek megkoszorúzták Illyés Gyula és Kosuth Lajos szobrát, majd Micik Julianna igazgató és Huszti Andrea irodalomtanár nő köszöntötte a vendégeket a Kosuth Lajos középiskola vendégszerető falai között. Itt is, hasonlóan a főiskolaihoz, irodalomóra volt, de „fordított alapállású”: a vendégek válaszoltak a diákok számtalan kérdésére. A rendezvény végén minden egyes jelenlévő dedikált köteteket kapott ajándékba és ilyenekkel gyarapodott a könyvtár állománya is.

A „szellemi hadjárat” Técsőn folytatódott a Hollósy Simon középiskolában és gimnáziumban. Ambrus Pál igazgató fogadta a vendégeket, akiket S. Be-

nedek András költő, művelődéstörténész mutatott be, majd vázolta a máramarosi magyar helytörténeti és irodalmi tevékenység helyzetét, eredményeit, bemutatta a „zászlóvivőket”.

Oláh János a magyar szépirodalomról, az általa fémjelzett folyóiratról szolt, majd bemutatta a Széphalom Könyvműhely kárpátaljai vonatkozású termékét: a Hollósy Simon Máramarosban című kötetet.

A gondolat folytatásaként a szerző, Szöllősy Tibor ecsetelte a gyűjteményes kötet „születésének” körülményeit, felidézte azokat a személyeket – többek leszármazottai a teremben foglaltak helyet –, akik „közvetítették” mindazt, ami a nagy festőt Técsőhöz, Máramaroshoz kötötte.

A tartalmas együttlétet követően a vendégek ellátogattak Kossuth Lajos 1896-ban felavatott szobrához és Hollósy Simon 1993-ban leleplezett emlékművéhez, ahol koszorúkat helyeztek el.

A következő napon Mezey Katalin a Vásárosnaményi Városi Könyvtárban találkozott az Eötvös József iskola tanulóival és számos felnőtt érdeklődővel. Itt gyermekirodalmi órát tartott.

Epilógus

A zsúfolt és kölcsönösen gazdagító program mellett a vendégek részt vettek a Kárpátaljai Szövetség viski rendezvényén, meglátogatták az érintett települések történelmi nevezetességeit, ellátogattak a Nárciszok völgyébe, a Tiszán-túlra, interjút adtak a kárpátaljai és a magyar rádióknak, élvezték a nagyszülősi fesztivál színes forgatagát.

És még valami: mikor – odautazásukkor – az ukrán vámosok meglátták a rengeteg könyvet, hívták a főnököket, akik megkérdezték: miféle könyvek ezek, kinek viszik? Válaszoltak: szépirodalmi alkotások, regények, versek, novellák. A főnök kézbe vett néhányat, forgatta, belezselezte egynéhányba, majd megkérdezte:

– Mondják, nincs közöttük történelmi témájú könyv?
– Nincs – jött a válasz.
– Akkor vihetik!
– A történelmet magunkban viszzük – mondta halkán Mezey Katalin, aki most lépte át először a Trianon okozta fájdalmas „sebet”.

Tudósítónk

Olvasótáborban a Négy Égtáj

Július 24-e és augusztus 4-e között rendezték meg azt a nemzetközi olvasótábor, amelynek az idén kárpátaljai résztvevői is voltak, egészen pontosan a Négy Égtáj Irodalmi Stúdió tagjai.

A négy országból – Délvidékről, Felvidékről, Kárpátaljáról és a magyarországi Salgótarjánból – érkezett 23 tehetséges középiskolást Gyertvainé Szorcik Angéla hívta olvasótáborba, aki az idén 26. alkalommal szervezte meg a tábor.

Kárpátaljáról Dér Livia és Mónus Dóra (Mezővári), valamint Fodor Nagy Gergely, Balogh Attila és Szakállas Nikolett (Beregszász) élvezhette az Esztergom közelében található Vadregény Panzió vendégszeretőjét. A tábor a Reneszánsz Év, illetve a Nyugat megjelenésének 100. évfordulója jegyében szervezték.

Az olvasótábor szervezői és társrendezői: a Balassi Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet, a Lélekpenditők Társasága, az Anyanyelvi Konferencia, az Anyanyelvpolók Szövetsége, a Pro Literatura Alapítvány, az Észak-Magyarországi Regionális Ifjúsági Tanács, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Határon Túli Magyarok Titkársága, az Országos Széchényi Könyvtár, a Palócföld szerkesztősége, a Petőfi Irodalmi Múzeum, a Pro Renovanda

Cultúra Karácsony Sándor Emlékére Alapítvány, Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Rákóczi Szövetség.

A tábor szakmai vezetője Rónai Róbert, kiscsoportvezetői pedig Bencze Melinda, Gyertvai Lilla Julianna, Szalai Dóra és Szeghő Patrik voltak.

A táborozókat gazdag program várta: angyalka-báránka játék, dekameronos játékok, magyar-magyar szótár készítése, kézműves foglalkozás, a programhoz kapcsolódó anyagok gyűjtése, tábori kalendárium szerkesztése (a napi program rövid összefoglalása egy-egy rövidebb fogalmazás formájában), vendégváró műsorok, záróműsor.

A táborlakók több kiránduláson vettek részt, ellátogattak a budai várba, az Országos Széchényi Könyvtárba, a Petőfi Irodalmi Múzeumba (a képen).

Eredményesen szerepeltek ifjú irodalmáraink a műveltségi vetélkedőn. A tábor vendégei között üdvözölhettük Kocsis Istvánt, a Ratkó József Közművelődési Egyesület munkatársát, Mizser Attilát, a Palócföld főszerkesztőjét, Dinnyés József daltulajdonost, Maróti István és Pomogáts Béla irodalomtörténészeket, Telek Ervin adiktológiai konzultánst. Nagy sikert aratott a reneszánsz karnevál, ahol a táborlakók korabeli jelmezekbe öltöztek.

Bekapcsolódtak a műsorba a kárpátaljai diákok is. Dér Livia megzenésített verseket és népdalokat énekelt, Mónus Dóra kárpátaljai költők (és saját!) verseit szavalta, Fodor Nagy Gergely saját verseiből olvasott fel néhányat.

A Négy Égtáj Irodalmi Stúdió tagjai a táborozás ideje alatt barátságot kötöttek a valódi „négy égtáj” képviselőivel. Reméljük, a kapcsolatépítés, a tudás gyarapítása és a tapasztalatcsere jövőre is folytatódik. Nem kizárt, hogy a következő olvasótábor Kárpátalján szervezik.

KENYERES MÁRIA

„Te karddal, dárdával és pajzzsal; Én pedig a Seregek Urának, Izráel seregei Istenének nevében...”

(Olvasandó: Sámuel I. könyve 17. rész 1–51. versek)

Isten népének az élete a megjelölt ipei rész szerint nagyon komoly veszedelemben van. Saul király serege bizonytalansággal és félelemmel áll szemben a filiszteusok seregével: az ösellséggel! Nemcsak az a baj, hogy sok a filiszteus, nemcsak az, hogy létszámbeli fölényben van az ellenség; a veszedelmet növeli, hogy van közöttük egy szinte emberfeletti erő: a hatalmas természetű és erejű Góliát. És ezzel a nem mindennapi – emberfeletti – erővel szemben még csak jele sincs annak, hogy bárki ki merne állni. Nincs erő és nincs bátorság egyetlen harcos szívében sem. És ebben a szorongatott, veszedelmes helyzetben mutatja meg az Úr, hogy van szabadulás. Ahol a Szent Isten ereje jelen van, ott minden emberi erő semmivé lesz.

Isten a maga hatalmas erejét nem harcosok megszámlálhatatlan seregével teszi bizonyossá, hanem egy gyermeknek, az Isai legkisebb fiának, Dávidnak a szolgálatában és győzelmes harcában.

A gyermek Dávid úgy kerül a harcmezőre, hogy az atyai háztól élelmet visz a Saul hadseregében szolgáló vitéz bátyjainak. Ebben a helyzetben szembesül azzal az állapottal, hogy a filiszteusok „legyőzhetetlen” harcosa naponta kiáll a csataterre, és Izráel Istenének nevét gyalázva hívja Saul katonáit párviadalra azzal, hogy ha valaki legyőzi őt, akkor az egész filiszteus sereg megadja magát. De nincs erő és nincs bátorság vele szemben. És Isten itt gondoskodik arról, hogy az Ő erőtlenség és alkalmatlan népe megismerje az Ő Urának szabadító hatalmát és azt, hogy a Szent Isten ereje győzelmes erő, amely nem varázsszavakban, hanem a Szentlélek munkájában valóságos és biztos győzelemre vezet gyermekeit; még akkor is, ha emberileg lehetetlennek és bizonytalannak látszik a harc kimenetele.

Mikor Dáviddal megismerteti az Isten Lelke a valós állapotot azzal, hogy Izráel katonái elmondják neki, a filiszteus Góliát miképpen gyalázza és káromolja naponként Izráel Istenét; és hogy Saul király ígéretet tett arra nézve, hogy ha valaki megölné ezt az óriást, nagyjutalomban részesül, a Szentlélek cselekedetre indítja a gyermeket. Nem a jutalom utáni vágy van ott a szívében, hanem az Isten nevének a meggyalázása indítja őt harcra. (I. Sámuel 17,25.)

Amikor Saul király ezek után meghallotta a Dávid bizonyágtételét, magához hívatta a gyermeket, aki ezt mondta neki: „Senki ne csüggedjen emiatt: elmegy a te szolgád és megvív ezzel a filiszteussal” (I. Sámuel 17,32.). Nem egy gyermek fellengzős és felelőtlen szavai ezek, hanem a Szentlélek üzenete Saul királynak és Izráel népének. Ahogy a Zsoltárok könyvében leírta ezt a Lélek: „A csecsemők és csecsszópók szájával erősítette meg hatalmadat a te ellenségeid miatt, hogy a gyűlölködő

és bosszúállót elnémitsad” (Zsoltárok könyve 8. rész 3. vers), vagy ahogy az Énekeskönyvben a nyolcadik zsoltár második versében énekeljük: „Dicsérnek Téged még a csecsszópók is, Szájukban viselik nevedet ők is, Kik által ellenséget megejtesz, És bosszúállót megszegyenítesz”. Ezzel a bizonyossággal kezdődik Saul és Dávid között egy csodálatos párbeszéd.

Saul azt mondja Dávidnak: „Nem mehetsz te a filiszteus ellen, hogy vele megvívj, mert te gyermek vagy, ő pedig ifjúságától fogva hadakozó férfi volt”. És Saulnak emberileg igaza van. Egy győzelmes bajvívó ellen egy kardot nem ismerő gyermek küzdelme eleve kilátástalan. De ez a gyermek nem magától vállalkozott erre a küzdelemre: ezt a gyermeket a Seregek Ura küldi a maga győzelmes harcába. És itt nincs helye semmi ellenkezésnek. Ez az Úr adja a Dávid szájába a meggyőző érveket: „Az Úr, aki megszabadított engem az oroszlánnak és a medvének kezéből, meg fog engem szabadítani ennek a filiszteusnak kezéből is” (I. Sámuel 17,37.). Nincs lehetőség további ellenkezésre: Saul is megérti, miről van szó, és engedelmesen csak ennyit mond: „Eredj el, és az Úr legyen veled”.

Megkezdődik az emberileg egyenlőtlennek tűnő harc. De előbb a harcosoknak fel kell öltetniük a viadalhoz szükséges fegyverzetet. Góliátnál minden rendben van: „Fején rézsisak volt és pikkelyes páncélba volt öltözve; a páncél súlya pedig ötezer rézsiklusnyi volt... És dárdájának nyele olyan volt, mint a takácsok zugolyfája, dárdájának hegye pedig hatszáz siklusnyi vasból volt” (I. Sámuel 17,5-7.). Ezzel szemben a Dávid kezében még sohasem volt kard, ő páncélt csak messziről látott, azt is csak itt, a harcosok között. Apja fiai között legkisebb lévén, a család juhait őrizte, tehát pásztor volt. Ehhez pedig nem kellett más felszerelés, csak pásztorbot és pásztortáska. Ezekkel érkezik meg a táborba, így vállalkozik a nagyküzdelemre. Saul emberileg gondolkodva látja, hogy ez a felszerelés nem harci fegyverzet. Ezért öltözteti fel Dávidot... „a maga harci ruhájába, rézsisakot tett a fejére és felöltöztette őt páncélba” (13,38.). Amikor Dávid felkötötte magára a Saul kardját és jámi akart, kiderült, hogy neki nem ilyen harci felszereléssel kell kiállni a küzdőterre. Ezért mondja Saulnak: „Nem bírok ezekben járni” (19,31.) Igen, mert Isten nem a Saul kardja által készített győzelmet a maga népe számára. Ha azt akarná, akkor megáldaná Saul fegyverével együtt, és őt küldené győzelmes párviadalra. De a Saul élete már régen alkalmatlanná lett az Isten kegyelmének az elnyerésére. Eppen ezért és öhe-lyette választotta ki az Úr Dávidot, hogy a megáldott életével később az Ő népének szolgálatára legyen. Ez a harc most ennek a

későbbi szolgálatnak az első állomása. Dávid tehát leveszi magáról Saul fegyverzetét, és úgy indul el a harcra, a maga fegyverzetével.

Így olvassuk az Igéből: „És kezébe vette botját és kiválasztott magának a patakából öt sima kövecskét, eltevé ezeket pásztori szerszámba, mely vele volt, tudniillik tarisznyájába, és parittyájával kezében közeledett a filiszteushoz” (I. Sámuel 17,40.). De ez a fegyverzet nem akármilyen volt. Ennek az erejét a Szentlélek Isten biztosította: az tette minden acélnál erősebbé, annak a tűzében edződött meg.

Egy párbeszéd megy végbe a két harcos között: először Góliát szól, amikor látja a feléje futva közeledő Dávidot: „Eb vagyok-e én, hogy te bottal jössz rám? És szidalmazta a filiszteus Dávidot Istenével együtt” (I. Sámuel 17,43.). Erre a gyalázkodásra válaszol Dávid: „Te karddal, dárdával és pajzzsal jössz ellenem, én pedig a Seregek Urának, Izráel Istenének nevében megyek ellened, akit te gyalázzal illetél” (I. Sámuel 17,45.).

A harcot nem Góliát kezdi, mert erre nem ad neki lehetőséget az Úr! Elindul ugyan Dávid felé a maga félelmetes fegyverzetével, de Dávid megelőzi őt: „És Dávid benyúlt kezével a tarisznyába és kivett onnan egy követ és elhajítván, homlokra találta a filiszteust, úgy, hogy a kő annak homlokába mélyedt és arccal a földre esett” (I. Sámuel 17,49.). Ebben a harcban a Dávid gyermeki kezét itt edzi meg és teszi győzelmessé Isten Lelke. A Góliát fejét rézsisak védi, de a Dávid parittyaköve átütötte azt, és halálos sebet üt rajta. Őt követ vett fel a patakából Dávid, de csak egynek a használatára volt szükség, mert az elég volt a győzelemhez. Igen! Mert ennek a kőnek az útját nem az erőtlenség gyermek karja irányította és juttatta célba, hanem az örökkévaló hatalmas Isten a maga Szentlelkének erejével. Mert az Úr ideig-óráig sokszor eltűri nevének gyaláztatását, de amikor elérkezettnek látja az időt, lesújt a maga hatalmas karjával. Lehet sokaig gyaláztatni őt és népét, de az ítélet soha nem marad el. Elég hozzá egy pásztorgyerek parittyája, mert ahhoz az erő az Úr kezében van.

A második jele a Lélek mindenkifelett való győzelmes erejének az, amit így mond az Ige: „És odafutott Dávid és reállott a filiszteusra, és vette annak kardját, és kirántotta hüvelyéből, és megölte őt, és fejét azzal levágta” (I. Sámuel 17,51.). Emberileg megmagyarázhatatlan dolog történt. Az elején azt olvashatjuk az Igéből, hogy amikor Saul felöltöztette Dávidot a maga harci öltözetébe, és Dávid kezébe vette a Saul kardját, nem bírt a páncélban jámi és nem bírta a kardot hordozni. Most meg arról van szó, hogy a Góliát kardját kirántotta hüvelyéből és azzal vágta le az óriás fejét. Hát hogy lehetséges ez? Egyszerűen úgy, hogy

„Te karddal, dárdával és pajzzsal; En pedig a Seregek Urának, Izráel seregei Istenének nevében...”

(Olvasandó: Sámuel I. könyve 17. rész 1–51. versek)

■ a Szent Isten így határozott, és így vitte véghez a maga döntését. Igen! Mert az Isten Lelkének az erejével a Dávidok mindenkor legyőzik a Góliátokat. Dávid győzelmével azt akarta megmutatni a kegyelmes Isten a méltatlan Saulnak és népének, hogy nem gyönyörködik a bűnös halálában, hanem azt akarja, hogy a bűnös megtérjen és éljen. Ezért küldte oda a gyermek Dávidot, hogy megerősített kezei által szabadulást és győzelmet adjon. Ennek a győzelemnek a biztosítója az a Szentlélek, akinek munkájáról az Énekeskönyv 463. énekében így énekelünk: „Isten élő Lelke, jöjj, győzelmet adj, S majd a végső harcra át mennybe fölragadj! Oldj fel, küldj el, tölts el tüzzel! Isten élő Lelke, jöjj, győzelmet adj!”

Isten népének az élete ma is állandó harcban és veszedelemben van a mai filiszteusok szorongatásai miatt. Felmérhetetlen túlerőben vannak az Isten népe ellen fellázadó, és a Szent Isten nevét gyalázó filiszteusok. Nem egy, hanem számtalan Góliátja van ennek a seregnek. És az Isten népének nincs ereje ellenállni, nincsen reménysege arra, hogy a maga erejéből győzzön. Hiába próbál magának a Saul harci felszereléséhez hasonló fegyverzetet biztosítani, reménytelen vállalkozás. És amikor az Isten Lelke mindezt megérteti a maga népével, nem azt akarja, hogy kétségbeessen; sőt, nem is engedi legyőzteni az övét.

Izráel számára az akkori filiszteusokkal szemben Dávidot küldte Isten, szabadítónak, mindenkori népének, a hívő népnek pedig még a világmindenség kezdetekor – „a bűnbeesés utáni ítéletben” – megígérte azt a Szabadítót, az asszony magvát, aki a bűnre csábító kígyó fejére tapos, aki legyőzi a sátn emberi erővel legyőzhetetlen seregét egyetlen rövid harcban, és örökös szabadságot, győzelmes életet szerez az elveszett ember számára. Ez az asszony magva pedig az az Úr Jézus Krisztus, aki azért jött erre a földre, hogy megkeresse és megtartsa mind-

azokat, akiket elveszítéssel nyerte a világ fejedelme.

Nem fényes fegyverzetű, hatalmas hadsereg élén jött el – ahogy a zsidók elgondolták –, hanem szegényes jászolbölcsőben született meg Betlehemben. Világi fegyverzet nélkül indult el a harcra, amikor virágvasárnap számárháton bevonult Jeruzsálembe. Amikora Gecsemáné kertbe az elfogatásakor Péter a nála levő szablyát kirágyva megsebesítette a főpapegyék szolgáját, azt mondta neki: „Tedd hüvelyébe a te szablyádat, avagy nem kellé kiinnom a pohárt, amelyet az Atya adott nekem?” (János evangéliuma 18,11.). Igen! Ezt az ütközetet nem a Gecsemáné kertben és nem harci szablyával vívta meg az élet Ura, hanem az Atyaisten által kijelölt helyen: a Golgota keresztjén. Fején nem harci sisakkal, hanem töviskoronával.

Azon a kereszten nem azzal mutatta meg a világnak, hogy Ő Isten fia (Fiúisten), hogy leszállt volna a keresztről, ahogy a bűnösök kérték és várták tőle, hanem azzal, hogy átszegezett két kezével áldást hintett a megtérő bűnösök fejére, és azzal, hogy a két átszegezett lábával rátaposott a kísértőnek, a kígyónak, a világ fejedelmének, a Góliátoknak a fejére (I. Mózes 3,15.). Ezzel szerzett teljes győzelmet a halál és a kárhozat világa fölött és biztosított örök életet a benne hívők számára. Aki hittel ezt a győzelmet elfogadja, és oda menekül ez alá a kereszt alá, és a pogány századossal el tudja mondani: „Bizony, Istennek Fia volt ez” (Máté 37,54.), az nem fél a Góliátoktól, nem fél a haláltól, mert: „Elnyeletett a halál diadalma... és hálát ad az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által” (Pál I. levele a Korinthusbeliekhez 15, 54-57.).

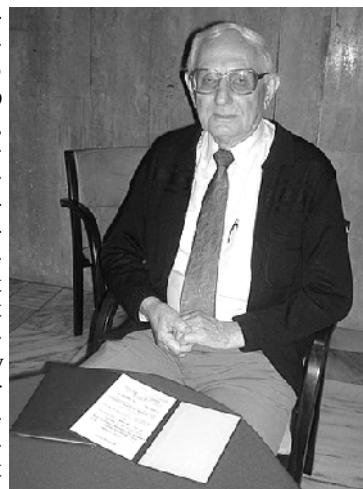
Ki az, aki ezt elmondhatja? Te, én, és mindazok, akik ezt a bizonyosságot elkéri a Szentlélek Istentől, mert aki kér, az mind kap! Jer tehát, kérjük Isten áldott Szentlelkét, és Ő megadja a győzelmet. Ugy legyen!

GÉCZY TIHAMÉR
református lelkipásztor,
Debrecen

Hírek, események

Gyémántdiploma lelkipásztorunknak

Géczy Tihamér Debrecenben élő református lelkipásztor a Kárpátaljai Hírmondó megalapítása óta törődik a lap olvasóinak lelki gondozásával, a Kárpátaljai Szövetség öku-menikus istentiszteletein pedig immár másfél évtizede tartja prédikációit. Azt viszont kevesen tudják róla, hogy a közelmúltban gyémántdiplomát kapott. Nos, ezt az örömhírt osztjuk meg most olvasóinkkal. A diplomában az áll, hogy lelkipásztorunk 1949. február 24-én diplomázott a Debreceni Egyetem Hittudományi Karán, és hatvan éven át kifejtett tevékenységéért kapta a szakmai elismerést. Lapunk olvasói nevében őszintén gratulálunk,

további gyümölcsöző tevékenységét kívánunk neki.

Órtorony a végeken

„Ki mindent szent kezébe tett, / Az nem fővényre épített” – vallotta a rahói 22 tagú református gyülekezet a 274. zsoltár hitépítő soraival, amikor elhatározták: templomot építenek. A kárpátaljai tömbmagyarság lakhelyétől távol eső városban élő reformátusok a helyi Egri család otthonában találkoztak havonta két alkalommal a László Károly técsői lelkész által tartott istentiszteleteken. Fohászuk eljutott a holland Oldenbroek település gyülekezetéhez: hathatós segítségüknek köszönhetően felépült a templom, és ez év augusztus 3-án kitérte ajtaját az Isten háza.

A zsúfolásig megtelt épületben Seres Jánosnak, Ugo-csa-Máramaros esperesének előfóhászatát követően magasztosan szállt a 89. zsoltár és a 358. dicséret, majd Zán Fábrián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke Jeremiás próféta könyvéből idézett: „Azért épült ez a templom, hogy itt az Úr hívjon bennünket...”

Mikulják László rahói római katolikus lelkipásztor a Királyok Könyvéből olvasta fel Isten Igéjét, majd méltatta az esemény fontosságát a Felső-Tisza-vidék magyarságának életében. Pongó István lelkipásztor elhozta és tolmácsolta a miskolci havasi egyházköz-

ség tagjainak testvéri jókívánásait, a nyíregyházi sóstói református gyülekezet nevében pedig Kovács Gábor presbiter köszöntötte az egybegyűlteket.

Henk Shonven, a hollandiai Oldenbroek-i gyülekezet gondnoka a segítő testvérek nevében szól. Örömet fejezte ki, hogy sikerült felépíteni Rahón az Isten házát, bibliákat ajándékozott a gyülekezetnek, és bejelentette, hogy közösségük három éven át anyagilag támogatni fogja a Rahón és környékén szolgáló lelkészt.

A templomépítést szintén támogató Stichting Hulp Oost-Europa Alapítvány részéről Aric Jan van Oort szól a rahói reformátusokhoz, kiemelve az Egri család áldozatos tevékenységét.

Köszöntötte a gyülekezetet Baicskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, ifj. Sari József, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Felső-Tisza-vidéki Középszintű Szervezetének elnöke.

Zárszóként a helyi gyülekezet nevében Egri Margit mondott köszönetet mindazoknak, akik részt vettek a templomépítésben. Végezetül a nagyszámú egybegyűlték elénekelték nemzeti imádságukat és fogadták a püspöki áldást.

SZÖLLŐSY TIBOR

Többnyelvűség Kárpátalján

Aggódva követjük az utóbbi hónapok kárpátaljai eseményeit. Szélsőséges ukrán nacionalista erők megpróbálnak éket verni az évszázadokon át egymással békében, barátságban élő nemzetiségek közé, hecckampányt indítottak a vereckei-hágói honfoglalási emlékmű, a munkácsi vár bástyájára visszahelyezett turulmadaras emlékoszlop ellen, megkérdőjelezték a jogosságát annak, hogy a túlnyomórészt magyar lakta települések önkormányzatainak épületein az ukrán zászló mellett ki van függesztve a magyar nemzetiszínű lobogó is, és még sorolhatnám. A legtöbb gondot azonban az ukrán oktatási miniszter hírverdte vált 461. számú rendelete váltotta ki, amely előírja, hogy a kisebbségi iskolákban az alapvető tantárgyakat ukrán nyelven kell előadni. Ennek a rendeletnek a végrehajtása a nehezen kiharcolt kárpátaljai magyar iskolaszisztem el lehetetlenítéséhez, felbomlásához vezet. A nemzetiségi ellentéteket szító politikusok azzal érvelnek, hogy Kárpátalján a magyarok "évszázadokon keresztül elnyomták az ukránokat (ruszinokat), korlátozták nemzetiségi jogaikat, nem tették lehetővé anyanyelvük használatát, kultúrájuk fejlesztését."

Számos hiteles történelmi okmány, a Magyar Országos Levéltár, a Kárpátaljai Megyei Állami Levéltár anyagai azonban ennek éppen az ellenkezőjét bizonyítják.

I. Ferenc József császár 1849. március 4-én a morvaországi Olmützben kiadta az új birodalmi alkotmányt, amelyben kimondta a nemzetiségek egyenjogúságát. Alapvető tételeit megismételte az 1860. október 20-án kibocsátott Októberi Diplomában is. A kiegyezés után megalakult magyar kormány maximális megértést tanúsított a nemzetiségek, közöttük a ruszinok érdekei, jogai iránt, ennek köszönhető, hogy sohasem fordultak a magyarok ellen, Magyarországtól való elszakításukat csak Trianon után lehetett megvalósítani.

Az 1918-as "őszirózsás" forradalom győzelme után gróf Károlyi Mihály elnökletével alakult koalíciós kormány Jászi Oszkárt nevezte ki a Magyarországon élő nemzetiségek önrendelkezési jogainak előkészítésével megbízott tárca nélküli miniszterre. 1918. december 25-én a Károlyi-kormány közzétette a Magyarországon élő ruszin nemzet autonómiájáról szóló X. néptörvényt, amely a ruszinoknak a közigazgatás, az igazságszolgáltatás, a közoktatás, a közmívelődés, a vallásgyakorlat és a nyelvhasználat terén teljes önrendelkezési jogokat biztosított. A törvény rendelkezései alapján a magyar kormány kárpátaljai származású személyeket nevezett ki vezető állásokba, a hivatalokban, bíróságokon kötelezővé tette a ruszin nyelv ismeretét. Ungváron ruszin nyelvű hetilap indult Ruszka Krajna néven.

Az 1919. június 23-án elfogadott tanácsköztársasági alkotmány is "ruszin nemzeti kerületnek" ismerte el a ruszinok lakta vidékeket.

Kárpátalja Csehszlovákiához való csatolása után több kísérlet történt arra, hogy megalakítsák a Podkarpatszka Rusz önkormányzati területet, a valóságban azonban ez soha nem valósult meg. Ígéretknél tovább a csehszlovák kormány nem jutott ebben a kérdésben.

Az 1938. november 2-i bécsi döntés nyomán Ung, Bereg, Ugocsa vármegyék magyar lakta területe újraegyesült Magyarországgal. 1939. március 15-én a magyar honvédség elfoglalta és visszacsatolta Magyarországhoz Kárpátalja többi részét is.

A magyar kormány nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy a visszacsatolt területek

népeinek, nemzeti ségi hovatartozásuktól függetlenül, módjuk legyen méltó súllyal részt venni a magyar nemzet társadalmi, művelődési, gazdasági újjáépítésében. "A Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeknek az országgal való egyesítéséről" című XXXIV. törvénycikk alapján 17 felvidéki képviselőt hívtak be az országgyűlésbe, köztük Kárpátaljáról Fenczik István lapszerkesztőt, Földessi Gyula ungvári nyomdatulajdonost, Korláth Andre ügyvédet, Ortutay Jenő görög katolikus főesperest, R. Vozáry Aladár lapszerkesztőt. Az Országgyűlésbe meghívott képviselők nevében Fenczik István ruszin nemzetiségű képviselő székfoglaló beszédében a következőket mondta:

"A kárpátorosz nép önrendelkezési jogaiért való küzdelmét az elszakítottág husz évén keresztül a magyar nemzet magáévá tette... Tehát elismeri a magyar nép azt, hogy a kárpátorosz népet teljes önrendelkezési jog illeti meg, és ha ezzel élve e nép visszatér a Szent Korona országához, a Szent Korona keretén belül a legszélesebb önkormányzati jog fog az ő rendelkezésére állni".

Jaross Andor, a felvidéki ügyek tárca nélküli minisztere a felvidéki főispánokhoz intézett leiratában többek között leszögezte:

"Kérem, hasson oda, hogy a most bevezetett magyar közigazgatás jogos bírálatra ne adjon okot és a kinevezett tisztviselők a legmegértőbbben, a legnagyobb előzékenységgel bánjanak a felekkel, tartózkodjanak olyan modortól, és olyan magatartástól, amely azt a gyanút kelthetné, mintha magukat a közönség urainak és ne szolgálóinak tekintenék... Külön kérem annak ellenőrzésére, hogy a tisztviselők a magasabb társadalmi osztályba tartozókat semmiféle előnyben ne részesítsék, soron kívül, mások rovására ne fogadják".

1938. december 29-én a kormányzó közkegyelmet hirdetett, vagyis kegyelemben részesítette mindazokat a cseh, szlovák, ruszin nemzetiségű személyeket, akiket a polgári vagy katonai büntető bíróság politikai bűncselekmények miatt jogerősen elítélt, vagy akik ellen ilyen természetű bűncselekményekért eljárás indult vagy folyamatban volt.

A 6200/1939. M.E. számú kormányrendelet nagy hangsúlyt helyezett a ruszin nép

anyanyelvének használatára. 11. paragrafusa például leszögezte:

"A kárpátaljai területen az állam hivatalos nyelve a magyar és a magyar-orosz... A törvényeket hiteles fordításban magyar-orosz nyelven is ki kell adni... A kárpátaljai terület lakosai az állami és önkormányzati hatóságokhoz, valamint a m. kir. miniszterhez magyar-orosz nyelven is fordulhatnak, és ebben az esetben a választ is magyar-orosz nyelven kell megadni."

A törvényeket hiteles fordításban, külön hivatalos lapban ruszin nyelven is meg kellett jelentetni. Ebben tették közzé a kormányzó biztos rendeleteit is, természetesen szintén két nyelven. 1939. július 29-én jelent meg a Kárpátaljai Közlöny, amelyet tükörfordításban Podkarpatszkijsz Visztnyik címmel ruszin nyelven is kiadtak. Több tízezer példányban rövidesen 68 különféle iratminta készült magyar és ruszin nyelven, a kormányzó biztos mellett külön fordítóosztály működött. A kárpátaljai hivatalos közlöny és kiadványok ruszin nyelvű gyors és pontos elkészítésére Ungváron külön állami nyomdát létesítettek, itt nyomtatták az új ruszin nyelvű tankönyveket is. A kétnyelvű kiadványok nagy száma miatt azok egy részét később a Kárpátaljai Tudományos Társaság ungvári nyomdájában állították elő.

Az 5400/1939. M.E. számú, 1939. szeptember 27-én kihirdetett kormányrendelet kimondta:

"Az anyakönyvi kivonatokat magyar nyelven kell kiállítani, de a hatóság vagy közhivatal kifejezett kívánságra vagy a fél kérelmére az anyakönyvi kivonatot a bejegyzés nyelvén kell kiállítani".

A kárpátaljai polgári igazságszolgáltatást bevezető jogszabály elrendelte, hogy az igazságügyi hatóságoknál és hivataloknál, a beregszászi, huszti és ungvári királyi törvényszéknél a magyar-orosz (ruszin) nyelvben jártas tisztviselőket is kell alkalmazni.

1939. június 26-án kormányzó i közkegyelemben részesítették nemzetiségre való tekintet nélkül mindazokat, akiket "a kárpátaljai területek állami hovatartozásának kérdésével, illetve az ebből támadt politikai feszültséggel kapcsolatban elkövetett bűncselekmények miatt a polgári vagy katonai bíróság jogerősen elítélt, illetve akik ellen az előbbi cselekmények miatt jelenleg eljárnak."

A kormányzó i közkegyelem alapján több százan mentesültek büntetésük alól, köztük számos volt szicsgárdista.

Mint már említettük, az első bécsi döntés után 17 felvidéki, köztük 5 kárpátaljai képviselőt hívtak meg az Országgyűlésbe, 1939-ben további 26 felvidéki képviselőt ért ez a megtiszteltetés, köztük 10 kárpátaljai. Képviselőházi bevonulásuk után Bródy András székfoglaló beszédében többek között a következőket mondta:

"Ebben az ünnepélyes, fenséges órában, amikor a magyar-orosz nemzet képviselése átlépte a magyar törvényhozás meg-

Többnyelvűség Kárpátalján

■ szentelt csarnokának küszöbét és elfoglalta a magyar parlamentben a részére kijelölt helyet, méltóztassék megengedni, hogy én, a ruszin nemzet képviselőjének vezére, mélyes megilletődésemben és határtalan örömben fohászatot küldjék a Mindenható Úristenhez azért, hogy népeimet, a gens fidelissimát, visszahozza ősi, ezeréves hazájába. Ezt a népet 20 évvel ezelőtt megkérdezése nélkül és akarata ellenére szakitották ki a többszáz éves együttélésekből, az elmúlt húszévi távollét, szenvedés és elnyomás azonban ennek a népnek a lelkét nem törte meg, ez a nép hű maradt a Szent Istváni gondolatához. Én, mint ennek a népnek, a ruszin nemzetnek az egész ruszin törvényes képviselője által egyhangúlag megválasztott feje és vezére, kötelességemnek tartom bejelenteni itt Önöknek, a magyar nemzetnek, az egész világnak, barátainknak és ellenségeinknek, hogy a ruszin nemzet saját elhatározásából tért vissza a Szent István-i birodalomba, és otthonát, jövőjét, boldogságát új ezer esztendőre itt akarja és fogja megépíteni ősi testvérm nemzetével, a lovagias magyar nemzettel egyetemben.”

Az 1939. augusztus 2-án közzétett 18.136/1939-M. E. számú rendelet leszögezte: Kárpátalján a magyar-orosz (ruszin) nyelv nem nemzetiségi nyelv, hanem második államnyelv. Előírta, hogy a tisztviselők az ügyfelekkel való szóbeli érintkezésben kötelesek a ruszin nyelvet is használni, szükség esetén tolmácsot alkalmazni.

A Honvédezerkar főnöke 1939. augusztus 9-én rendelkezést adott ki arról, hogy “a kárpátaljai kiegészítésű csapatoknál, ahol a ruszinajkú legénység az összlegénységi állomány 50 százalékát meghaladja, a csapatnyelv ruszin, a vezényleti és szolgálati nyelv azonban mindenütt magyar marad”.

A kárpátaljai oktatási intézményeket a Marina Gyula vezette vallás- és közoktatási ügyosztály felügyelte. A közoktatás az elemi iskolától a gimnáziumig két nyelven szerveződött. Munkácson a magyar gimnázium ruszin osztályából önálló ruszin középiskolát létesítettek. Ugyancsak önálló ruszin tanintézetet minősítették az ungvári állami gimnázium ruszin tagozatát.

A 133.200/IX, 1939. VKM. számú rendelet előírta: a szlovák, ruszin és német tannyelvű iskolákban a tanulók anyanyelvén kell oktatni, de az államnyelven, vagyis a magyarnak, mint tantárgynak, a tanítása is kötelező. A rendelet intézkedett a nemzetiségi tanintézetek megfelelő tankönyvekkel való ellátásáról is.

Megalakult a Kárpátaljai Bajtársak Bercesényi Szövetsége, amely elsősorban a magyar-ruszin egymásra utaltság és testvériség ügyét szolgálta. gyűlésein a magyar Himnusz mellett mindig elénekelték a ruszin Himnusz is, amelynek szerzője Alekszander Duhnovics ruszin író, eperjesi görög katólikus kanonok volt, szövegét Bonkáló Sándor fordította le magyarra, első sorai így hangzottak:

Kárpátaljai ruszin népem
Elég volt az álomból,
Főlötted az ébredésre
Hívó harang most kondul.

A ruszin Himnusz nyomtatott formában kiadták, zenéjét katonazenekarra hangszerelték.

A kárpátaljai kormányzói biztos 1941. szeptember 23-án kelt rendeletével kötelezte a szolgabírókat, hogy “a magyar zászló mellett a ruszin népesség megjelölésére fehér-kék-piros zászlót használjanak, ezek a színek ugyanis a Rákóczi-zászló színei”. A zászlót 1941. november 21-én avatták fel ünnepélyesen a Munkács közelében fekvő Nagylucskán.

Két nyelven működött a Kárpátaljai Tudományos Társaság, amely kimagasló szerepet játszott a ruszin szellemi életben. Ujraindult a Duhnovics Kultúregyesület, a magyar hatóságok csak azt kérték, hogy új alapszabályában a rutén vagy ruszin kifejezést használják az addigi magyar-orosz helyett.

Gondoskodtak a legfontosabb cserkészkönyvek ruszin nyelvű kiadásáról is.

A magyar kormányzat támogatta a ruszin, sőt orosz nyelvű sajtó megjelenését. Bródy András 1939. szeptember 2-án kiadta Russzkaja Pravda (Orosz Igazság) című, orosz nyelven megjelenő lapját, majd rövidesen a Ruszinszkij Visznyik (Ruszin Közlöny) című ruszin lapot is. Ilyickij Sándor két vallásos havi folyóiratot adott ki ruszin nyelven Duspasztir (Lelkipásztor), illetve Blagovisztnyik (Üdvhírnök) címen. Ruszin nyelven jelent meg a Narodna Skola (Népisola) című kéthavi pedagógus folyóirat. A ruszin nyelvű sajtótermékeket az ungvári nyomdában készítették, ahol mintegy 50 nyomdász dolgozott.

1939. augusztus 12-én újjaalakult a Magyar-Orosz Nemzeti Színházi Szövetkezet, amely később a Ruszin Nemzeti Színház nevet kapta. A magyar kormány 1940-ben 20 ezer pengővel támogatta működését. 1939 nyarától kezdődően Kassáról ruszin nyelvű rádióadásokat sugároztak. Ilyickij Sándor szerkesztésében Ungváron ruszin nyelvtankönyvet adtak ki.

Budapest és Kárpátalja között vasúti mozgóposta működött, amely magyar-ruszin kétnyelvű körbélyegzőket használt. 77 ruszin település önálló postahivatalában magyar-ruszin körbélyegzőket használtak, kisebb ruszin településeken, összesen 34 helyen, postautógnökségek működtek, amelyek négyzetleges ruszin-magyar kétnyelvű bélyegzőket használtak. A postások ruszin nyelven is letehették állami esküjüket.

A magyar kormány hozzájárult a terület autonómiájával kapcsolatos tervek kidolgozásához. Első törvénytervezetét Teleki Pál miniszterelnök készítette el. Ezzel egyidejűleg tették közzé a kormányzó és a miniszterelnök közös kiáltványát Kárpátalja népéhez, amelyben többek között a következők álltak:

“A rutén népnek a magyar államiság kezei alatt meg kell kapnia az önkormányzatot, amelyet azon kívül való életében elérni nem tudott.”

A magyar kormány nagy gondot fordított a ruszinok népi iskolai oktatására. A 743 kárpátaljai elemi iskolánegyötöde (!) ruszin tannyelvű volt. Ruszin gimnáziumok működtek Ungváron, Munkácson, Huszton, Munkácson felsőkereskedelmi tanintézetet nyitottak, Ungváron két, Munkácson egy állami tanítóképző működött ruszin nyelven. 12 polgári iskola volt 2621 diákkal, ebből ruszin tagozatokon 1610-en tanultak.

1942. december 18-án tette közzé Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter 105.800/1942. VKM. számú rendeletét, amely szabályozta a nem magyar tanítási nyelvű népi iskolákban tanításra jogosító tanítói képzés feltételeit. Ennek értelmében a nemzetiségi tannyelvű állami népi iskolákban csak olyanok taníthatnak, akik jártasak a nem magyar tanítási nyelvben.

Az 1943–1944-es tanévtől a felsőoktatásban részt vevő diákok segélyezését kiterjesztették a kárpátaljai főiskolai hallgatókra is, nemzeti hovatartozásuktól függetlenül.

Tehát a magyar kormány egészen 1944 októberéig a társadalmi egységű fenntartására, az alkotmányosság megőrzésére és nemzeti megbékélésre törekedett Kárpátalján.

Természetesen, 1944. március 19-e, Magyarország német megszállása után megváltoztak a körülmények Kárpátalján is. Életbe léptek a zsidótörvények, 1944 májusától megkezdődött a zsidó lakosság deportálása.

De még ilyen körülmények között is a hatóságok biztosították a kisebbségek nyelvhasználatát, érvényben hagyták az 1939 nyarán bevezetett magyar-ruszin kétnyelvűséget. A 4023/1944. B.M. számú belügyminiszteri rendelet többek között leszögezte: “A mai rendkívül súlyos viszonyok közt is igen nagy súlyt helyezünk a nemzetiségi kérdés igazságos megoldására. Tehát egy olyan állapot biztosítására és fenntartására, amelyben – egyfelől a nemzetiségek teljes jogi és tényleges egyenlőség alapján megtalálják a maguk szellemi és gazdasági erői szabad kielégítésének a lehetőségét és biztos alapjait, népiségüknek teljes megtartását és szabad fejlesztését, – másfelől biztosítatik a magyar állam egységének, szerkezeti biztonságának és erősségének mindenek felett álló szempontja”.

Továbbra is biztosították a kisebbségek nyelvhasználatát a közhivatalokban. A belügyminiszter figyelmeztette a polgári és katonai hatóságokat, hogy “ne sújtsanak le példát adóan az állammal, a nemzettel szemben vétkes, bűnbeesett egyénekre.”

Az elmondottakat összefoglalva, megállapíthatjuk, hogy a magyar kormány Kárpátalja visszacsatolása után példamutatóan oldotta meg a nemzeti kisebbségek helyzetét, biztosította jogait, egyenjóságát, lehetőséget teremtett a ruszin kisebbség anyanyelvi oktatásának, kultúrájának, közművelődésének fejlesztésére. Aki ennek ellenkezőjét állítja, meghamisítja a történelmet.

CSANÁDI GYÖRGY

TRIANON ÉS KÁRPÁTALJA*

Az ungvári, a máramarosszigeti és az eperjesi rutén néptanács képviselői, 1919. május 8-án az ungvári vármegyeháza épületében a megszálló csehszlovák hatóságok által bevezetett rendkívüli állapot és a katonai diktatúra körülményei között ültek össze. Az épületet – a nyomaték kedvéért –, felfegyverzett légionárius katonaság vette körül. A Volosin Ágoston elnökletével tartott ülésen a küldöttek a fenti három néptanácsból megalakították a Központi Orosz (Ruszin) Nemzeti Tanácsot (Centralna Ruszka Napodna Rada). A gyűlésen felszólalók széles körű ruténföldi autonómiát, azaz a had-, a pénz-, illetve a külügy kivételével teljes önállóságot, a hadseregnél ruszin vezényszavak és ruszin nemzetiségű katonatisztek alkalmazását, görög katolikus egyházi autonómiát és rutén egyetemet követeltek.

A tanácskozáson végül kimondták a Ruszinföldnek Csehszlovákiához való „önkéntes” csatlakozását, amelynek feltételeit 14 pontba foglalták. Ezek közül az elsőben kijelentették: „A ruszinok a Cseh-Szlovák-Ruszin Köztársaságban független államot alkotnak”. Lényegében területi autonómiával egybekötött kulturális autonómiát, Ungvár székhellyel önálló nemzetgyűlést (sojzm), valamint teljes belügyi, nyelvi, iskolai és egyházi önállóságot igényeltek a dokumentumban. A Központi Orosz (Ruszin) Nemzeti Tanács elnökének Beszkid Antalt, három alelnökének Volosin Ágostont, Bracsajko Mihályt és Miron Sztripszkijt választották. A gyűlés határozatait egy, a Volosin vezette népes meghatalmazott küldöttség vitte Prágába, ahol azt átnyújtotta Tomáš G. Masaryk köztársasági elnöknek.

Visszatérve az ungvári székhelyű Központi Orosz (Ruszin) Nemzeti Tanács május 8-i ülésére: az egybegyűltek nem döntöttek a két legfontosabb kérdésről. Nevezetesen: a rutén önkormányzat tartalmi részéről és az új közigazgatási egység, Kárpátalja határáról Csehszlovákia kebelében, amely a következő két évtizedben – az ország felbomlásáig – állandó feszültségek forrásává vált. Az ekkori és a későbbi viták abból eredtek, hogy a kijelölt Kárpátalja területéből kimaradtak a kettészakított (a Magyarország és Csehszlovákia között a békediktátumban megosztott) Zemplén vármegye északi részén, valamint a Sáros és Szepes vármegyében élő rutének. A másik sarkalatos kérdés Kárpátalja önkormányzatának megteremtése volt, amit minden csehszlovák-rutén egyezmény hangsúlyozott, s amely a prágai kormányzat folytonos halogatásának következtében végül két évtizedig nem valósult meg.

A párizsi békekonferencia, 1919. június 7. és augusztus 12. között tartott tárgyalásain döntött Ruténföld ideiglenes nyugati határáról, amelyet kezdetben de-

markációs vonalnak is neveztek. Ez „nagy vonalakban keletre követi” a Csap és Ungvár közötti vasúti pályát, „meghagyja Ungvárt és környékét Podkarpatská Rusnak”, majd az Ung folyó mentén az Uzsoki-hágóig, azaz a lengyel határig húzódik. Délen azonban a demarkációs vonal egy szakaszon átlépte a Csap és Ungvár közötti vasútvonalat. Ennek következtében, a pálya keleti oldalán fekvő három falut – Kistrát, Nagyrát, Tiszaásvány – közigazgatásilag Szlovákiához csatolták (miként a vasúttól nyugatra fekvő Ungvidéki magyar falvakat is), és Pozsonyból igazgatták. Az 1921. évi csehszlovák népszámlálás szerint e települések összesen 2213 hektárt foglaltak el, összlakosságuk 1502 fő volt, ebből 1 172 magyar (78,0 %).

Itt fontos rámutatni a három község valódi nemzetiségi viszonyaira: az 1910. évi népszámlálás szerint bennük (Kistrát 599 fő, ebből 597 magyar; Nagyrát 606 fő, ebből 592 magyar; Tiszaásvány 404 lakos, ebből 402 magyar) összesen 1609 lakos élt, közülük 1591 magyar (98,88 %) volt. A demarkációs vonal nyugati oldalán, azaz az Ung folyó jobb partjának mentén 32 települést sorolt fel a korabeli hivatalos csehszlovák statisztika, amelyeket viszont Ungvárról irányítottak.

Kárpátalja nagy része nemzetközi jogilag a „Szerződés Csehszlovákia függetlenségének elismeréséről és a kisebbségek védelméről” szóló, 1919. szeptember 10-én Saint-Germain-en-Laye-ban aláírt egyezményvel vált az újonnan alakult állam szerves részévé. A békeszerződés II. fejezetének 10. cikkelyében Csehszlovákia kötelezte magát, hogy a Kárpátoktól délre lakó rutének területét „olyan autonóm egység alakjában fogja megszervezni, amely a Csehszlovák Állam egységével összeegyeztethető legszélesebb körű önkormányzattal lesz felruházva”, és választott képviselői részt vesznek a csehszlovák országgyűlés munkájában. A 11. cikkely szerint a „Kárpátoktól délre lakó rutének területének külön tartományi gyűlése lesz. Ez a tartományi gyűlés fogja a törvényhozó hatalmat gyakorolni nyelvi, közoktatási, vallási, helyi közigazgatási és minden olyan egyéb kérdésben, amelyet a Csehszlovák Állam törvényei hatáskörébe utalnak. A rutén terület kormányzóját a Csehszlovák Köztársaság elnöke fogja kinevezni, és ez a rutén tartományi gyűlésnek lesz felelős”. 12. cikkely: „Csehszlovákia egyetért azzal, hogy a rutén terület tisztviselőit a lehetőséghez képest e terület lakosai közül fogják kiválasztani”.

A saint-germaini békeszerződésben kijelölt Csehszlovákia keretébe a korábbi Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegye által alkotott Kárpátalja nagytáj (17 945 km²) több mint a kétharmada (70,7 %-a), összesen 12 694 km² terület került.

A Kárpátok lábainál, a síkvidéki Tiszahát összefüggő és akkor lényegében színmagyar tájáról és annak lakóiról a saint-germaini szerződés természetesen hallgatott.

Csak fél év múlva, az 1920. február 29-én kelt és március 6-án a törvények és rendeletek 121. számában kihirdetett és e napon hatályba lépett „Csehszlovák Köztársaság Alkotmánylevelé” elnevezésű alaptörvényben szerepelt először hivatalosan Kárpátalja új cseh neve, a Podkarpatská Rus, illetve másodikként Rusínsko formában. Az Alkotmánylevelé I. fejezete, 3. § 1-9. szakasza újra megerősítette: „A Csehszlovák Köztársaság területe egységes és oszthatatlan egészet képez, amelynek határai csupán alkotmánytörvény által változtathatók meg”.

Ennek az egésznek oszthatatlan része a saint-germaini szerződés értelmében „önkéntes csatlakozás alapján Podkarpatská Rus önkormányzati területe, amely a Csehszlovák Köztársaság egységével összeegyeztethető legszélesebb körű autonómiával lesz felruházva. Podkarpatská Rusnak saját országgyűlése van, amely elnökségét maga választja. Podkarpatská Rus országgyűlése a nyelvi, közoktatási, vallási, helyi közigazgatási, valamint a Csehszlovák Köztársaság törvényei által reá ruházott egyéb ügyeket érintő törvények hozatalára illetékes. A Podkarpatská Rus országgyűlése által hozott törvények, amennyiben a köztársaság elnökének aláírásával helybenhagyatnak, külön gyűjteményben kihirdetnek s a kormányzó által is aláírtnak. Podkarpatská Rus a Csehszlovák Köztársaság Nemzetgyűlésében a vonatkozó csehszlovák választási törvények értelmében megfelelő számú képviselő (szénátor) által képviselendő. Podkarpatská Rus élén a Csehszlovák Köztársaság elnöke által a kormány javaslatára kinevezett s Podkarpatská Rus országgyűlésével szemben is felelős kormányzó áll... A Nemzetgyűlés azon törvénye, amely Podkarpatská Rus országhatárait állapítja meg, az alkotmánylevelé részét képezi”.

A Podkarpatská Rus ideiglenes nyugati határának kijelölése után, a demarkációs vonallal elválasztott Ung vármegyei települések élesen tiltakoztak az ellen, hogy Szlovákiába rendelték őket. Kistrát és Nagyrát falvak küldöttsége 1921. január 17-én Egry Ferencnek, a kárpátaljai kispapártnak elnökének a vezetésével Ungváron felkereste Zsatkovicz Grigorij kormányzót, és kérte: járjon közbe a két falu Szlovénzskótól Kárpátaljához való átcsatolása végett. A kérést nem teljesítették.

Közben a csehszlovák nemzetgyűlés 1919. november 10-én jóváhagyta a saint-germaini békeszerződést. Magyarország a „rutén autonóm területet” is magába foglaló Csehszlovákia szuverenitását

TRIANON ÉS KÁRPÁTALJA

◀ az 1920. június 4-i trianoni diktátummal ismerte el. Ez utóbbi északkelet-felvidéki vonatkozásai: Ung vármegye 3230 km² területének mintegy fele; a nagykaposi és a szobranci járás egésze, valamint az ungvári járás nyugati széle az új állam szlovákiai országrészéhez került. Ung megye keleti tája már Kárpátaljához tartozott: a teljes szerednyei járás, az ungvári járás döntő része, valamint a nagybereznai és perencesnyei járás csaknem egésze, kivéve az Ung folyásától nyugatra eső – a Felsőnémeti község térségétől az Uzsoki-hágóig húzódó – több mint 60 km hosszú, 32 települést magába foglaló keskeny sávot. Ez ugyanis a demarkációs vonaltól nyugatra feküdt, ezért Szlovákia része volt, de mégis – mint említettük – Ungvárról kormányozták.

A ruszin–szlovák ideiglenes országrész-határ egyébként, Újkemence község térségétől a csehszlovák–lengyel határig lényegében megegyezett az Ung, illetve Zemplén közötti régi vármegyehatárral. Ung megyéből Magyarországnak mindössze 13 km² maradt, az impériumváltozásig a Nagykaposi járásban lévő Záhony (1231 lakos) és Győröcske (258 lakos) községgel. Szabolcs vármegyének a Tiszától északkeletre fekvő, a folyó jobb partján elterülő 69 km² kiterjedésű sarkát Kárpátaljához rendelték, amely három, lényegében színmagyar községet – Eszeny (2013 fő, ebből 1947 magyar), Szalóka (791 fő, mind magyar) és Tiszaágtelek (675 fő, ebből 671 magyar) – érintett. Az 1910. évi népszámlálás szerint tehát összesen 3479 lakossal, közülük 3409 magyar (97,98 %).

A Beregszász és Munkács városokkal együtt 3786 km² területű Bereg vármegyéből 3327 km²-t csatoltak Csehszlovákiához: az alsóverecsei, a szolyvai, a latorcai, a munkácsi és a felvidéki járás egészét, a mezőkaszonyi és a tiszaháti járás nagyobb részét; Magyarországnak mindössze 459 km² maradt, az ún. Csonka-Bereg. (A későbbi határkiigazítások után csak 436 km².)

A történeti Magyarország legkisebb vármegyéjét, a nagyközségi rangú megyeszékhely Nagyszőlőssel együtt 1213 km² területű Ugocsát teljesen elszakították, mindössze 0,1 km² (azaz 10 hektár) lakatlan része maradt Magyarországon, Ugoicsa vármegye területének 75 %-át, 900 km²-t Csehszlovákia, a többit, egynegyedét (kb. 300 km²) Románia kapta. A megye tiszáninnyi járasa egészében csehszlovák, tiszántúli járásának nagyobb része román fennhatóság alá került.

Szatmár vármegyéből előbb 1919-ben Romániához rendelték a színmagyar Nagypalád községet (1910-ben 1525 lakos) 5360 katasztrális hold – 32,4 km² – közigazgatási területtel, majd 1921-ben Csehszlovákiához csatolták. (A két ország közötti ekkori területcseréről még szó lunk.)

Az egyetlen máramarosi várossal, Máramarossziggel együtt a 9716 km² területű Máramaros vármegyét a saint-germaini békeszerződés kettévágta: nagyobb északi része (6299 km²) az ökörmezői, a dolhai, a huszti, a taracvizi járás egésze, valamint a técsői és tiszavölgyi járás szinte teljesen, a szigeti járás döntő része Csehszlovákiához került. A vármegyének Tiszától délre fekvő kisebb felét – 3417 km²-t – az izavölgyi, a sugatagi és a visói járás egészét, valamint a Szigeti és Tiszavölgyi járás kisebb részét Romániához csatolták.

Ezt követően, 1919. november 16-án adták ki Kárpátalja alkotmánylevelét, az ún. Generálny Statútumot (Általános Szabályzatot), amely tartalmazta a saint-germaini szerződés alapvető cikkelyeit is. Hogy a csehek ennek a kidolgozását mennyire fontosnak tartották, mutatja, hogy a rendeletet maga Tomáš Masaryk szövegezte. A statútum ezért inkább hasonlít egy filozófiai eszmefuttatáshoz, mint egy közigazgatási rendelethez. A Generálny Statútumot feltehetően ezért nem tették közzé a törvénytárban, csupán falragaszokon hozták nyilvánosságra. A kiáltvány azonban nem volt törvényileg elfogadva, illetve becikkelyezve és a törvénytárban hivatalosan kihirdetve. Mint említettük, e hirdetésben – III. cím, 1. pont – jelent meg először Kárpátalja új cseh neve a Podkarpatská Rus, illetve a Rusínsko.

A Generálny Statútum alapján ekkor jelölték ki Kárpátalja nyugati határát az addig ideiglenesnek tekintett demarkációs vonalon (Csap–Ungvár vasúti pálya, Ung folyása, Uzsoki-hágó). Az ettől keletre-délkeletre fekvő területen négy új közigazgatási egységet szerveztek: az ungvári, a munkácsi, a beregszászi és máramarosi zupa-t (zsupa) azaz megyét, amelyeket egy-egy zupan (zsupán, főispán, megyefőnök) igazgatott. A cseh hatóságok például a beregszászi zupa székhelyévé célzatosan Munkácsot jelölték ki, és rangjától megfosztva, a színmagyar és évszázadok óta megyeszékhely Beregszászon a zsupáni hivatalnak csak egy kirendeltsége működött.

Más forrás szerint a Generálny Statútum pre organizáció a administráció Podkarpatskej Rusi (sic!) című dokumentumot 1919. november 18-án hirdették ki, de Kárpátalja önkormányzatának alapelveiről szóló ezen alaptörvényt soha nem tették közzé a csehszlovák rendeletek és törvények gyűjteményében. „A statútum Ruszinszko alatt azt a területet érti, amely a párizsi legfőbb haditanács által Szlovákia keleti részében megállapított demarkációs vonaltól keletre a román országhatárig terjedt. (Ez az utóbbi rész vált 1920-tól a kárpátaljai magyar–csehszlovák államhatárrá – B. J.) Ez a demarkációs vonal a békétárgyalások idején állapított meg, kétsé-

gen kívül csak ideiglenesen. A (párizsi) Legfelsőbb Haditanács a vonalat először Ungvártól keletre vonta meg, majd a csehszlovák delegáció kérésére Ungvártól nyugatra, közvetlenül az Ung folyó mentén egész[en] a lengyel határig”. Ezt a demarkációs vonalat két évtizeden át sem a prágai kormány, sem a rutének, sem a szlovákok nem tekintették véglegesnek.

Annak ellenére, hogy pontos kijelölésére csak egy év múlva, 1922. szeptember 21-én adott ki először rendeletet a csehszlovák belügyminisztérium, utasítása szerint a szlovák minisztérium és az Ungváron székelő kárpátaljai polgári közigazgatás meghatalmazottjaiból, szlovák és ruszin politikusokból álló vegyes bizottságnak a feladata lesz a Szlovenszko és Podkarpatszka Rusz közötti végleges határ megállapítása. A 280. számú rendelet ugyanakkor kimondta a volt Abaúj-Torna, Sáros és Zemplén vármegye Szlovákiához tartozó területeinek, valamint Ung megye odacsatolt nyugati részének a közigazgatási egyesítését. A végleges ruszin–szlovák határ kijelölésére azonban két évtizedig nem került sor.

Fontos emlékeztetni arra, hogy a Kárpátalja keleti felét megszállva tartó román csapatok szakaszosan, csak 1920. augusztus 30-án vonultak ki végleg a Csehszlovákiának ítélt kárpátaljai területekről, legutóbb Kőrösmezőről és környékéről. Eközben Csehszlovákia és Románia évekig nem tudott megállapodni az államhatár vonalában. Először 1919. augusztus 7-én, majd egy év múlva, 1920. augusztus 10-én, végül az első csehszlovák népszámlálás után, csaknem három hónap múlva, 1921. május 4-én jelölték ki a végleges határt, amikor egy kiigazítást is végrehajtottak.

Az 1920 nyarán meghúzott határ vonal, keletről nyugatra haladva, a hegygerincek, illetve csúcsaik mentén: Asztzagcsúcs, Mezőpataki-hegység, Csorba-tető, Havaska-tető, ez után a Tisza folyó vonalát követte a határ Técsőig, majd az Avashegység gerince mentén a Batár folyásáig, innen a 123. magassági pontig, ez képezve a magyar–csehszlovák–román hármas határt. A végleges kijelölés csehszlovák részre „kevés, de viszonylag fájdalmas határmódosítást” hozott. At kellett adni Romániának a Királyháza mellett a Tarna-patak szénben és ásványi kincsekben gazdag völgyét, Técső alatt, a Ferencvölgy-telepen működő üveghutát és teljes egészében négy falut – Bocskó, Ugocsakomlós, Avaspatak, Nagytarna –, összesen 4367 lakossal. A csehszlovák–román területcserék eredményeképpen Kárpátalja területe 12 694 km²-ről 12 653 km²-re, azaz 41 km²-rel, a lakossága 581 059 főre csökkent.

TRIANON ÉS KÁRPÁTALJA

■ Kevésbé ismeretes, hogy a Felső-Tisza-vidék természetes központja, Máramarossziget – ahol 1910-ben 21 370 lakos élt, ebből 17 542 magyar (80,72%), 1257 német, 2001 román – a párizsi békekonferencia döntésével Csehszlovákiához került volna, hogy a Csap–Körösmező vasútvonalat ne vágja át országhatár. 1920. júniusában a prágai kormány azonban a várost Romániának ajándékozta, „mint a jó barátsági és szomszédosági kapcsolat bizonyítékát és kezességét”.

A csehszlovák–román területcsere után tíz hónappal, a magyar–román határmegállapító bizottság működése keretében Magyarország két községet – Fertőszalmás és Nagypalád – igyekezett visszaszerezni, az ún. Millerand-kísérőlevélre hivatkozva. A bizottság magyar határbiztosának 1922. március 27-én kelt határkiigazítási javaslata már csak húsz község visszacsatolását kérte Magyarországhoz a Partiumban meghúzott trianoni határ mentén, köztük Fertőszalmást és Nagypaládot. Az indítványt azonban nem sikerült elfogadtatni, a húsz faluból tizenhét Romániában, a szóban forgó kettő Csehszlovákiában maradt.

Hosszú évek múltán, csak 1927-re (!) tüzték ki végleg a Csaptól Magosliget községig terjedő magyar–csehszlovák államhatár kárpátaljai szakaszát. Módosítási indítványait két szempontból indokolta a magyar delegáció. Az egyik gazdasági, mert a Magyarországnak hagyott községek legelőit Csehszlovákiához rendelték, ami lehetetlenné tette az ottani fejlett állattenyésztést. A másik az árvízvédelem, mert annak félig-meddig sikeres lehetőségét, csak a magyar delegáció által javasolt új határvonal biztosította volna, ugyanis a trianoni diktátum hatalmas árterületeket vágott ketté. Az eredmény nem volt számottevő, a határkiigazító bizottság jelentéktelen változtatásokat hajtott végre a demarkációs (azaz a trianoni) vonalon. Mindössze a legkirívóbb birtokátvágásokat szüntette meg néhány helyen, ezen kívül csak Beregdaróc község kb. 900 holdas külterületi része, illetve kelet felé azontúl fekvő birtokrészei (összesen kb. 20 hold), valamint a badalói komp és Badaló nyugati határában néhány magyar kisbirtok került vissza hazánkhoz.

BOTLIK JÓZSEF

* Részlet a szerző a Magyarok VII. Világkongresszusának keretében szervezett Trianon újraértékelése c. konferencián 2008. augusztus 17-én elhangzott előadásából.

Mán Éva, a kárpátaljai magyar francia dobogón

– Kezdjük az elején! Kedves Éva, a Kárpátaljai Szövetség tagsága, és lapunk, a Kárpátaljai Hírmondó olvasóinak nevében is gratulálok újabb sikeredhez: nemrég tudtam meg, hogy harmadik díjat nyertél az Alcyon Francia-Magyar Kulturális Egyesületének „Az én Magyarországom” című irodalmi pályázatán. Az „újabb” szót nem ok nélkül hangsúlyozom, hiszen 2001 novemberében vetted át Franciaország Akadémiai Pálmaág rendjének lovasi elismerését, az úgynevezett „Lila Becsületrendet”, amelyet a francia nagykövetség adott át a győri városháza dísztermében. A rád jellemző szerénység miatt keveset tudunk rólad. Kérlek, tégy most kivételt: lapunk barátjaként avasd be magánéletedbe a Kárpátaljai Hírmondó olvasóit.

– Köszönöm a gratulációt, nem tagadom, jólesik hallani az elismerést földijeimtől: én ugyanis izig-vérig kárpátaljai, aknaszlatinai vagyok, voltam és maradok. Ott végeztem középiskolai tanulmányaimat, majd az Ungvári Állami Egyetem bölcsészkarán szereztem franciatanári diplomát. Soha nem szándékoztam Magyarországra jönni, de szüleim korai halála után mégis meg tettem. 1973 óta – ez évi nyugdíjaztatásomig – tanítottam a győri Kazinczy Ferenc Gimnáziumban először orosz, majd francia nyelvet. 1978-tól rendszeresen részt vettem franciaországi továbbképzéseken.

1992-től, alapítása óta elnöke vagyok annak a francia Alliance-hálózatnak, amelynek Párizsban van a székháza, és mintegy 140 országra terjed ki. Feladata a francia nyelv és kultúra megismertetése, rendezvények, utazások szervezése és lebonyolítása. Ezt a tevékenységemet ismerte el a francia kormány a lovasi kitüntetéssel.

– Ismereteim szerint „nem álltál meg a francia határnál”: munkásságod sokdimenziós.

– Az ember kíváncsi természetű, olykor olthatatlan a tudásszomja: tudni, tapasztalni szeretné, mi van a csúcson túl. Megtanultam közben spanyolul, többször voltam Spanyolországban posztgraduális képzésen, konferenciákon. Levelező úton elvégeztem a teológiát, akkor, amikor ez még nem volt „ildomos”. Életem legjobb döntése volt...

– Tudásodat jelenleg is kamatoztatod...

– Igen. A magam örömeire fordítok francia és spanyol nyelvű teológiai könyveket. Ezen kívül kertészkedem is. Nagyon szép kis kertem van Pannonhalmán. Amióta nem tanítok a gimnáziumban, a kertészkedés az egyik fő tevékenységem. Követem Voltaire mondását: „Műveljük kertjeinket!” Talán többet is elérhettem volna, de soha nem volt bennem becsvágy. Ez a díj most oldotta fel bennem a középiskolai görcsöt. (Éva kitűnő tanuló volt, aranyérem-várományos. A KGB „rossz néven vette”, hogy egyik levelező társának megírta: Magyarországot tekinti igazi hazájának. Ezért a „bűnéért”

úszott az aranyérem, elbocsátották állásából mérnök bátyját, aki pedig elismert szakember hírében állt – Sz. T.)

– Kedves Éva, szeretném, ha nem vetne árnyékot beszélgetésünkre a múlt. Legyen most szó vidámabb dolgokról: arra kérlek, mondj valamit a díjról.

– Az irodalmi pályázatra, amelynek fővédnöke Nicolas Sarközy francia köztársasági elnök volt, 137 írás érkezett Európa számos országából. Aki írás szerint a szövegek – stílusbeli megköthetőség nélkül – szólhattak Magyarországhoz kötődő emberi kapcsolatokról, utazásról, művészeti, zenei vagy olvasmányélményről, vagy éppen egy megálmodott, képzeletbeli Magyarországról. Csáládó, gyermek- és ifjúkorom, emlékeim, érzéseim Kárpátaljához kötnek. Ezek elevenedtek fel bennem, ezeket összegeztem, rendeztem és írtam meg sajátos módon.

A beérkezett írásokat a francia kulturális élet magyar származású híres személyiségei bírálták el, többek között Almásy Éva, Pierre Karinyth írók, Szende Tamás, a párizsi Keleti Nyelvek és Civilizációk Intézetének tanszékvezetője.

– A dolgozat belátható időn belül megjelenik Párizsban francia és magyar nyelven. Tudom, hogy addig nem publikus, de hadd kérdezzem meg mégis: mit jelent Mán Évának Magyarország, hiszen ez az írás lényege?

– Magyarország nekem az önazonosság, az életem, minden bánatával, örömeivel, bukásával, sikerével, a barátságokkal, az ismerős emberekkel, a hagyományokkal és ünnepekkel együtt. Magyarország számomra az egész. Egy nemzet, amely hat országban él anélkül, hogy ezt az életformát választotta volna. Én ebben a közösségben egy kis pont vagyok, amely az egészhez tartozik, egy az összes magyar közül. Sem több, sem kevesebb.

– Mielőtt megköszönném a beszélgetést, feltennék egy kényesnek tűnő kérdést: úgy tudom, a kitüntető elismerés pénzzal jár. Mit kezdesz a pénzzel?

– Hazaviszem Aknaszlatinára és szétosztom a rászorulóknak között. Ott van rá a legégetőbb szükség.

– No comment!

SZÖLLŐSY TIBOR

A képen: díjátadás a Győri Polgármesteri Hivatal dísztermében.

Információs iroda Beregszászban

Ez év január 1-jétől az Agora iroda jogutód nélkül megszűnt. Feladatait a magyarországi felsőoktatási ügyekkel foglalkozó beregszászi információs iroda vette át. Az iroda a Balassi Intézet határon túli részlegeként és támogatásával működik. KINCSE GERGELY irodavezetővel beszélteünk tevékenységükről.

– **Mivel foglalkozik az iroda?**

– Elsősorban a magyarországi felsőoktatási intézményekben való továbbtanulással kapcsolatban próbálunk segíteni a kárpátaljai diákoknak. Tanácsadási, felvételiztetési, ösztöndíjazási feladatokat látunk el. Ez magában foglalja a nappali tagozatos továbbtanulást, a Balassi Intézetbe (korábban NEI) történő felvételt, a PhD-s, valamint a részképzést, egyéb lehetőségeket. Az érdeklődők kérésére teljes körű tájékoztatást tudunk adni a különböző tanintézményekről, a felvételi lehetőségekről, a felvételi követelményeiről, a költségterítésről, az ösztöndíjazásról és minden egyéb, az oktatást érintő kérdésben segítséget tudunk nyújtani. Jómagam és Horváth Agota ösztöndíjreferens igyekszünk mindenben az érdeklődők segítségére lenni.

– **Milyen szakok a legnépszerűbbek a kárpátaljai diákok körében?**

– Elsősorban a kommunikáció és médiatudomány, a gazdaság- és vidékfejlesztés,

a turizmus, a különböző mérnöki szakok, a politológia, a gyógyszerészet és az orvosi szakok. Az ösztöndíjtanács döntése értelmében egyik szak sem élvez előnyt, a besorolás kizárólag az elért pontszámok alapján történik. A Balassi Intézetbe felvételt nyert hallgatók egyéves képzésben vesznek részt, amely gyakorlatilag felkészítő a további egyetemi életre. A képzés végén záróvizsgát tesznek, amit ha sikeresen teljesítettek, automatikusan felvételt nyernek az általuk választott szakra, egyetemre, főiskolára. A hallgatók kollégiumi ellátásban és ösztöndíjban részesülnek.

– **További pályázati lehetőségek...**

– Nappali tagozatos, másoddiplomás és PhD képzésre vonatkozó ösztöndíjra is lehet pályázni. Az ösztöndíjak odaítélésénél az ösztöndíjtanács elsősorban a hallgató eddigi mun-

káját, tanulmányi előmenetelét veszi figyelembe. Vannak azonban olyan szakok, amelyeket nem támogatunk. Ilyen például a jog. Az ösztöndíjazási rendszernek ugyanis az az előfeltétele, hogy olyan tárgyat tanuljon a hallgató, amit, ha tanulmányai végeztével visszatér Kárpátaljára, itthon is tud hasznosítani. A két ország jogrendszerében levő különbségek miatt a magyarországi felsőoktatási intézményben megszerzett jogi diplomával Ukrajnában nem tud majd érvényesülni. Volt vita az orvosi szakokról is, de az megmaradt a támogatottak között, tehát oda továbbra is lehet jelentkezni.

– **Honnan szerezhetnek tudomást a diákok a pályázati lehetőségekről?**

– Személyesen az irodánkban (Beregszász, B. Hmelnickij út 14. sz.), telefonon (2-41-77), a Balassi Intézet (www.bbi.hu) és az Országos Felsőoktatási Információs Központ (www.felvi.hu) honlapjáról kaphatnak információkat, illetve az újságokból. A további pályázati lehetőségeket hirdetni szeretnénk valamennyi helyi sajtóorgánumban.

– **Korábban az Agora iroda más jellegű pályázatokkal foglalkozott. Ilyenek például a táborozási lehetőségek. Mi a helyzet e téren?**

– Jelenleg folynak a tárgyalások a budapesti intézettel a további pályázatok jogi és anyagi háttérének tisztázásáról. A következő szemesztertől ezek is kiírásra kerülnek majd.

– **Köszönöm a tájékoztatást!**

SZEMERE JUDIT

Alapköletétel a Jánosi Líceumban

Sajnálatos módon Kárpátalján visszaszorulóban van az anyanyelvi szakoktatás, ezért a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány (elnöke Zubánics László) és az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség a beregszászi járási közoktatási osztállyal szerződést kötött a Jánosi Líceum profiljának kibővítése érdekében. A profilbővítés egyik fontos feltétele a megfelelő gyakorlati foglalkozásokra is alkalmas szaktantermek megléte, amelyek kialakításához új épületre van szükség.

Mivel ez az intézmény immár az egyetlen magyar tannyelvű szakiskola a megyében, szükség van a más járásokból ér-

kező diákok (sokuk 40–50 kilométer távolságról jár be) bentlakásának biztosítására. A szaktantermek mellett a projekt egy kollégium kialakítását is tervezi.

A Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány a líceum bővítési programjában egy hetvenfős kollégiumot, tantermeket, kiszolgáló egységeket és egy szép nagy tornatermet álmódott meg.

Szeptember 2-án megvalósult az álm első fázisa, ugyanis ünnepélyes keretek között sor került az alapköletételre (maga a megnevezés kicsit csalókanak tűnik, hiszen a jelenlévők az elkészült alapozás egyik sarkában helyezték el a kapszulát).

Testvérvárosi együttműködés

Testvérvárosi szerződést kötöttek Szatmárnémeti és Beregszász elöljárói. A Szatmárnémetiben aláírt megállapodás csaknem kétévnyi tárgyalás után jött létre a két város között. A szerződés kiegészíti azt a gazdasági hálózatot, ami mára kialakult Románia, Magyarország, valamint Ukrajna határ menti városai között.

Ilyés Gyula, Szatmárnémeti polgármestere elmondta, hogy az együttműködési hálózat az egész térségnek egy plusz tőkét, értéket jelenthet.

– Ezzel az együttműködéssel az a célunk, hogy kihasználjuk az Európai Unió adta lehetőségeket, a határon átnyúló és a határ menti együttműködések keretein belül – tette hozzá Gajdos István, Beregszász polgármestere.

A szerződés aláírását követően Ilyés Gyula Szatmárnémeti régi központját ábrázoló fotóval ajándékozta meg Beregszász polgármesterét.

(DunaTV/Szatmar.ro)

Felháborító kisebbségellenes rendelet

Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség Országos Elnöksége nyilatkozatban tiltakozott Ukrajna Oktatási Minisztériumának kisebbségellenes intézkedései miatt. Az elnökség különösen felháborítónak tartotta az oktatási tárca vezetőjének 2008. május 26-án kelt 461. számú rendeletét. Az utasítás ugyanis olyan kitételeket tartalmaz, amelyek nyíltan kisebbségellenesek, a kisebbségi, így a magyar oktatási rendszer elsorvadásához vezetnek, fenyegetve a kárpátaljai magyar közösség fennmaradását. Az UMDSZ bejelentet-

te: az ügyben Ukrajna és Magyarország vezetőihez, nemzeti közti szervezetekhez, testületekhez és fórumokhoz fordul, tiltakozó akciókat szervez, aláírásgyűjtést indít. Egyúttal felszólított minden, az ukrajnai magyarság megmaradása iránt elkötelezett honfitársat, érdekvédelmi és szakmai szervezetet, hogy nyíltan csatlakozzanak az akcióhoz.

Nyilatkozatban tiltakozott az oktatási és tudományos miniszter 2008. május 26-án kelt 461. sz. rendelete ellen a Kárpátaljai Magyar Iskolaigazgatók Fóruma.

Felavatták a vereckei honfoglalási emlékjelet

Ezt követően a jelenlevők a magyar honfoglalási emlékműhöz vonultak. Az emlékjelnél megtartott ünnepélyes eseményen Bársony András, Magyarország ukrajnai nagykövete beszédében a közös múlt és jövő, valamint az együttélés fontosságát emelte ki.

Elmondta gondolatait Tóth András, a Magyar Országgyűlés képviselője és Matl Péter, az emlékjel alkotója is. Az avatáson többek között jelen volt Oleg Havasi, Gajdos István, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, Beregszász polgármestere, Dupka György, Kincs Gábor, Kőszeghy Elemér, az országos szövetség alelnökei, Sziklavári Vilmos, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, Bacskai József, a beregszászi konzulátus főkonzulja, Dmitro Tkacs, Ukrajna magyarországi nagykövete.

Július 21-én a Vereckei-hágón felavatták az Ukrajna függetlenségéért elesett hősök tiszteletére emelt emlékművet, amely Soltész István tervei alapján készült. Az emlékművön angol és ukrán nyelven ez áll: "Ahősök emlékére, akik életüket áldozták Ukrajna függetlenségéért, szabadságáért és felvirágzásáért".

A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet felavatása

A XIII. Kárpát-medencei magyar napok rendezvénysorozatának egyik állomása az Európa–Magyar Ház volt, ahol felavatták a MÉKK és az UMDSZ által alapított Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetet. Az ünnepélyes megnyitó keretében a Credo Verséneklő Együttes (vezetője: Ivaskovics József zeneszerző) adott elő megzenésített verseket határon túli és kárpátaljai magyar költőktől, majd Kenyeres Mária, a KMMI irodavezetője köszöntötte a megjelent vendégeket.

Ezt követően Gajdos István, Beregszász polgármestere, az UMDSZ elnöke, dr. Nagy Imre, a Szülőföld Alap Iroda igazgatója, Szabó Vilmos parlamenti képviselő, Pomogáts Béla irodalomtörténész, az Anyanyelvi Konferencia elnöke méltatta a művelődési intézet megnyitását, az avatásztalagot Gajdos István és dr. Nagy Imre vágta át (a képen).

A KMMI könyvtárhelyiségében hét régió legújabb kiadványait tekinthették meg az ér-

deklődők. Ezután Láng Orsolya, a Sapientia Egyetem fotóművész, filmművészet és média szakos hallgatója beszélt az erdélyi vendégek fotókiállításáról, majd dr. Kőnczei Csongor, a Romániai Kisebbségkutató Intézet kutatója ismertette az itt bemutatásra kerülő erdélyi kisfilmeket. Afilmbemutatót Kulin Zoltán, a Kárpátaljai Megyei Állami Televízió- és Rádiótársaság vezérigazgató-helyettese nyitotta meg.

Tehetséggondozó tábor Kárpátalján

Kárpátalján ötödször rendezték meg a Drugeth Tehetséggondozó Táborát. A tábor a Kárpátaljai Szövetség keretében működő Bercsényi Miklós Alapítvány és a Magyar Csodaszarvas Kulturális és Művelődési Egyesület által működtetett Drugeth Tehetséggondozó Program keretein belül jött létre. Az

idei összejövetelnek helyszíné a Homoki Általános Iskola volt, ahol az alkotó fiatalok munkáinak elbírálásában, előadások megtartásában részt vett többek között Gortvay Gábor alapítványi titkár, Barzsó Tibor, az Együtt olvasó szerkesztője, Pap Ildikó író, Gortvay Erzsébet irodalomtörténész.

Emlékmű a kárpátaljai tengerészeknek

A múlt évben létrejött Kárpátaljai Magyar Tengerészek Egyesületének alakuló gyűlésén fogalmazódott meg, hogy emlékjelet állítsanak a világ tengereinek és óceánjainak hullámsírjaiban nyugvó, hősi halált kárpátaljai tengerészeknek. Az emlékmű a beregszászi római katolikus temetőben kapott helyet, az ünnepélyes avatásra szeptember 20-án került sor.

– A most felavatandó tengerész-emlékmű egyedülálló a maga nemében, hiszen ilyen jellegű emlékjel Ukrajnában, szárazföldi városban még nincs: ez

az első. Remélem, hogy példánkat követve még sok helyen fognak megemlékezni tengerész bajtársainkról – mondta Kromák András, az egyesület elnöke, az emlékmű felállításának kezdeményezője.

– Ma újabb lelkek nyugszanak meg. Egyrészt azok lelkei, akik a távoli tengerek mélyén alusszák örök álmukat, akiknek nem nyújthattak keresztény végtisztességet, miután a hullámsír elnyelte őket. Ma viszont a mi lelkünk is egy picit megnyugszik, hiszen itt, a közelben nyugvó honvédek után a hősi

halált halt tengerészeink emléket is megörökíthetjük. Emlékezni pedig kötelességünk, ugyanis a hazáért áldozták életüket azok, akiket hiába vártak a távoli tengerekről, óceánokról a szeretteik, ismerőseik – mondta Gajdos István, Beregszász polgármestere, az UMDSZ elnöke.

Bacskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja beszédében kiemelte: – Az emlékezet és a gyász, amely bennünket itt a beregszászi római katolikus temetőben felavatásra váró emlék-

műnél összeköt, valamennyi ma élő magyar ember gyásza, és az örökkévalóságig terjedő kötelessége, hogy megemlékezzen azokról a hősokról, akik életüket szentelték és áldozták fel közösségükért, hazájukért.

Búza Béla tengerészkapitány a Magyar Tengerészek Egyesülete nevében köszöntötte a jelenlevőket az emlékmű felavatásának alkalmából.

A leleplezést követően Kacsó Géza református lelképásztor Isten áldását kérte a felavatott emlékműre, Bohán Béla római katolikus plébános pedig megszentelte azt.

Hegedűs Csilla

Jogi tanácsadó

Mire ügyeljünk ingatlanvásárlásnál? (3. rész)

Folytatom az ingatlanvásárlás veszélyeinek, és azoknak a dolgoknak a felderítését, amelyekre figyelniük kell szerződésalkotásakor.

Telki szolgálatom. Akinek nem mondana semmit ez a két szó, úgyismertetném, hogy a telki szolgálat olyan jogosultságot jelent, amelynek alapján valamely ingatlan mindenkori birtokosa a más tulajdonában lévő ingatlant meghatározott terjedelemben használhatja. Telki szolgálatot lehet alapítani a más ingatlanán átjárás, vízvezetés, vízellátás, pince létesítése, vezetékoszlopok elhelyezése, épület megtámasztása végett, vagy a jogosult számára előnyös más hasonló célra. Hegyvidéki ingatlanon fordul elő a pinceszolgálat, amikor a saját ingatlanról a pince más ingatlan alá nyúlik át, vagy a pince bejárata is idegen ingatlanról nyílik.

A telki szolgálatmal terhelt ingatlan a szolgáltató telek, azt a telket pedig, amelynek javára a szolgálat szolgál, uralkodó teleknek nevezik. Szolgalmi jog alapítható szerződéssel, bírósági határozattal, továbbá jogszabály alapján is létrejöhet. Utóbbi eset akkor következik be, amikor egy telek nincs összekötve megfelelő közzúttal, és csak úgy lehet oda bejutni, ha a más tulajdonában álló telken keresztül megyünk. Ezt nevezik szükségbeli útnak. Tehát ha olyan a telkünk, hogy csak úgy tudjuk megközelíteni, ha más telken átmegyünk, erre külön engedélyt senkitől sem kell kérnünk, ugyanis ezt a jogot a törvény biztosítja. Ha mégis megakadályoznának bennünket az áthaladásban, úgy birtokvédelmi igényrel léphetünk fel az akadályozóval szemben.

A szükségbeli út gyakori példája lehet a mezőgazdasági földek (mások tulajdona) mezsgyéjén haladó földút, amelyet mindenki arra használ, hogy a szántójára, legelőjére stb. bejusson.

Telki szolgálatot elbirtoklás útján is meg lehet szerezni, ha az ingatlan használata ellen a szolgáltató telek mindenkori birtokosa 10 éven át nem tiltakozik.

Itt kezdődnek a gondok.

Nagyon gyakran előfordul az a probléma, hogy kiválasztottuk a telket, amelyet meg szeretnénk vásárolni, de nem nézünk körbe, hogy milyen szomszédos telkek, ingatlanok vannak még a környéken, ahol esetleg az ingatlanra nincs biztosítva a közútról a bejutás. Ilyen esetben történik meg az, hogy a mit sem sejtő jóhiszemű vevő megkötí az adásvételi szerződést, birtokba is veszi az ingatlant, és egyszer csak azt veszi észre, hogy valaki minden reggel meg este keresztül megy az udvarán. Nyilván, ha a fent meghatározott szükségbeli útról van szó, akkor a tulajdonos nem tehet semmit a birtokvéde-

lem és a szolgalmi jog korlátozásának kivételével, azonban ha csak úgy átjár a szomszéd a földünkön, mert neki így közelebb és kellemesebb az átjárás, akkor jogos igényrel léphetünk fel ellene.

Találkoztam már olyan esettel, hogy valakit 15 év múlva vontak perbe az után, hogy eladta az ingatlanát, mert a felperesnek (a szolgalmi jog jogosultjának) a bíróság nem akarta elismerni a szolgalmi jog elbirtoklását, és a perbe vont személynek, aki korábban az ingatlan tulajdonosa volt, igazolnia kellett, hogy a felperes elbirtokolta a szolgalmi jogot 10 éves használattal.

Egyébként a szolgalmi jognak az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzése szükséges. Amennyiben azt nem jegyzik be, úgy könnyen bekövetkezhet az előzőhöz hasonló eset.

A telki szolgálat léte értékcsökkenést jelent az általunk megvásárolt ingatlan forgalmi értékében. Ha tehát a szolgalmi jog nincs bejegyezve a földhivatal nyilvántartásában a tulajdoni lapra (és ezt nem is közli velünk az eladó), azonban utóbb kiderül, hogy a szolgalmi jogot előszeretettel gyakorolják, úgy az értékcsökkenés erejéig árszállítást, vagyis a vételár arányos részének visszatérítését kérhetjük.

Szeretnék még néhány szót szólni arról az esetről, amikor ugyanazt az ingatlant az eladó többször eladja különböző személyeknek.

Ez az eset akkor fordulhat elő, amikor az eladó egyik nap eladja valakinek, másnap vagy később pedig egy másik, harmadik személynek, vagy akár még több alkalommal is úgy értékesíti az ingatlant, hogy már átruházta a tulajdonjogát másra, de az ingatlan-nyilvántartásba még az előző vevők vétele, azaz tulajdonjog-bejegyzés iránti kérelme nincs benyújtva. Ebben az esetben döntő jelentősége a jóhiszeműségnek van.

Normál esetben, ahogy aláírjuk a szerződést, már nyomban visszük is a Földhivatalhoz, tulajdonjogunk bejegyzése céljából. Ilyenkor nincs is probléma.

A fenti esetben, ha az első vevő nem nyújtotta be a szerződést, és a másik vevő az ingatlan-nyilvántartás közhitelességében bízva megveszi az eladó által másodszor is értékesített ingatlant, úgy a két vevő közül a kérheti az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzést, aki előbb jóhiszeműen birtokba vette az ingatlant. Ha egyik sem vette jóhiszeműen birtokba, akkor az kérheti a földhivatali tulajdonjog-bejegyzést, akinek a szerződése korábbi keltezésű. Azonban ez alól is kivételt képez, hogyha a későbbi vevő, megelőzve a korábbi, benyújtja a Földhivatalhoz az adásvételi szerződését, és ennek alapján bejegyzik a tulajdonjogát. Ilyenkor az első vevő már nem kérheti a saját tulajdonjogának bejegyzését. Az eladót azonban büntetőjogi és kártérítési következmények terhelhetik.

Dr. IGYÁRTÓ GYÖNGYI
jogász, ingatlanforgalmi szakjogász

Várom bármilyen jogi témájú kérdéseiket, észrevételeiket, amelyekre a rovatban szívesen válaszolok!

e-mailen: igyarto_gyongyi@yahoo.com; postán: 1062 Budapest, Andrássy út 97.; telefonon: +36-1-273-3650

Mester Magdolna

REKVIEM

Ma ledobta magát a szakadékba. Hidegen nézted a zuhanó testet. Fekélyes, fekete hús- és csontalmaz volt csak, büzlött is.

Által fölötted mereven, kabátod alatt csendben hömpölygött a közöny.

Kavics- és földdarabkák estek utánad. S lassan már eltakartak téged előled, de elkezdett zuhogni, szagatni a jég. Függenyt vont szemedre, te mégis látad magad, ahogy feloldódsz a szilánkok között.

Kigyóvá váltál. Kifakítottad bőrodet a jéggel. De kavics- és földdarabkák gurulnak a mélybe. Állni akarsz, de agyagcsomóként kerget a víz tovább.

Fekete, fekélyes húshalmaz vagy már csak, büzlesz is.

Állnak fölötted mereven. Kabátjuk alatt csendben hömpölyög a közöny.

Magad maradtál. Szólni akarsz, de szád helyén férgek tekeregnek.

Elül a vihar.

Szemed kérdően mered az égre; nem érted, hogyan süthet a nap, mikor feloldódsz a szilánkok között.

SZEPTEMBERI
HANGULAT

Szeptember: fák, levelek, színek, szivárvány, eső. Szeptember. Derűre ború, fáradtság, melankólia, töprengés.

Ülök a feneketlen tó partján. Lábamat belelógatom a vízbe. Nézem a feltörő csodát. A járókelők megnéznak: mi csoda alak! Fényes nappal áztatja a lábát, ahelyett, hogy valami fontosat tennie a társadalomért. Egyébként is: mi érdekes van abban a hétköznapi tóban? Ja: egy szökőkút van a közepén. Ez is valami? Gyakorlatilag semmi haszna. És hány olyan dolog van a világon, ami százszor felülmúlja...

A tó partján szomorúfüzfák. Csupa szenvedés minden mozdulatuk. A nap sápadtan világít. A vadkacsák olyan ellenszenvesen gondtalanok, akárcsak én a járókelők szemében.

Szeptember. Olyan jó lenne sírni. Megsiratni az elmúlt nyarat. Aztán megkönnyebbülten felállni és hódolni új királyunknak, az ősznek.

De hiába. Az elmúlás félelmetes. Az ősz mindig olyannak éreztem, mint a haladókló lassú vergődését a biztos halál előtt.

Igy hát el sem kezdek sírni, mert nem lenne értelme abbahagyni.

Ülök a tó partján. Lassan bealkonyul. Vörös naplemente – szeles reggelt ígér. Várnak rám. Felállok hát és elindulok október felé...

„Mindenki a boldogságát keresi...”

Beszélgetés Árpá Zsuzsanna, ungvári tanárnővel

Sokéves tapasztalatok szerint a Magyarországon tanuló kárpátaljai diákok túlnyomó többsége tanulmányai befejeztével nem tér vissza a szülőföldjére. De azért akadnak kivételek. Egy korábbi interjúm kapcsán sok támadás ért, miszerint az elvándorlást népszerűsítem. Nos, Árpá Zsuzsanna személyében egykor Magyarországon tanult olyan honfitársra találtam, aki visszatért Kárpátaljára.

– Indítsunk talán egy rövid bemutatkozással!

– Ungváron születtem, a szüleim tanárok. Két testvérem van, mindketten tanulnak még. Az általános- és középiskolai tanulmányaimat az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Középiskolában végeztem. 1998-ban felvételiztem az Ungvári Állami Egyetem magyar nyelv- és irodalomszakára, s öt felejthetetlen évet töltöttem egyetemistaként.

– Az alapfokú egyetemi tanulmányaidat az Ungvári Nemzeti Egyetemen végeztél, a PhD-t viszont már Budapesten, az ELTE-n. Miért döntöttél így?

– Elsősorban azért, mert világot akartam látni. Ráadásul abban az évben az évfolyamunkról többen is készültek a továbbtanulásra, és mindenki az ELTE-t célozta meg, így jómagam is... Bár nálam először Debrecen is fölmerült, de végül Budapest és az ELTE mellett döntöttem. Utólag visszatekintve nagyon jó, hogy így alakult.

– Évekig éltél Budapesten, a Márton Aron Szakkollégium lakójaként. Egyszer sem ötlött fel benned a gondolat, hogy áttelepülj Magyarországra?

– Dehogynem. Szerintem ez mindenkiben felmerül. De sok mindent figyelembe kell venni, amikor az ember eltöpreng azon, hogy hazamegy, marad, vagy esetleg még ennél is messzebbre indul.

– Végül is mi volt az, ami haza húzott Kárpátaljára?

– Több oka is volt. Elsősorban a család hiányzott és a biztonság. Bár igazából szerencsésnek mondhatom magam, mert a budapesti tanulmányaimat nem egyedül kezdtem: öten jöttünk otthonról, ők voltak az itteni kis „családom”. Aztán a hároméves PhD-képzés után a barátaim többsége hazament, én meg maradtam még egy évet. Remek szobatársakat, szomszédokat kaptam, s ez is egy jó és biztonságot nyújtó háttér. De előbb-utóbb ki kell lépni a kollégium falai közül, és én nem akartam

előlről kezdeni a háttérépítést.

Másodszor: „igazi” állásra vágytam, lehetőleg a szakmámban, és Magyarországon ukrán állampolgárként (vagy bármilyen környező, nem eu-s állam polgáraként) elég nehéz munkát kapni.

Harmadszor pedig: a magyarországi életszemlélet más, mint a miénk. És azt hiszem, én ezt négy év után nem tudtam megszokni. Egyébként nem mondhatom, hogy soha az életben nem tudnék Magyarországon élni, de ahhoz nagy dolgoknak kell történniük.

– Szerinted milyen lépéseket kellene tenni ahhoz, hogy a Magyarországon tanuló kárpátaljai fiatalok közül minél többen hazatérjenek?

– Legfontosabb a munkalehetőség megteremtése volna: olyan munkára gondolok, amelyből két ember fenn tudja tartani magát és legalább két gyermekét. De azt hiszem, más baj is van... Egyszer egy Budapesten tanuló ismerősöm azt mondta, hogy „otthon nincs más, csak a nagy kóma”. Valószínűleg itt elsősorban a kulturális, tudományos passzivitásra gondolt, de mindenki hozzáteheti azt, ami még eszébe jut... Ebben van is némi igazság, de – folytatva a hasonlatot – ha nem teszünk semmit azért a „betegért”, akkor csoda-e, ha vége lesz? Úgy vélem, az emberek gondolkodásán, hozzáállásán is változtatni kellene és azon az elközelésen is, hogy „kint jobb lesz”.

– Végezetül: ha a te feladatod lenne, hogy meggyőzd a szülőföldről távozni készülőket, hogyan próbálnád rávenni őket az otthon maradásra?

– Azt hiszem, én nem akarnék rávenni senkit, hogy maradjon, vagy elmenjen, hiszen engem se tudtak rábeszélni... Mindenki a boldogságát (és a boldogulását) keresi, és ki itt találja meg, Kárpátalján, ki Magyarországon, és van, aki meg sem áll Amerikáig. Persze azért jó lenne, ha többen térnének vissza...

– Köszönöm a beszélgetést!

l-s

Philadelphiai pokolgép

Beszélgetés Czébely Csaba rockzenészsel

A Kárpátaljai Hírmondó idei júniusi számában már hírt adtunk róla, hogy a beregszászi városnapok vendége volt többek között a Pokolgép együttes is. Azt is megírtuk, hogy a zenekar dobosa, Czébely Csaba Beregszászból indult a sikerhez vezető rögzös úton. Egyáltalán nem volt könnyű dolga, de kitartása meghozta a gyümölcsöt, ma országos turnékon vesz részt egy patinás heavy metál zenekar dobosaként.

A publikáció nyomán több olvasónk kérte: készítsünk interjút a zenészsel. Czébely Csabával Lengyel János beszélgettünk.

– Mikor kezdted el muzsikálni? Már a kezdetekben a keményzene felé fordultál?

– Hát, még kissrácként trombitán kezdtem tanulni, aztán úgy 1990 körül jött a dob. Alapjában véve, azt hiszem, rögtön a súlyosabb zene irányába fordultam. Bár nem zárkoztam el soha más zenei irányzatoktól sem.

– Jelenleg a magyarországi Pokolgép nevű, keményzenét játszó zenekarban dobolsz. Hogyan kerültél be ebbe a legendás bandába?

– Nem volt semmi különös. Egy nap pont hazafelé tartottam a stúdióból, amikor felhívott Nagy Dávid gitáros, hogy lenne-e kedvem a Pokolgépben játszani. Azonnal igent mondtam.

– Korábban a Philadelphia nevű együttesben is zenéltél, amelynek más kárpátaljai származású tagjai is voltak. Miért oszlott fel a zenekar?

– Ez nehéz kérdés, és tulajdonképpen magam sem tudom. A második nagylemezünk megjelenése után azt hittük, hogy most már végre történik valami, de nem így lett. Kevés volt a koncertmeghívásunk, csak a nagyobb fesztiválokon tudtunk fellépni, és ez szétforgácsolta a zenekart. De nem kell megijedni, nagyon-nagyon jóban vagyunk most is.

– Igazi művészcsaládból származol, hiszen édesapád, Czébely Lajos Kárpátalján élő ismert költő, a nővéred, Czébely Gabriella pedig most bontogatja szárnyait az irodalomban, de úgy tudom, koráb-

ban édesanyád, Csada Mária is kacérkodott az írással. A családi példa téged nem vonzott az irodalom felé?

– Szerintem én vagyok a Fekete Bárány. A tréfát félretéve valami azért ragadt rám is. A második Philadelphia lemez szövegeinek 75%-át én írtam, és irtam szöveget a Pokoli Mesék című új Pokolgép albumra is.

– Sajnos, de létező folyómat, hogy a tehetséges kárpátaljai emberek többnyire maguk mögött hagyják a szülőföldet. Neked hogy sikerült beilleszkedned a magyarországi társadalomba?

– Véleményem szerint a szülőföld elhagyásának inkább gazdasági okai vannak. Senki sem azért indul el az ismeretlenbe, mert olyan jó dolga van otthon. Mindenki próbálja megtalálni a számítását, ki itt, ki ott, ki amott. A XXI. században nincs ebben semmi meglepő. Eleinte nehéz egy kicsit, de gyorsan meg lehet szokni. Én is megszoktam már, és jól érzem magam.

– Leszövezhetjük, hogy zenei berkekben ismerik a nevedet, elértél valamit, tehát sikeres ember vagy. Szerinted ez akkor is bekövetkezik, ha otthon maradsz?

– A sikerhez jókora szerencse is kellett. Nem, nem valószínű, hogy otthon felfigyelnek rám.

– Távlati terveid?

– Pokoli Mesék címmel számos előadásunk lesz. Ezt próbálom meg túlélni.

– Vártad a kárpátaljai koncertet?

– Természetesen nagyon vártam, hiszen én Beregszászban születtem, és ritkán adatik meg, hogy az ember a szülővárosában játsszon. Ráadásul a Pokolgép zenekar nem játszott még Kárpátalján fennállásának 25 éve alatt egyszer sem.

– Üzensz-e valamit a hazai rockereknek?

– Mit is mondhatnék? Íme, így, stílszerűen:

“A ruhám bőr és nem ballon,
Az arcszeszem is csak Pitralon,
De jegyezd meg jól,
míg a Föld kerek,
Mindig lesznek Rockerek!”

– Köszönöm a beszélgetést.

Bakos Kiss Károly

Ősz, vendégszöveggel

„távoli, kétes tájakon
készülődik a fájdalom.”

(Pilinszky János)

Ne mondd ne mondd...

Az évszak csupa líra
S a lombok gömbje oly
Szabálytalan
Hogy szeme szája
Ujja s verse van
S a kertben sűrű
Fáradt illatok...

A pályaudvar hídja még remeg...
De már a kényes őszi szél dorombol...

Távoli kétes tájakon...

Hogy gázos ujjak
Gázos kézjegyek
Babrálgatnak benn
Az éles tárgyakon

S földre hull az öngyilkos levél...

„... a lombok gömbje oly
Szabálytalan
Hogy szeme szája
Ujja s verse van
S a kertben sűrű
Fáradt illatok...”

Ne mondd ne mondd...

Hogy meghalok.

Nincs

„Tudod, hogy nincs bocsánat...”

Nincs az, amit nem hagysz hátra,
Ha eljöttél, hogy földbe ess;
Szíved ne hordd a padlásra,
De mentségeket se keress;
S ha erőd sincs a maradásra
Hogy magad árnyéka lehess...

Nincs az,
Amit nem hagysz másra!
Ha eljön majd, hogy földbe ess.

A magány négy sora

Remeg a falnak dőlt ruha,
Magát hordani kevés.
Csupa **ha**, csupa **még**, csupa
másikember-keresés.

Tükör

Nézd az idő homorú tükrét,
S görbületében önmagad.
A pillanatban egy öröklét,
Az öröklétben egy pillanat.

Lengyel János

Hordásra várva

Bármennyire viszontagságos a Magyarországban dolgozó kárpátaljai vendégmunkások sorsa, elég gyakran kerülnek mulatságos szituációkba. Ahogy az a hat fős társaság is, amely annak idején először ült fel Csapón a nemzetközi vonatjára, és Budapest felé vette útját, s amelynek némi tragikummal vegyes, alapjában véve azonban komikusnak mondható esetét mások elmondásából jegyeztem le.

Nos, az említett „turista” csoport egyik tagja a sikeres vámvizsgálat fölötti örömben mindjárt a felszállás után felbontott egy üveg vodkát. Hat, ünnepi hangulatban leledző atyafi számára egyetlen üveg vodka, figyelembe véve az ukrainai italfogyasztási „hagyományokat”, természetesen kevésnek bizonyult. Előkerült tehát egy újabb félliter, aztán megint, s némi harapnivaló.

Ahogy fogytak a kilométerek, úgy fogyott a palackok tartalma is. Budapestre érkezve a társaság hangulata már a tetőfokon leledzett. A Nyugati pályaudvaron hőseink matróléptekkel kászálódtak le a vonatról. Mindannyian úgy érezték, csomagjaik súlya megkettőződött az utazás alatt, ezért hordár után néztek.

Egyikük felfigyelt két egyenruhásakra, akik egy targonca közelében beszélgettek. Az atyafi elméje abban a pillanatban

„megvilágosodott”, és azonnal integetni kezdett a „hordároknak”.

Az egyenruhások, mivel ők is felfigyeltek a furcsa társaságra, nem kérték magukat. Odamentek hozzájuk.

– Jó napot kívánok! Kérem a személyi igazolványokat, útleveleket!

Az oldalfegyvert viselő „hordárok” az úti okmányok átvizsgálása után a csomagokra kerítették sort. A táskákból és bőröndökből csakhamar elkerültek a „turisták” olyan elengedhetetlen holmijai, mint a kőműves kanál, a kalapács, a fangli, a dörzsölő. Tuti fogás. Percek alatt még több „hordár” jelent meg, és a helyzetet felmérve természetesen segítettek a csomagok cipelésében.

A társaság tagjaiban csak a rendőrkapitányságon kezdett derengeni a felismerés, hogy valami nincs rendjén. Egyenként hallgatták ki őket, utána pedig mindegyiküket „megajándékozták” az ilyenkor szokásos egyéves kitiltással. Pontosabban: egyiküket két évre nyilvánították nemkívánatos személlyé, de ezt csakis saját magának köszönhette.

Az atyafi ugyanis úgy érezte, veszedelmesen csökken szervezetében az alkohol szintje, ezért pénzt kotort elő a zsebéből és arra kérte az ügyeletes „hordárt”, ugorjon ki valamelyik ABC-be vodkáért...

Fiatal szerzőink Balatonföldváron

Az idei balatonföldvári őszi találkozón arra is alkalom adódott, hogy lapunk fiatal alkotói (a KÁRISZ alapítói) találkozzanak olvasóikkal, megosszák egymással gondolataikat, elképzeléseiket. Írásaikat e számban is megtalálják az érdeklődők.

A képen: Bakos Kiss Károly költő, Elbéné Mester Magdolna kisprózaíró, a Kárpátaljai Szövetség és a KÁRISZ honlapjainak szerkesztője, Igyártó Gyöngyi, lapunk jogi rovatának vezetője, Lengyel János író a pihenés ritka pillanatában.

Zölderdőtűz – még egyszer

Lapunk 2008 márciusi számában adtunk hírt arról, hogy megjelent Újvári Gyöngy énekesnő Zölderdőtűz című első lemeze. Olvasóink közül többen érdeklődtek, hol tudnák megvásárolni a népszerű korongot. Mint megtudtuk, a CD csak magánkereskedelemben kapható. Érdeklődni lehet a következő címen: Dr. Gál Sándor 9970 Szentgotthárd, Árpád u. 17. Internetes kapcsolat: www.ujvarigyongy.hu

Kedves Fiatalok!

A KÁRISZ honlapján olvashattok az aktuális tervekről, programokról, beszámolunk eredményeinkről.

Írjátok meg, mit látnátok még szívesen a www.karisz.egynet.hu című honlapunkon!

A kutató jegyzetfűzetéből

KÖZÉPKORI BOSZORKÁNYPEREK

A boszorkányság, mint fogalom, még a pogány hiedelemvilágba nyúlik vissza. A boszorkányok két típusát ismerték: egyik volt a striga (vérszívó vámpír; seprűn repül), a másik a malefica (ezek a varázslók, kuruzslók, bábaasszonyok, javasasszonyok).

Szent István királyunk a boszorkányokat három fokozatban büntette meg: bűjtöltetéssel; a másodízben visszaeső boszorkányokat bűjtöléssel, és a templomkulccsal keresztet sütöttek rájuk; a harmadízben visszaesőket a bírák elé kellett állítani.

Kálmán király megállapítja, hogy: a „strigák”, mivel nem léteznek, ezért ne is indítsanak ellenük eljárást. Ezt a régebbi történetírók vagy úgy értelmezték, hogy Kálmán felvilágosultabb volt, mint kortársai, vagy úgy, hogy a magyaroknál nem voltak boszorkánynak tartott személyek. Ennek ellenére a „malefica”-k büntetéséről Kálmán törvényei is megemlékeznek.

Nemzetközi tekintetben a 6. századi Lex Salica germán törvény még realitásnak tartja a repülő és emberevő boszorkányok létezését. Azonban a 7. századi germán törvények már büntetéssel sújtják azt, aki egy másik személyt strigának nevez. Nagy Károly 787-ben kiadott rendelkezésében szintén tagadja azt, hogy lennének strigák.

Hazánkban – az európai átlagot figyelembe véve (például Genfben 3 hónap alatt 500 boszorkányt végeztek ki, Bambergben 600-at, Sziléziában 107-et), – nem volt túlságosan sok a halálos ítéletek száma. Kivételt képeznek a mintegy két évtizedig tartó hírhedt szegedi boszorkányper (azt állították róluk, hogy eladták az esőt, és ezért állt be a szárazság Szegeden), amelyek akkor zajlottak, amikor már sok országban a szervezett boszorkányüldözés szűnőben volt. A vádlottak jelentős része azonban már a tárgyalást megelőző tortúra során – a vízpróbában (úgy tartották, hogy a boszorkány úgy úszik a vízben, mint a parafa) stb. – elhunyt, úgyhogy a perek halálos áldozatainak számát pontosan nem lehet megállapítani.

A magyarországi hivatalos periratok két különböző részre oszlanak. Egy részüknél a kérdések közt feltétlenül szerepeltek bizonyos vádpontok. Ilyenek az ördöggel kötött szövetség, a boszorkányszombaton való gyülekezés és ott az ördöggel való közösülés, a kannibalizmus, a fekete mise, a boszorkányok repülése, az ördög stigmái stb. (Stigmák: jelek a testen, amelyet, ha megszártak, akkor nem fáj.)

A perek nagy része azonban csak érinti e vádpontokat, amelyeket a boszorkányok főként a kínvallatás hatására ismertek be, annál részletesebben tárgyalják azonban a „konkrét” vádak. A konkrét vádak a boszorkányok rontása, az oldás-kötés, amely betegséget, impotenciát stb. okoz, a tehén megbabonázása, az anyatej elapasztása stb.

A kínzások széles skálán mozogtak, de hadd álljon itt egy kegyetlen példa: a boszorkányság bevallása céljából elvitték a vádlottat a hóhérhoz, aki bemutatta a kínzóeszközöket. Majd a kezénél fogva felhúzta egy létrára és odakötözte azokat a létra tetejéhez, és úgy csüngette le. Ezt követően levágta haját, pálinkát öntött a fejére, és felgyújtotta. (Ha valaki kiállta a próbákat és nem vallotta be a boszorkányságot, akkor szabadon engedték.)

A boszorkányperekben voltak hivatalos kérdések, amelyeket a vizsgálóbírók minden esetben kötelesek voltak feltenni. Ezek ilyen tételeket tartalmaztak:

„Vagyon-e szövetséged az ördöggel? Az mikor lett meg, hol, mely móddal, és ki ingerlett reá? Mikor szövetséget vétettél az ördöggel, az Istent megtagadtad-e?”

Ottan mit csináltatok: vendégeskedtek-e, és többször voltatok-e olyatin vendégségben, és hol? És nemdenem azon ördöggel közösökdöttél?

Minemű Boszorkány társaid vannak, azok kik, és veled hol voltak?”

Egyébiránt pedig volt olyan boszorkányper Magyarországon, amelyben 69 tanút hallgattak ki.

A perbefogott személy vagy a tortúrák, a kínzások hatása alatt, vagy mert néha saját maga is elhitte, hogy ő boszorkány, igenlő választ adhat a kérdésekre, és a válaszokat néha még alaposan ki is színezi. Amennyiben a vádlott tagad, akkor ezekre a kérdésekre felháborodott „nem”-mel felel.

A magyarországi boszorkányperek anyagát olvasva azonban azt látjuk, hogy mind a vádak, mind a tanúvallomások többsége egészen más dolgokról szól, mint a fenti kérdések. A boszorkányok elleni konkrét vádak többnyire arra vonatkoznak, hogy a boszorkánynak tartott személyek embert vagy állatot megbetegítettek, esetleg halálba is kergettek; állattá tudtak változni; erkölcstelen életet éltek, mindenféle ismert varázseljárást folytattak: ellopták a tej hasznát, addig dörömböltek láthatatlanul vagy állat képében, amíg nem kaptak ajándékot, sok esetben jövendőt is mondtak és gyógyítottak; sőt, az egyik perben még az is kiderül a tanúvallomásokból, hogy maga a boszorkány nem akart gyógyítani, de a beteg erőszakkal kényszerítette, hogy bizonyos gyógyító eljárásokat végezzon el rajta.

A vádak túlnyomó többsége azonban koholt, s a kis közösségek tagjainak egymás közti ellentéteit éppúgy kifejezik, mint azt a primitív fokon ma is élő hitet, hogy a váratlan szerencsétlenség, betegség, halál mindig „rontás” következménye.

Mária Terézia volt az, aki betiltotta a pereket, az utolsó perben 1759-ben, Marosvásárhelyen hirdettek ítéletet.

IGYÁRTÓ GYÖNGYI

A Kárpátaljai Hírmondó jelen számának olvasói címlapképünkön a palágykomoróci református templomot láthatják. E felvételhez kapcsolódik az alábbi publikáció, hiszen ennek a templomnak a kriptájába helyezték örök nyugalomra a híres regényhóst, gróf Buttler Jánost.

Palágykomoróc és Ungtarnóc nevét az egykori itteni földbirtokos, Buttler János, illetve a történetét kissé meszeszerűen feldolgozó Mikszáth Kálmán „Különös házasság” című regénye tette a nagyközönség számára ismertté. A regényben szereplő Buttler-kastély ugyan az Órdarma melletti Bozdos tanyán épült fel, ám a grófnak kiterjedt uradalma volt a két fent említett községben is. A Buttler család – erről is megemlékeznek a krónikák – igen bőkezűen támogatta a környék református gyülekezeteit. A Ruszkan is birtokos Buttler János közreműködésével került Egerbe Dobó István sírjának fedőlapja, amellyel házassági perében „maga felé szerette volna hajlítani az itteni szentszék jóindulatát”.

Pásztor Emil

Gróf Butter János

“különös házassága”

Mese és valóság

Mikszáth regényében

Mikszáth Kálmán 1900-ban írt nagy sikerű regényét, a Különös házasságot századunkban sokan felhasználták egyházelenes propagandára és támadásokra, érdemes hát utánakutatni, mennyi a valóság-alapja ennek a különös házassági és pereskedési történetnek.

Maga az író azt állítja műve elején, hogy ennek minden sora igaz: „Egy még nem is nagyon megsárgult krónika után írom ezeket a dolgokat, úgy amint következnek. Annnyira biztosak és hívek az események egyes főadatai, hogy a neveket se tartom szükségesnek megváltoztatni, és semmi círádát, semmi írói arabeszket nem teszek hozzá. Az, aki a naplójában följegyezte e történetkét, sohasem szokott hazudni másoknak se. Hát még saját magának minek hazudott volna? Igaz hát minden sora. Miért rontsam el én nem igazra?”

Mikszáth a cselekménykezdetét 1815 tájára teszi, és elmondja, mi áll abban a bizonyos krónikában vagy naplóban. Gróf Buttler János sárospataki jogászdíák (akinek már van kiszemelt menyasszonya), tanuló társával, Bemáth Zsigmonddal együtt húsvéti vakációra utazik. Onnan visszatérőben báró Döry István olaszröszei szolgabíró, egykori katonatiszt, a gazdag családból származó Buttlerrel fondorlatos módon és akarata ellenére összeházasítja leányával, Mariskával, miután azt a helybeli plébános elcsábította.

A regény szerint a fiatal gróf csak másnap tudott a kastélyból megszökni. Buttler gyámtyja, Fáy István rögtön megindította az egri érseki szentszék előtt a pert, hogy érvénytelenítsék a nyilvánvalóan erőszakkal kikényszerített házasságot. ▀

Pásztor Emil

Gróf Butter János “különös házassága”

Mese és valóság Mikszáth regényében

■ Hosszú éveken át folyik a per, de Buttler az egyházi hatalmasságokkal szemben nem tudja kivívni az igazát. Nem tudja elérni, hogy ettől a házasságtól szabadulva, szíve választottjával köthessen törvényes házasságot.

Gróf Buttler János 1773. február 25-én született. Felesége, gróf Döry Katalin fél évvel volt fiatalabb nála. A feleség édesapja a valóságban gróf Döry Gábor volt. Buttler csak a regényben tanult jogot Sárospatakon, a valóságban nem, sőt saját bevallása szerint a második grammatista osztálynál többet nem is végzett.

A fiatal gróf 1790-ben a Borsod megyei Sályban, báró Eötvös Ignác házában ismerkedett meg gróf Döry Gábor legidősebb leányával, Katalinnal. Beleszeretett a szép fiatal lányba. Az 1792. évi farsangon, amikor Eötvösék a telet a leánnyal Egerben töltötték, a fiatal ember csaknem mindennapos vendégük volt, és kijelentette, hogy Katalint feleségül akarja venni. A farsang utolsó vasárnapján Kassán a Döry szülőktől meg is kérte a lányuk kezét. Az 1792. évi koronázó országgyűlés alkalmával Döryék is, János gróf is leutaztak Pestre. 1792. május 31-én itt történt meg az eljegyzés, amely a grófi családok szokása szerint írásbeli szerződés megkötésével is járt. Ezt a szerződést utóbb a teljes szövegével Heves vármegye jegyzőkönyvébe is bevezették.

A szerződésben a völégény többek között így nyilatkozik: „... én alább írt Erdőteleki gróf Buttler János, Isten Ó szent Felsége vezérlése mellett szabad akaratommal és egyenes szívbéli indulatommal viseltetvén, s eljegyezvén magamnak... örökös hitves társamnak... méltóságos gróf Döry Katalin kisasszonyt...”

A tizenkilenc éves Buttler az akkori törvények szerint még kiskorúnak számított. Miután apja az eljegyzés utáni hónapban meghalt, ő óriási vagyont örökölt: a Heves megyei erdőteleki kastélyon kívül nagy házat Egerben és hatalmas földbirtokokat az ország több részében Ung vármegyétől Torontál vármegyéig. Buttler gróf 1792. augusztus 6-án Girincsekre érkezett (az egykori Zemplén vármegye legdélibb falujába), a Döryek családi kastélyába. Menyasszonyával és annak szüleivel elhatározták, hogy az esküvőt ott hamarosan megtartják. A fiatal Buttler gróf ezzel annyira sietett, hogy a három egymás utáni vasárnapon való templomi kihirdetésüket sem akarta megvárni, hanem kérelemmel fordult gróf Eszterházy Károly egri püspökhöz, hogy adjon felmentést ez alól. Amde a püspök, aki ismerte a fiatal gróf könnyelmű természetét, ezt nem akarta megadni, sőt Buttlernek – apja, anyja már nem lévén – birtokai gondnoka, Fáy Bertalan Heves vármegyei másodalispán is azt tanácsolta, hogy várjon még a házassággal.

Ilyen előzmények után ment végbe a Döry családtól valószínűleg nem készletetett esküvőjük Girincsen, 1792. augusztus 20-án, nem

a Döry-kastélyban, hanem a plébániatemplomban, a Szent István-napi nagymise után, az egész falu népének jelenlétében. Egy ideig zavartalan boldogságban élt a fiatal házaspár Buttler gróf erdőteleki kastélyában. Már gyermekket is vártak, de ez az esküvő utáni évben Girincsen halva született. E bánatuk mellett egyre inkább feldúlta a család békéjét a kölcsönös féltékenység. „Okot erre először – Döry Ferenc családtörténeti kutatásai szerint – a férj szolgáltatót, aki laza erkölcsi felfogásával a maga személyére nézve nem sokat törődött a házastársi hűséggel, s szemet vetett a grófné Nagy Zsuzsánna nevű komornájára. A grófné ezt csakhamar észrevéve, felindulásában [a komornát] felpofozta, de ezzel együtt ellenségévé is tette a leányt, aki csak az alkalmat leste, hogy magát úrnőjén megbosszulja.

Amikor azután a grófné – egy komoly betegsége miatt – gyógyfürdőre ment, majd további üdülés végett egy ideig még a felvidéki Eperjesen lakó nagynénjénél maradt, onnan hazatértekor a férje ellenségesen fogadta, mert a rosszindulatú besúgók közben az asszony hűtlenségének hírével gyözködtek Buttlerre. A grófné, akit férje az állítólagos hűtlensége miatt lelévéllel is fenyegetett, felhasználva férjének Pestre utazását, Erdőtelekről a legszükségesebb holmijaival Egerbe távozott. Később ki akart békülni a férjével, de az nem akarta visszafogadni, s eltartásáról sem akart gondoskodni. Az asszony hazament a szüleihez Girincsekre, s beadta férje ellen az egri püspöki szentszéknél a keresetlevelet, azt kérve: kötelezze az egyházi bíróság Buttlerre a tisztességes házasság visszaállítására, házasságuk békéjének a megbontóit pedig távolítsák el férje közeléből.

A szentszék kötelezte a gróft, hogy feleségével a házassági életközösséget állítsa helyre, s addig is fizessen neki tartásdíjat. Buttler csak évek múlva hajlott a kibékülésre, s akkor két és fél évig ismét együtt éltek. A gróf azonban továbbra is léha erkölcsű férj maradt, nem becsülte meg, sőt gyűlölte a feleségét, és állandóan zsarnokoskodott fölötté. Alá akart írtni vele egy maga fogalmazta szöveget, amelyben többek között ez állt: „... egészben férjemnek akaratjához fogom magam alkalmaztatni; megösmérem, hogy férjem soha egy rossz szóval sem illett”.

A grófné nem alázkodott meg, hanem perindítás végett ügyükkel a csanádi püspöki szentszékhez fordult. Férje is hozzájárult, hogy ez a fórum mint választott bíróság döntönsön közöttük. (Buttler akkori lakóhelye Torontál vármegyében, a párdányi birtokán volt.) 1803 decemberében volt a tárgyalás. Az ítélet őket ágy- és asztaltól elválasztotta, és Buttlerre a felesége részére méltányos tartásdíj fizetésére kötelezte.

Most már végleges lett a házasság elváltása, de a házasság felbontását egyik részről

sem kérték. A gróf csak utóbb gondolt erre, amikor 1809 áprilisában arról írt levelében az anyósának: az a körülmény, hogy felesége nem képes élő gyermeket a világra hozni, ok lehetne a házasság felbontására. De további lépéseket akkor még nem tett ennek érdekében.

1817-ben a tartásdíj mértéke és fizetése ügyében újult ki a gróf és felesége közt a pereskedés. A későbbi években aztán Buttler egyre jobban bántotta az a gondolat, hogy nincsenek gyermekei, nem lesz fiú örököse, s ezért is szabadulni akart szerencsétlen házassága bilincseitől. A házassági kötelék megtámadása azonban hosszú különélésük ellenére is kevés sikerrel kecsegtetett, mert Buttler addigi több évtizedes pereskedésük folyamán sohasem vonta kétségbe házasságának érvényes voltát. Ravasz ügyvédje most azt tanácsolta, hogy akár tanúk megvesztegetésével is a házasság erőszakos létrejöttét kellene valahogy bebizonyítaniuk. Sok-sok tanúra való hivatkozással nyújtotta be Buttler gróf keresetlevelét Sávoly Sámuel ügyvéd az egri érseki szentszékhez 1827 áprilisában, a házassági kötelék megsemmisítését kérve.

Az, hogy Buttler az állítólag rákényszerített házasságot mindjárt az esküvő után meg nem támadta, most, harmincöt évvel később a legkevésbé sem mutatott kényszerítésre. Ennek ellenére az egyházi bíróság 1827-től kezdve éveken át mind a két házassági kötelék megsemmisítését kérte.

Az, hogy Buttler az állítólag rákényszerített házasságot mindjárt az esküvő után meg nem támadta, most, harmincöt évvel később a legkevésbé sem mutatott kényszerítésre. Ennek ellenére az egyházi bíróság 1827-től kezdve éveken át mind a két házassági kötelék megsemmisítését kérte.

A pereskedés fellebbezés folytán az esztergomi primási szentszéknél folytatódott, amely az elsőfokú bíróság ítéletét teljesen jóváhagyta. Buttler most már Rómába, az apostoli székhez fellebbezett, de a primási szentszék jobbnak látta az ügyet nem terjeszteni oda, annyira kétségtelennek ítélte a házasság érvényességét.

Az állítólagos kényszerítést világosan cáfolja Buttlernek az a levele is, amelyet 1792. augusztus 26-án, tehát az esküvőjük után hat nappal küldött Erdőtelekről nővérének, Laczkovicsnének, örömmel tudatva vele az esküvő megtörténtét: „Hozzád való szeretetem – írta neki – készlet engem arra, hogy tudósítsalak házasságkérdésemnek megtevéseéről, melyet is ez folyó hónapnak 20-ik napján tettem Gróf Döry Katalinnal, ki is magát szíves barátságodba ajánlja. (E levelet megőrizte az Országos Levéltár.)

Buttler gróf holta napjáig sem békült meg a feleségével, de kénytelen-kelletlen fizette neki az évi ötezer pengő forint tartásdíjat. Maga áttért a református hitre, és nagy vagyonából jelentős alapítványt tett a honvédtisztképző Ludovika Akadémia részére. Buttler 1845-ben halt meg.

(Részletek a Magyar Szemle online 1999 augusztusi számában közölt publikációból.)

“Nem vittek ki a sport legrangosabb ünnepére”

Batizi Sándor mesteredző, Técső szülöttje, 1974-ben telepedett át Magyarországra, Gödöllőn él, ma is aktívan tevékenykedik.

– 1991-ben készítettem veled interjút, mikor hazalátogattál Németországból, ahol szaporítottad ritka tehetségednek gyümölcsét. Akkor számoltattuk: ott voltál a legjobb ukrán, szovjet, magyar kardvívók között, 16 sportmestert adtál a szovjet vívósportnak, Magyarországnak több országos, Európa-, világ- és olimpiai bajnokot neveltél. 7 évig a németeket tanítottad a vívás fortélyaira. Részt vettél 5 olimpián, a pekingi olimpiára egészségi okok miatt nem utaztál ki. Mindez helyet követel a rekordok könyvében. Ismerve szerénységedet, tudom, nem fogsz erre reagálni, azért kezdjük most azzal: hogy is indultál?

Batizi Endre és Borbély Julianna, a vívóedző szülei

– Nem vívással. Az ötvenes években kerékpáron karikáztunk a szomszéd falvakba a técsői focicsapat mérkőzéseire. Béres Lajos, az akkori sportélet mindenese egy-egy győztes találkozó után azt mondta: jutalmat kap az, aki a leghamarabb viszi haza a győzelem hírért. Ez többnyire nekem sikerült, aminek az lett az eredménye, hogy teljesítettem a másodosztályú sportolói követelményt kerékpározásból.

Egy mérkőzésen csapatunk kapusa „lyukas” kézzel védett, ezért engem küldtek a kapuba; olyan jól sikerült a bemutatkozásom, hogy ott ragadtam.

Ilyen előzmények után felvettek a Lembergi Testnevelési Főiskolára, ahol már felsőligás csapatban folytathattam cerberusi karrieremet. Ám egy komoly sérülés válaszút elé állított: kinlódom a kapu előtt, vagy váltok. Ekkor – 1952-t írt a naptár – találkoztam először a karddal, ugyanis a vívás kötelező tantárgy volt. Három évre

rá már Ukrajna kardvívóbajnokságának döntőjében vívtam, és bronzérmel szereztem.

Még abban az évben döntős voltam egy nagyszabású nemzetközi tornán Leningrádban, ahol az akkori vívó-elit nagyaival: Kárpáttal, Gerevichcsel, Kovácsal mérhettem össze pengémet, s nem is eredménytelenül. Bay Béla világhírű edző mondta akkor: “Ha nekem öt ilyen fiatal vívóm lenne, akkor nem félténém a magyar kardvívás jövőjét.” Nagyon megragadott ez a megtisztelő elismerés, továbbra is keményen edzettem, volt is eredmény: 1956-ban a szovjet népek spartakiádján a döntőig jutottam, meghívtak a szovjet válogatottba, és elnyertem a sportmesteri minősítést.

– Emlékszem, nagyon büszkék voltunk rád, hogy magyar létedre a szovjet válogatott tagjaként bekerültél az olimpiai keretbe.

– Eredményeim alapján jogos volt a részvételem, ám ekkorért az első csalódás, amelyet – sajnos – több is követett. Nem vittek ki a sport legrangosabb ünnepére. Különböző kifogásokkal éltek, s csak később tudtam meg az igazi okot: nem voltam megbízható, ugyanis édesapámat koholt vádak alapján a Gulágra hurcolták.

Később kiakolbólitottak a szovjet válogatottból is. Ennek az volt az oka, hogy a moszkvai világbajnokság döntőjén egy élvitars megkérdőztette tőlem, kinek szurkolok. Eppen egy szovjet és egy magyar versenyző (Márk Midler és Kamuti Jenő) állt szemben egymással a páston, akik holtversenyt vívtak az első helyért. Tudtam, hogy Kamuti Jenő édesapja az 1956-os események kapcsán börtönben ült, és azt ígérték a sportolónak, hogy ha megnyeri a versenyt, találkozhat az édesapjával, akinek enyhítik a büntetését is. Nos, az elvtársnak azt válaszoltam, hogy annak szurkolok, akinek az ereiben ugyanolyan vér csörgedezik, mint nekem.

– 1956-ban több pofont is kaptál.

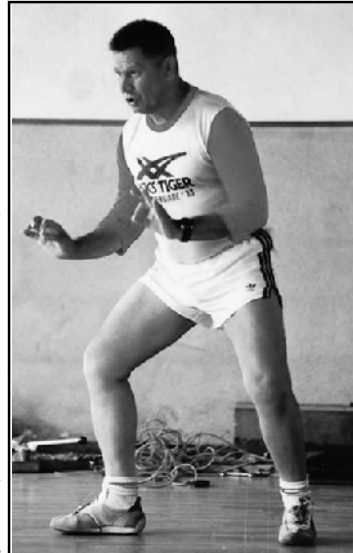
– Direktben és átvitt értelemben is. Szinte megszakítás nélkül tapadtam a rá-

dióhoz, hallgatva a magyarországi híreket. Október végének csodálatos eseményei reményekre jogosítottak, amit hamar lehűtöttek a szovjet tankok. Az egyik edzésen nyilvánítottam a véleményemet a szovjet inváziót illetően, mire edzőm hatalmas pofonnal reagált, és kitiltott egy hétre az edzésekről. Csak később értettem meg: ő is szimpatizált a magyarokkal, engem ez a pofon mentett meg a várható retorzióktól. Ez a hét mégsem múlt el “nyomtalanul”, mert naponta kijártam a lemergi vasútállomásra, ugyanis elterjedt a hír: zárt vagonokban szállítják a magyar szabadságharcosokat Szibériába, én is vittem volna nekik meleg takarókat, enniválót, de, sajnos, nem találkoztam velük.

Számtalan meghívást kaptam magyarországi versenyekre is, de ezeket, bejegységemre hivatkozva, le kellett mondanom, holott

makkegészséges voltam. Rádöbbsentem: ilyen körülmények közepette nem tudok az élsportban maradni, tanulni és tanítani fogok. Ekkor lettem a Lembergi Lokomotív egyesület vezető edzője. Ám a mesterséges elszigetelés nem adott lehetőséget a maximális kibontakozásra; tudtam-éreztem, hogy többre is képes vagyok. Elhatároztam: áttelepszem Magyarországra, annál is inkább, mert felsőszintű kérelem érkezett a szovjet vezetőséghez edzőhiány miatt. 1956 itt is rendet vágott... Kilenc évig koptattam az illetékesek kűszöbeit, míg végre 1974-ben kézhez kaptam az engedélyt.

– Melyik egyesület szerződöttetett le, hogy sikerült a beilleszkedés?

Az a bizonyos Batizi-lábmunka...

A dormageni csapat 1994-ben (háttul középen Batizi Sándor edző)

“Nem vittek ki a sport legrangosabb ünnepére”

– Az utam a Vasasba vezetett, ahol 16 évig megszakítás nélkül edzősködtem, de részt vettem a válogatott felkészítésében is.

Anyanyelvemre szüleim tanítottak, hiszen mindössze 5 évig tanulhattam magyar

Nóra, az unoka

iskolában. De „feltarisznyáztott” Illyés Gyula, akinek csodálatos műveit szinte kívülről ismertem, majd később őt magát is sikerült megismernem, no meg kedves barátom, Kányádi Sándor. „Sanyikám – mondta egy tihanyi együttlétünk alkalmával – neked nem szabad elkeseredned, hiszen te kétszeres magyar vagy: megőrizted magyarságodat otthon is, és elhozta ide is.”

Az áthangolódást akkori munkatársaim és tanítványaim is megkönnyítették. Gerevich Pál munkabírása és egészséges fanatizmusa, Bujdosó Imre páratlan humora, Maróth Pali közvetlensége és gyermeki kedvessége – hogy csak néhány nevet említsek – segítettek át a nehézségeken.

Vívóedzés: Batizi Sándor és tanítványa, Gerevich Pál egyéni világbajnok

Közrejátszott az is, hogy mindig maximalista voltam. Minden gondolatom, minden tervem három alappilléren nyugszik: a nemzet, a család és a sport. Ezek azok az értékek, amelyekért hajtottam, amiért éltem. Ezt akarom tudatosítani fiatal neveltjeimben is, s hála istennek, nem eredménytelenül. Ennek kézzelfogható bizonyítéka: paralimpikonjaink a legjobb a világon.

Bay Béla gondolata, aranybetűs intelmé az enyém is: „A sportban csak az elvégzett munka lehet alapja bármiféle ítéletnek.”

A Vasassal háromszor hoztuk haza az Európa Kupát. Számtalan ifjúsági és felnőtt sportolónak egyengettem a győzelem-

hez vezető útját, elvittem őket a válogatottságig.

Nekem az is fontos, hogy mindig szem előtt tartottam a klubhoz való hűséget, hiszen mindössze három klubban tevékenykedtem.

– *Évek hosszú során különböző országok vívóit nevelted, ott voltál minden olimpián, paralimpián, bejártad a földkerekség országait. Tapasztaltál-e valami különbséget az egyes országok, nemzetek vívói között?*

– Természetesen. A szovjet vívók kötélidegzetűek voltak, szinte lehetetlen volt kibillenteni őket egy-egy sorsdöntő pillanatban. A németekre a céltudatosság, a rendszeresség, az aprólékos tervszerűség jellemző. A magyar fiatalok végtelenül tehetségesek, de túlértékelik győzelmeiket, ugyanakkor tragédiának tekintik a vereséget.

Rengeteg országot kerestem fel az elmúlt évtizedekben, ami felér egy évtizedes tanulmányúttal. Mindig is édesapám tanácsát követtem, azt tartottam szem előtt: „Fiam, mindig nyitott szemmel utazz!”

– *Se szeri, se száma kiténtetéseidnek: ifjúsági és sportminiszteri elismerés, az év edzője, a vívósövetség aranygyűrűje, a Magyar Köztársaság ezüst érdemkeresztje, Schmitt Pálnak, a MOB elnökének gratulációja, német, angol plakettek, oklevelek – hogy csak néhányat említsek, s mind-mind köszönet, gratuláció kereteiben.*

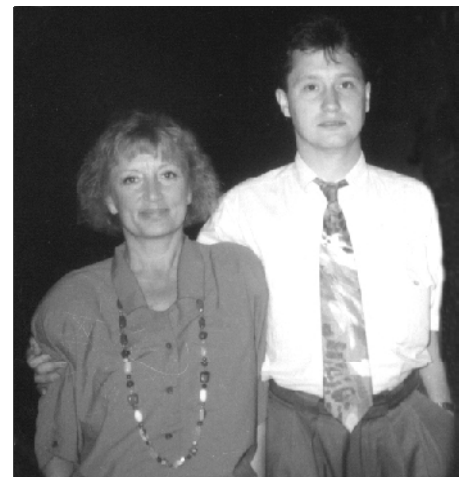
– Úgy alakult a sorsom, hogy nincs hiányom sikerekben, hiszen szinte minden évben kaptam valami elismerést, de én nem a kiténtetéseimre vagyok elsősorban büszke, hanem a tanítványaimra.

– *Szertétagzó teendőid mellett nem feledkezel meg szülőföldedről és egyházzadról sem, amire – ha szabad így fogalmaznom – felmenőid köteleznek. Batizi András feltétlenül meg kell említenem, aki majd fél évszázadig volt a técsői gyülekezet esperese. Ő írta többek között a „Jövel Szentlélek Úr Isten” kezdetű gyönyörű éneket. A te anyagi ráfordításodnak köszönhető a II. világháború áldozatainak emléktáblája a református templom falán, az úrasztali kelyheket is te ajándékoztad a gyülekezetnek...*

– Erre csak azt mondhatom: belső indíttatású kötelesség, ami nem igényel magyarázatot.

– *Kérlek, mondj néhány szót a családról.*

– Négyen voltunk testvérek. S bár a bába segítségével mind a négyen ugyanabban az ágyban születünk,

Felesége és fia

hárman más-más állam polgáraként láttuk meg a napvilágot. Jőmagam és Béla öcsém (1934, és 1935) születésünk percében csehszlovák állampolgárok lettünk. Béla egyébként mérnök, azt szoktuk mondani, ő a család esze. Endre 1939-ben magyar állampolgárnak született, ehhez képest fél évszázada Moszkvában él, közgazdász, akadémikus. Éva húgunk 1945-ben született, tehát szovjet állampolgár lett. Kereskedőként dolgozott, tavalyelőtt hunyt el. A feleségem, Inga újságíró. A fiam, Tamás sikeres üzletember. Unokám, Nóra 19 éves, ő a család szemefénye.

– *Boldog ember vagy?*

– Igen, nagyon! Am akkor lennék igazán boldog, ha nem kellene útlevél, hogy meglátogassam Kárpátalján élő rokonaimat, szüleim sírját, barátaimat. Én nem látogatóba várom külföldi testvéreimet, én nem látogatóba akarok Kárpátaljára menni, hanem Hazára!

– *Köszönöm a beszélgetést.*

SZÖLLŐSY TIBOR

Tihanyban, Illyés Gyuláék nyaralója előtt (balról jobbra Kányádi Sándorné, Illyés Gyuláné, Kányádi Sándor, Illyés Gyula, Batizi Sándor)

Beregvidéki népi táplálkozási szokások

Mit ettek egykor a falusi emberek? Ezt a kérdést elsősorban a Beregvidéken “a falu emlékezete” viszonylatában (úgy 70—80 év távlatában) vizsgáljuk abban a tekintetben, hogyan alakították a táplálkozási hagyományokat az interetnikus, azaz a különböző nemzetek közötti kapcsolatok.

A magyarság táplálkozási szokásait az életkörülmények formálták: egyes régiókban, hasonlóan a népi kultúra más területeihez, érvényesülnek olyan jellegzetes, meghatározó jegyek, amelyek nemzedékről nemzedékre hagyományozódnak. “Hétfőn fuszulyka, kedden krumpli, szerdán almaveles, csütörtökön fokhagymás lé disznó- vagy tyúkhússal, vagy karalábé, pénteken fuszulyka, szombaton árvaléves lágy kenyérrrel, vasárnap húsétel” — közli Sziládi Zoltán nyomán Balassa Iván néprajzkutató (Balassa, 1989.)

A hegyvidéki életformát óhatatlanul másféle étkezési szokások fémjelzik, mint az alföldi, vagy az artéri gazdálkodás művelőiét. Lássunk egy példát! A Beregvidéken a Szernye-mocsár a XIX. század közepéig jelentős mértékben befolyásolta a vidék lakóinak életét (lásd bővebben *Botlik József*, 2001.) A XIX. század második harmadától kezdődően az egységesített folyószabályozó, mocsárlecsapoló és talajjavító munkálatok előtt a Szernye-mocsár környéki falvak lakói artéri gazdálkodást folytattak. Az artéri gazdálkodás rideg szarvasmarhataraszt, a tölgyes erdőkben makkoltató sertéstartást és -hízalást, mocsári legeltetést, a lép szélén található kaszálók használatát, réti gyűjtögetést jelentett, sőt, a vizek nem járta széleken lehetőség volt a földművelésre is (*Csiszár* 1998). Az előbbieken kiegészültek a halászzal, a pákászzal (a pákász halászzal, vadászattal és madarászattal foglalkozott a lépben), illetve a vadon termő gyümölcsök gyűjtögetésével. Ez utóbbi egykor a népi táplálkozásban jelentős szerepet játszott. A táplálkozási szokások változásainak vizsgálata azonban (különösen a Szernye-mocsár lecsapolása óta) azt bizonyítja, hogy manapság már lenézik a gyűjtögetésből megélni kívánót, úgymond “halász, vadász, madarász — éhenkórász”, vagy “... üres tarisznyában kotorász” (nagybereg-i adat).

A beregvidéki emberek elsősorban olyan ételeket készítettek, amelyekhez a hozzávalók megteremtek a ház körül vagy a termőföldeken. Az élelmes asszonyok a kiskertben egy-két ágyást befogtak a vöröshagymának, a sárgarépnának, egyet a petrezselyemnek, a fokhagymának. Paradicsomot, paprikát, korai krumplit (újkrumplinak) bőven termeltek, de volt itt nyári és téli káposzta, karalábé, kapor, uborka, cékla, borsó, ülő- és karóspaszuly, sőt, mák is (ez utóbbi természetese, a kábítószer-fogyasztás elterjedése óta hatóságilag tilos). A palántákat mindenki maga nevelte, a falusi ember ezért pénzt nem adott. Legfeljebb cserélték egymás között: az egyiknek az egyik-

ből, a másiknak a másiktól volt feleslege (*Hadházy* 1986).

A szilvafákon kívül a kiskertben néhány más gyümölcsfa is volt: például búzával vagy zabbal érő körte, nyári alma, meggy, dió. A szőlőt kerti lugasokon termesztették, elsősorban Otelló és Izabella fajtákat. Elterjedt volt a Noa is, ám amióta az orvostudomány rámutatott arra, hogy az emberi szervezetre káros anyagokat tartalmaz (no meg nehezen szüretelhető, éretten könnyen lehulló volta miatt), fokozatosan száműzik a falusi udvarokból.

A népi táplálkozásban a legfontosabb étel a kenyér. Kivétel nélkül minden házban sütöttek kenyeret. Mivel ez a művelet nagyon munkaigényes, a mai fiatalasszonyok lemondtak a házikenyér készítéséről. Érdekes, hogy a magyar falvakba “bekerült”, ruszin-ukrán, pravoszláv vallású asszonyok a megvásárolt porta kemencéjében sütik ma is a szentelni való pászkat (kígyósi adat).

A kukorica- és gabonafélékből készült ételek még a szegények körében sem voltak igazán népszerűek. Árpából, rozsból, kölesből, zabból és tökből ritkán készítették ételt, ezeket inkább takarmánynövényeknek tartották. A burizst (a rizs pótlásaként főzésre használt hántolt búza) töltött káposztához használták. A töklaskát (a gyullalt tököt) idényben főzték habarva, akár csak a salátalét. A tejesmálét (gyenge kukorica) főzve vagy nyárson sütve fogyasztották, a málépuliszka (kukoricaliszt sűrűre főzve) is megfordult a szegényebbek asztalán tejjellel, savanyú káposztával, lekvárral, lezsirozva, télen, disznóvágás után esetleg sült kolbásszal, oldalassal a tetején. A puliszka a magyarok asztalán egykor minden napos lehetett, ugyanis a lakóalmi szokásokban az álmenyasszony ma is így dicséri magát: “Én is tudok jó göncös puliszkát főzni!” (arosszul kikevert kukoricaliszt a forró vízben összecsomósodik, göncsös lesz — F. M.) (*Füzesi*, 2000.)

Búzadarából tejbegrízt vagy zsíros grízt (zsírban pirítva, vízzel) készítettek cukorral és fahéjjal ízesítve (elsősorban a gyerekek fogyasztották). Ha nem volt kukoricaliszt, grízpuliszkát főztek, ugyanúgy ízesítve, mint a málépuliszkát.

Rizs felhasználásával készült a tejbekása és a kásaslé (a felforralt vízbe kását szórták, és amikor megfőtt, behabarták).

Az adatközlők elmondása szerint a burgonyás ételek nagyon közkedveltek voltak. Főztek zöldséges krumplilevest (hagymás-paprikás zsírra vizet öntöttek, ha felforrt, zöldséget és krumplit vetettek bele), rántott, illetve habart krumplilevest. Vastag ételnek számított az újkrumpli, a tört krumpli.

A babból készült ételek nagyon laktatók, ezért gyakran kerültek a nehezebb munkát végző napszámosok vagy gazdálkodók asztalára. Ilyen volt a habart zöldpaszuly, a tört paszuly (hagymás zsírral vagy sült kolbásszal, oldalassal), a habart paszuly, a rántott paszuly, a káposztás paszuly (amelybe

édes vagy savanyú káposztát, esetleg füstölt húst is tettek).

Káposztát is sokféle ételhez használtak: a lucskos káposztához (habarással), a már említett káposztás paszulyhoz (habarva vagy rántva) és természetesen a töltött káposztához (savanyú vagy édes káposztalevelekbe rizs, burizs, tarhonya, gersli / hántolt árpa/ esetleg málékása /kukoricadara/ került apró kockákra vágott füstölt hússal, illetve füstölt szalonnával).

A magyar emberek szerették a tésztaféléket. Télen legtöbbször gyúrt és nyújtott tésztafélékből készült a vacsora: haluska mákkal, dióval, pergelt káposztával ízesítve (ez utóbbihoz kockára vágott tésztát), túróshaluska (túróval, tejfellel, sok olvasztott, füstölt szalonnával készült tepertővel). Ha nem volt otthon túró, mák vagy dió, mocsoktészta került az asztalra: a szilvalekvárt vízzel ciberezserűre hígították, ezzel keverték össze a haluskát. A pucuka, a poc vagy az angyalbögyörő (nudli) és a gölödör (nyögő) is gyakran került az asztalra. A lekváros derelye is kedvelt volt, de ez sokkal munkai igényesebb, mint a fent felsorolt tésztafélék bármelyike, így ritkábban készítették. Falun ma is van minden konyhán derelyemetsző, amellyel csipkés szélűre lehet kockára vágni a nyújtott tésztát.

A palacsinta, a lapcsinga (kremzli, kugli, nyers reszelt burgonya lisztel, tojással összekeverve, olajban kisütve) és a tarkedli, olágyi, köttespalacsinta (sűrű palacsintatészta, élesztővel) is a népszerű ételek közé tartozott: a falusi házakban a hozzávalók mindig kéznél voltak. Bódi Erzsébet néprajzkutató megállapítása szerint a reszelt burgonya alapanyagú ételek szlovák-magyar kapcsolatra vetnek fényt (*Bódi*, 1994), amelyet a csehszlovák éra ismeretében a kárpátaljai magyar falvakban a magyar-szlovák együttélés velejárójának tekinthetünk.

A gazdasszonyok gyakran főztek rántott ételeket: savanyúlé (a disznóöléskor a májas vagy véres hurkához fel nem használt “apróléket” — lépet, vesét, gégét — feltették főni, a jól befűszerezett lét rántással sűrítették), köménymagos levest, gombalevest. Telente a csipkedlileves (csipetke-) is felkerült az “étlapra”: a szárazpaszulyt megfőzték, leszűrték, tört paszulyt készítettek belőle. A főzőlevet meghagyták, gyúrt tésztafélékből apró darabokat csipegettek és a hüvelyk-, illetve a mutatóujj között kis golyókat formáltak levesbetétnek. Ez volt a csipkedlileves, azaz a paszulylé levesbetétje. Reszelt tésztafélék is főztek (keményre gyúrták a tésztát és nagy lyukú reszelőn lereszelték). Ez utóbbit sok helyen lenézőleg “a lusta asszony tésztaféléjének” tartották. E kategóriába tartozott a laksza (nyújtott tészta, amit csikospóron sütöttek meg, összetörték és beleforgatták a zsírba), és a markoshaluska is, amelyet vastagra nyújtottak és kézzel elszaggattak (nem késsel vágják el), majd sós vízben kifőztek és lezsirozták.

Beregvidéki népi táplálkozási szokások

■ Népszerű volt a tejleves, a fokhagymás paradicsomos krumplileves, a szaggatott felvert téstaleves. Kedveltek voltak a gyümölcslevesek is: idényben habart meggyleves, cseresznyelevest, almás-lét, szilváslet, birsalmalét főztek, télen aszalt gyümölcsből készítettek almás-, illetve szilváslet, habart ételt.

A paradicsommártást, a köszméte-, illetve a sókamártást nem húsok mellé készítették: az átpasszírozott sűrítmenyt vízzel felengedték, felfőzték, habarással besűrítették és léételként fogyasztották (ardói adat).

Nagyberegéről származó adat, hogy a múlt század 30-es éveiben a pásztozembelek körében a parázon sült sündiszóhús és a bográcsban főtt teknősbékaleves kedvelt csemege volt.

A padlizsánnak, a spenótnak, a karfiolnak a legtöbb beregvidéki magyar településen nincsenek hagyományai, úgymond sajnálták a kertben a helyet az ilyen "városi" zöldségektől (nagyberegí adat).

A fűszerek közül a söt semmivel sem tudták pótolni. A XIX. század közepén a magyar konyhában a paprika és a bors vált egyeduralmukodóvá. Ezt megelőzően a népi táplálkozásban számtalan gyűjtögetett (kakukkfű, borsika, kömény, kálmos) és termesztett (rozmarin, tárkony, sáfrány, lestyán, majoranna, zsálya) fűszernövényt használtak (Tarján, 1995).

Városból eltanult, azaz nem homogén etnikumú közeghez kötődő újkeletű ételnek számít a rakottkrumpli, a franciasaláta és a töltött krumpli (guti adat). Az ételek e csoportjába tartozik a székelykáposzta, a lakodalmi töltött hús, a dzsem, a krémes sütemény, a szilvásgombóc, a krumplipüre (amelynek a falusi emberek szerint tört krumpli a "becsületes" neve).

A köznapi ételek után essék szó az alkalmi étkezésekről is. Ezek egyike a lakodalmi vacsora.

Az adatközlők emlékezete szerint a múlt század eleji lakodalmakban a laptapecsenyé (fasírt, vagdalt hús) számított csemegének, töltött húsokat nem készítettek, mivel ezt "pocséklásnak" tartották (jánosi adat). Ide kívánczolok egy szerelmi varázslás: "Ha a jány azt akarja, hogy szeretője elvegye, két fehér galamb zúzáját-máját étesse meg vele laptapecsenyébe". (Luby, é. n.)

Egy majdnem százéves, 37 versből álló, kézirat nagyberegí vőfélykönyvben találunk leves-, csirkehús-, borjúhús-, káposzta-, süteményköszöntőt. A felsorolt ételek után következett a vacsora megköszönése.

Tizenegy óra tájban (a menyasszonytánc előtt) második találás is lehetett, erre enged következtetni a vőfélykönyvben a 25. és 26. számú paprikácsirke-, illetve nyúlpecsenyeköszöntő.

Az említett kézirat vőfélykönyvbe egy pálinkaköszöntő és ötféle borköszöntő verset is lejegyeztek: ez arra utal, hogy a bornak akkortájt nagyobb becsülete volt,

mint manapság. Az adatközlők a szláv népekkel való kapcsolattal, azaz a tömény szesz ital fogyasztásának a ruszin-ukránoktól való "eltanulásával" magyarázzák, hogy a múlt század végére a magyar falvakban is hatalmas méreteket öltött az alkoholizmus okozta halálesetek száma. (Zárójelbe kívánok: célzott kérdésre, milyen ételek készítését tanulták el a "bekerült" ruszin-ukránoktól, a nagyberegí adatközlők egyetlen dolgot említettek: a gabonapálinka főzését, ugyanis a beregvidéki ember azelőtt gyümölcs-pálinkát főzött, "nem szorult rá" a gabonából készült szeszre).

Egy XX. század végi lakodalmi menü már gazdagabb asztalról ad számot: pálinka, likőr, sör, pezsgő, üdítők; fásírozott, rántott szelet, töltött hús, franciasaláta, savanyúságok és szósok a húsételekhez, húsleves, csirkepaprikás, sertéspörkölt, töltött káposzta, sütemények (édes, sós), torták (asztélyi adat). Régen nem hiányozhatott a lakodalmi ételek sorából a tejbekása és a grizkoh, de, "úgymond, ezeket az ételeket ma már egy lakodalmában elképzelhetetlenek és nevetségesnek tartjuk" (asztélyi adat).

Nem kívánok kitérni a vegyes házasságok kötések módosult lakodalmi menüre, csupán azt jegyezni meg: az ilyen alkalmakra meghívott ruszin-ukrán vendégek szorú magyaros szokásnak tartja, hogy csak az étkezés előtt illik erős italt fogyasztani (kigyósi adat, vö. Bódi, 1994). Csupán érintőleg: a múlt század végén már előfordultak esetek, amikor a menyasszonytáncok "megszöktetett" menyasszony cipőjéből a vőlegénynek pezsgőt kellett innia. 2003-as, szláv hatásra meghonosodni látszó jelenség: a vőlegény "megszöktetésért" már a menyasszonyt is hasonlóképpen "bünteti" a násznép (jánosi adat).

Az emberi élet jeles alkalmai közül kiemelkedik a táplálkozás szempontjából a gyermek születését követő időszak, amikor a szülő asszonyt és családját a rokonok, illetve a szomszédok látták el főtt étellel. Régebben vasárnap kivételével mindennap vittek enni a gyermekágyas asszonynak: elsősorban levest, főtt húst, pörköltet, rántott disznóhúst vagy rántott csirkét, töltött káposztát, fasírtot. Ételhordóban, komaedényben vitték az ételt, amit más célokra nem használtak. A süteményt egy díszes, kivarrott komakendőbe kötötték, amely a férjhez menendő lány kelengyéjébe is bele tartozott és más célra nem használták. Manapság a gyermekágyas asszony meglátogatását általában letudják egy doboz csokoládéval, egy üveg itallal, egy csokor virággal, pedig most is szükség lenne arra, hogy a rokonok főtt étellel segítsék a lábadozását (Füzési, 1996).

Az emberélet utolsó sorsfordulóját a halotti tor követi ma is, bár emiatt az egyház számos püspöki körlevélben fejezte ki rosszallását. Manapság a halotti torok már jóval szerényebbek, mint a múlt század kö-

zépén (szendvicset és töltött káposztát készítettek), csak a sírvájók és a "tiszteletre" hívott idősebb férfiak, valamint a távolabbi településekről érkezett végtisztességtevők vesznek részt a toron, ahol bort, pálinkát és ásványvizet is tesznek az asztalra (Füzési 1995).

A napi társkapcsolatban élő nemzetek képviselői gyorsabban veszik át az úgymond, idegen ételeket, mint a homogén etnikumok. A télire elrakott salátafélék – a román lecsó, az adzsika, a zakuszka (e két utóbbi paprika alapú, kenyérrre kenhető vagy ételizesítőnek használt zöldséglekvár) az utóbbi fél évszázad alatt honosodott meg a magyarlakta területeken, románok és ruszin-ukránok közvetítésével. A magyar táplálkozásban a saláták közül elsősorban a hordós (taposott) savanyú káposzta és a savanyú uborka számít hagyományosnak. Egykor közszájon forgott, hogy a hordós káposzta "tüdőnevelő", azaz fogyasztásával megelőzhető a tüdőbaj.

Egy adalék arról, hogy a ruszin-ukrán idénymunkások sokszor megunták a fősvény magyar gazdaságyonk sovány kosztját. Nagyberegén szállóigeként maradt fenn a történet, hogy a bandagazda, fellázadva a mindennapi léétel miatt, így adta elő a többiek döntését: "Bömbileves (krumplileves), dögalaska (töklaska), túrózomhaluska (túróstészta) sose? B.... meg a földje, megyünk haza!"

A borscsleves, a kolbással ízesített grecska (tatárka), a makaróni po flocki (milánói makaróni) is idegen étel. A pelmeni (húsos derelye) egykor a ruszin lakodalmak húslevesbetétje volt (kigyósi adat). A magyar konyhán téstafélékét vált kedvelté, levesbetétként csak sonkalébe főzve, koldustáska néven ismert (beregzsázi adat).

Adatközlőim szerint ma már a fiatal asszonyok nem szívesen pepecselnek a munkaigényes ételek készítésével: a kárpátaljai magyar falvakban is meggyökeresedik a gyorsétkezdék kínálata, csak nem a hamburgerek, hanem (egyelőre) a szlávok köriében népszerű csebureki (háromszögletű húsos fánk), a lekváros, káposztás, krumplis pirog (lángos), a saslik (nyáron sült rablólóhús). Ez utóbbit a kárpátaljai magyar falvakban lenézőleg "davajkájának" (gyors ételnek) nevezik.

A hasáburgonya is szláv területről (és városokból) került a kárpátaljai magyar falvakba. Bizonyítja ezt, hogy bár a Magyarországon ismert módon készítik a sült krumplit, az zsárenij krumpli, zsaráni néven került be a köztudatba, még a 80 éves adatközlők is így nevezik (nagyberegí, kigyósi, beregújfalui adatok).

Gyakran megtörténik, hogy a gyermekintézmények konyháin lesik el az asszonyok az idegen eredetű ételeket: az állami anyagbeszerzés révén kerül a gyerekek asztalára hetente többször is a borscs, a grecska, a rosszalnolyi leves (hasonlít a magyar korhelylevesre), a céklaleves, a habart

Beregvidéki népi táplálkozási szokások

■ sárgarépa leves, a rizseskolbász (nem rizseshús, mert az drágább), a szörnyiki (túróval kevert búzadara, olajban kisütve).

Erdemes megemlíteni, hogy a kárpátaljai magyar férfiak az 1970-es évektől (a magyarországi vendégmunka-lehetőségig, kb. 1998-ig) szákszámra utaztak oroszországi építkezésekre. Ez a vendégmunka is elősegítette, hogy például a szibériai Tyumeny mellett Hanti-Manszjszkban, a Hanti-Manszi Autonóm Körzet fővárosában, 5 ezer kilométerre az otthontól a magyar építők elérték, hogy az orosz nemzetiségű szakácsnő megtanult magyar nemzeti ételeket, például paprikás csirkét és a töltött káposztát (nem a holubcit, hangsúlyozta adatközlőm, mert az káposztának káposzta ugyan, de nem magyar) főzni. Talán a jó kosznak is köszönhető, hogy a brigád néhány ukrán anyanyelvű tagja gyorsan beilleszkedett a magyar közösségbe (nagyberegí adatok).

Vajon vannak-e csak magyarokra jellemző táplálkozási hagyományok? A kárpátaljai konyha ma is magyaros, ám a szakácskönyvek elterjedése, a vegyes házasságok, a lakosságcsere étkezési szokásainkon érzeti hatását (*Pencsóferné Panykó Mária* — Pákozdi Judit — 1992).

Az interetnikus kapcsolatoknak a beregvidéki népi táplálkozási szokások módosulásaira irányuló jelenségeinek vizsgálatához csupán adalékokkal szolgálhattam. A téma további kutatást érdemel.

FÜZESI MAGDA

IRODALOM: *Balassa Iván:* Ahatárainkon túli magyarok néprajza, Budapest, 1989; *Botlik József:* Volt egyszer egy Szernye-mocsár. Honismeret, 2001. 5–6. szám); *Bódi Erzsébet:* Etnikus jegyek és interetnikus kapcsolatok a gömői magyarok táplálkozáskultúrájában. Néprajzi tanulmányok, 18. Szlovákiai Magyar Néprajzi Társaság, Komarno-Komárom, 1994; *Csicsár Árpád:* Sertésmakkoltatás az északkeleti erdővidéken. In: A beregi népeket, Néprajzi tanulmányok, Debrecen, 1998; *Füzesi Magda:* Temetkezési szokások Nagybereg községben. Pánsíp, Ungvár — Budapest, 1995/2. *Füzesi Magda:* Keresztelő Nagyberegen. In: Szem látta, szív bánta... Kárpátaljai néprajzi és honismereti dolgozatok. Hatodik Síp — Mandátum Kiadó, Budapest — Beregszász 1996.; *Füzesi Magda:* Beregi lakodalmas: az eljegyzéstől az esküvőig. (Társadalomnéprajzi feljegyzések). Beregi Hírlap, 2000. július 20., 2000. július 22.; *Hadházy Pál:* Népi táplálkozás Túrístvándiban. In: Néprajzi dolgozatok Túrístvándiból. Nyíregyháza, 1986.; *Luby Margit:* Bábaletle babona. Magyar Könyvkiadó, é. n.; *Pákozdi Judit:* Kárpátaljai kóstoló (Pencsóferné Panykó Mária előszavával). Új Mandátum Könyvek, 1992.; *Tarján Gábor:* Fölnevelő hagyomány, Budapest, 1995;

Doktor asszony, anno...

Augusztus 3-án, életének 94. évében elhunyt Dr. Bartha Katalin, a nyelvtudomány doktora, egyetemi tanár

A „Felvidék felszabadulása” után, 1939 januárjában ismertük meg, amikor a Beregszászi Magyar Gimnázium tanári karában megüresedett helyekre az anyaországból fiatalok érkeztek. Köztük egy ifjú törékeny hölgy – alig néhány évvel idősebb az érettségi előtt álló diákoknál –, viszont neve előtt a „doktor” címet viseli, ami nem volt a középiskolai oktatók körében túlságosan gyakori.

Ismerkedjünk meg addigi életútjával!

Az Abauj-Torna megyei 300 lakosú Szinpetriben született 1914-ben. Édesapja a község tanítója volt. Gimnáziumi tanulmányait a debreceni Dóczy gimnáziumban végezte, érettségi után az ugyancsak debreceni Tisza István Tudományegyetem latin-magyar szakára iratkozott be.

A nyelvészet iránti érdeklődését az addig üresen álló tanszéknek Csúry Bálint professzorral való betöltése váltotta ki. Csúry felfigyelt arra, hogy szerény hallgatója szülőfalujában már gyűjtött tájszavakat, és ezek nyelvtörténeti tanulságait meg is beszélte vele. Amikor aztán megkedvelt tanítványa vállalkozott arra, hogy az elszigeteltségében élő négy magyar délvidéki falu: Kórógy, Szentlászló, Haraszt és Révfalu nyelvjárását felkutatja, ez irányú munkáját mindenben támogatta.

Bartha Katalin egyéb munkáival is sikereket ért el, például a magyar színnevezésekről készült szókincs-tanulmányát a legjobb ilyen jellegű munkát megillető emléklappal jutalmazták, Csúry professzor pedig észrevétel nélkül doktori disszertációként elfogadta. 1936 tavaszán doktorált magyar és finnugor nyelvészetből megpedagógiából.

1937 őszén meghívták óraadó tanárnak a Dóczy református leánygimnáziumba. Mivel azonban itt rendes tanárként való véglegesítésére nem volt lehetőség, állást kereső pályázatát elfogadva a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Beregszászba helyezte.

Az ismeretlen városról hamarosan kiderült, hogy örömmel és bizalommal fogadja az újonnan érkező anyaországiakat, ugyanakkor Kárpátaljának a cseh uralom alatt egyetlen magyar nyelvű gimnáziuma nagyon is jól felkészített és hazafias tanulókat bíz megújult tanári karra. Rövid időn belül kialakul a nevelő és a növendék közötti kölcsönös bizalom, a tanórák nyugodt légkörében a mesterkelt „tanárúrnó” megszólítás helyett Kató néni hallgatják, követik a legmélyebb tisztelettel és szeretettel. A diákság nagyon érzékeny műszer, megérzi az elhivatottságot, felméri a széles körű szaktudást, észreveszi a szeretetet (mindezek hiányát is), és ez megmutatkozik a kiváló tanulmányi eredményekben.

Kató néni szelleme természetesen túl-

lépte a katedrát, áterjedt a város és a környék közelétek. A felnőtt érdeklődők körében is népszerűvé váltak nyelvészeti, a szlavóniai nyelvjárásról szóló előadásai, amelyek egy része a rádióban is elhangzott. Az említett délvidéki falvakban gyűjtött népdalok ugyanúgy szerepeltek a leánygimnázium regőcsoportjának műsorán, mint a Szernyei Gyöngykalásis közismert dalai. A regőcsoport küldetése az volt, hogy a Borszavölgyi Kisvasút mentén fekvő magyar szórványtelepüléseken előadásokat tartson a nemzeti tudat ébren tartására, megőrzésének elősegítésére. Ki más lehetett volna ennek a farszót, de sikeresen és kedélyesen lebonyolódó feladatnak a szervezője és irányítója, mint Bartha Katalin?

Ha a történelem bele nem avatkozik, úgy tűnt, Kató néni családjával végleg beregszászivá válik. Férjével, Deák Györggyel, a gimnázium testnevelő tanárával, az intézet cserkészcsapatának parancsnokával, több helyi és országos sportszervezet vezetőségi tagjával saját tulajdonú házukban egyre népesebb családot alapított.

Csakhogy hamarosan egymást követték a megpróbáltatások. Elképzelné is nehéz, miképpen lehet a hírhedt málenkij robot folytán özvegygé, a gimnázium megszüntetése miatt állástalanná válva, a szorgalmas munkával megteremtett otthonból kiteve négy pici gyermeket eltartani, nevelni. El kellett hagynia már-már megkedvelt városát.

Igaz, erre kényszerültek sokan tősgyökeres beregszásziak, kárpátaljaiak is. Az új környezet azonban nem pótolta minden tekintetben a régi. Meg is kerestük, számon tartottuk egymást, és amikor lehetővé vált, összejöttünk, megalakítottuk előbb a Beregszászi Öregdiákok Baráti Körét, majd a Kárpátaljai Szövetséget. Találkozáinkon – amíg egészségi állapota, fizikai ereje lehetővé tette, Kató néni is örömmel üdvözöltük, szeretettel vettük körül, a hajdani tanár-diák viszony –, amely annak idején is igazán szívélyes volt – őszinte barátsággá nemesült. A szervezett összejöveteleken kívül is találkoztunk, így ismertük háború utáni életútját, értesültünk tudományos sikereiről.

Doktor asszony, anno...

Augusztus 3-án, életének 94. évében elhunyt
Dr. Bartha Katalin, a nyelvtudomány doktora,
egyetemi tanár

Sajnálunk, hogy még Beregszászban dédelgetett terve, a szlavóniai nyelvjárás szótára, nem valósulhatott meg, mert Magyarországra hazatelepülésekor a szovjet városok a több év alatt gondosan össze-szededetett gyűjteményt tartalmazó 12 füzetet nem engedték áthozni – Csapon egyszerűen a sínek közé hajították.

Örültünk viszont annak, hogy itthon, Magyarországon rögtön álláshoz jutott, majd Bárcai Géza professzor személyes rábeszélésére – nincs nála alkalmasabb személy a tanársági állás betöltésére – az egyetem nyelvi tanszékének nélkülözhetetlen munkatársává vált. Olyannyira, hogy már az első egyetemi évében adjunktusnak nevezték ki. Amikor pedig Bárcai professzornak az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanszéket nyitottak, Bartha Katalint is magával hozta Budapestre.

Ha ifjúkori terve, a szlavóniai nyelvjárás szótár, a barbárság miatt nem is valósulhatott meg, a nyelvészeti szakirodalmat több kiváló tanulmányjal gazdagította. A magyar szóképzés című, 1958-ban a Tankönyvkiadó gondozásában megjelent műve évtizedekig tankönyvként szolgált.

A tővégi magánhangzók története című monográfiája, amely a Nyelvtudományi Értesítőben jelent meg, egyúttal kandidátusi értekezése. Számos nyelvtörténeti és nyelvjárástani szakcikk után az Akadémiai Kiadónál megjelentek legfontosabb tanulmányai az igeképzésről, s ezek Kató néni a nyelvtudományok doktorává avattatták.

A megpróbáltatásokat nemesen kiállta. Egyedül nevelte

fel nehéz körülmények, politikai zaklatások közt négy gyermekét. A hősiesség helytállás jutalmaként hosszú élete meleg családi körben telt, örülhetett unokáinak, sőt dédunokáinak is. És ugyanez a szeretet áradt felé a tanítványok hosszú sorától, akik közül később többen munkatársává váltak. Vallomásuk szerint ez a kettősség csak a helyzetre utal. Az a személyiség, akivel találkoztak, a különböző látószögekből nézve is egy és ugyanaz volt: a mindenki iránt megnyilvánuló jóindulat, érdeklődés és tisztelet megtestesítője. Nemcsak a nagy elődök, hanem

a tanítványok iránti tiszteleté is, hiszen „a mai kezdő hallgató még nála kiválóbb tudóssá válhat”.

A budafoki temetőben egykori beregszászi tanítványának, Géczy Tihamér lelkésznek és Kenyeressy Károlynak, a váli református gyülekezet lelkipásztorának szolgálatával vettünk végső búcsút Dr. Bartha Katalintól.

Benda István a beregszászi öregdiákok és a Kárpátaljai Szövetség nevében a latin szakos tanárt a római költőtől, Horatiustól kölcsönzött gondolattal búcsúztatta: „Csak részben haltál meg, mivel ércnél marandóbb életművet hagytál az utókorra, amelyet nem kezdhetnek ki az elfutó számtalan esztendő, nem rombolhatnak le történelmi korunk zivatarai”.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvtörténeti, továbbá a Debreceni Egyetem Nyelvtudományi Tanszékének, valamint a Magyar Nyelvtudományi Társaságnak a nevében egyik legkedvesebb tanítványa és munkatársa, Korompay Klára, Claude Esteban francia író idézve köszönt el a nagyra becsült tanártól és kollégától: „Homo homini humus”, azaz „Ember az ember számára humusz”. Te valóban az voltál.

B. I.

A képeken: Dr. Bartha Katalin barátai körében.

Jegyzet

Egy csepp méz, egy csepp emberség, egy csepp boldogság?

A boldogság szót sokan és sokszor próbálták definiálni, filozofikus tartalommal megtölteni, esetenként negédesen vagy reálistan.

Talán sokan önmaguknak is felteszik a kérdést, hogy voltam-e én valaha boldog, vagy mit is jelent számomra a boldogság? Valamilyen válasz legtöbbször csak hosszas töprengés, lamentálás után sikerül. Én is tettem egy próbát, azaz egy alkalmi közvélemény-kutatást környezetemben, ennek során több hozzám közelebb és távolabb állónak is feltettem az ominózus kérdést. A válaszok nem leptek meg, hiszen a definíciók átfedték egymást, és legtöbbször a pénz, továbbá a sikert, a karriert, az emberi kapcsolatokat, a lelki békét helyezte előtérbe, de szót kapott a tolerancia, a mentális erő, a jellem, a jókedv és az akarás is.

Rohanó, állandó időhiánnyal küzdő, és sikert, hatalmat hajhászó világunkban azt hiszem, szükséges – nemcsak keresni, hanem meg is találni az alapirányt adó csillagot, azt a derengő fénysugarat, amely valamelyest útba igazít, hogy hol is a boldogság mostanában?

Már látom, a boldogság végtelenül bonyolult, ugyanakkor egyszerű dolog.

Ha Jókai Annát olvasok, a megállapodottság, a harmónia is kulcsszavak. A pozitív és negatív töltés együttes egésze, amelyek a teljes szint adják. Es ha a sikert két kudarc közötti szünetnek értelmezem, akkor azt hiszem, már voltam sikeres és boldog is, hiszen voltak szüneteim. Aztán az élet tovább tanított, a boldogság nem csak siker és nem csak szerencse kérdése. Talán egy közbülső állomás lehet a túl kevés és a túl sok között.

Egy valós kaukázusi „mese” jutott eszembe, amelynek most nem a „krétakőr”, hanem inkább az „Egy csepp méz, egy csepp emberség, egy csepp boldogság” címet is adhatnám.

Hadisírkutató akciónk során több ezer kilométerre Magyarországtól a Kaukázus hivatkozott, vadregényes tájaira vezérelt sorunk. Szinte az Isten háta mögött, távol a világtól, ahol katonáink

síriai domborulnak, a térkép és vezetőnk segítségével eljutottam egy pici tanyához, amelynek környékén véltük fel fedezni katonáink utolsó emlékét. A tanya szegényes, roskadozó viskója előtt elhaladva éreztem, hogy a nem létező függönyön keresztül figyelnek. Amikor a temetőből visszatértünk, amelyet a tanya mögötti rekettésben meg is találtunk, és leraktuk a kegyelet virágait, már az udvaron állt egy hajlott korú néni. Kísérőmtől kérdezte:

– Kik ezek?

– Egy magyar tábornok és csoportja, a magyar katonák sírjait keresik – hangzott a válasz.

A néni kegyesen szóba elegyedett velünk, és csak mondta és mondta...

Éreztem jólesik neki a beszéd. Ki tudja, mikor vetődött erre vándor, pláne külföldi, akivel szót válthatott volna. Hamarosan megtudtuk, hogy fivére is az átkozott II. világháborúban esett el és éppen Magyarországon. Könnyes szemmel mesélte a történetet, de éreztem, hogy megkönnyebbült. Nagyra értékelte, hogy ekkora időtávlatból is foglalkozunk katonáink sorsával és kegyesen megnyugtatót:

– Ezek a sírok, amíg énelek, ígérem, mindig gondozva lesznek.

Aztán megkérdeztem tőlem, elfogadok-e egy csupor mézet, és máris betotyogott a házba. Néhány pillanat múlva, kézzel foghatóan éreztem, boldog vagyok. A szemvégeim nekem is párás lett! Kaptam egy csupor mézet, de igazán akkor lettem volna boldog, ha én adhatok. Ezért csak annyit ígértem, megpróbálom fivérért Magyarországon felkutatni. Hátha ő is boldog lehet. A terepjáróban még sokáig a spontán találkozásunk hatása alatt álltam.

A boldogság ugye milyen bonyolult és ugyanakkor egyszerű? Csak jól kell elosztani és juthat minden napra. Vigyázz! Ez csak akkor igaz, ha tudsz örülni annak is, ha mások boldogok.

Dr. Holló József Ferenc altábornagy, a HM Hadtörténeti Intézetének és Múzeumának főigazgatója, a hadtudomány kandidátusa, címzetes egyetemi tanár

Weinrauch Katalin

A nevem hallatán

Amikor a gyermek megszületik, a szülei keresztnevet választanak neki, amely az övé egy életen át. Sőt, a síron túl is vele marad. Hiszen, amikor a halottat elhelyezik végső nyughelyére, felvésik a nevét a fej-fájára. Aztán amíg az enyészet az írást onnan le nem törli, mindvégig tudatja az élőkkel, hogy aki itt pihen, ezt a nevet viselte földi életében. Értem ez alatt az adott személy keresztnevét, nem pedig a vezetéknevét. Mert a vezetéknevét az élet során akár-hányszor megváltozhat különböző események hatására, többnyire házasságok folytán. Mostanság ugyanis a frigyek nem az égben köttetnek, nem igazán tartós az eskü szava a holtomiglan-holtodiglan, így aztán a válást követően – leginkább a nők esetében – sokszor változhat a vezetéknevét. Ezzel hát nem érdemes foglalkozni. De a kereszttségben kapott név, amelyet, ki tudja, milyen intuíció folytán választanak a szülők a gyermeküknek, többnyire már előre, még a világrajövetel előtt, tartós útravaló: magunkkal visszük, kevés kivétellel, örökre. És bár megszámlálhatatlanul sokan viselünk egyazon keresztnevet, az mégis minden esetben egyedi, kivételes marad: minden név mögött más-más ember rejtőzik, ugyanaz a név ezernyi önálló egyéniséget takar, és mindig az adott személyre van szabva. Figyelemre méltó, hogy valamennyi keresztnevében benne rejlik a fátum intő jele, jellemformáló ereje van, magában hordozza a sorsszerűséget. És mégis, az útravalóként ránk ruházott egyazon név egyik emberre dicsőséget hoz, a másikat megbélyegzi...

Az élet folyamán a nevünk hozzánk nő, megjelöl és részünké válik. Ritkán fordul elő, hogy valaki megváltik tőle, mert szebb, vagy divatosabb nevet akar. Ezt a törvény nem tiltja, bárki megteheti. De a névcseré az egyén személyiségén, jellemén, sorsán mit sem változtat: a kereszttségben kapott név árnyékában éli le az életét, az mindig vele marad.

Ilyen gondolatok kavarnak bennem, amíg a temető útját járom a hidegedő őszben, amikor a halottak napját idéző krizantémok már dermedt borzongással simulnak az anyaföldhöz, vagy fonnyadt barnán haladnak a sírokat takaró jeges leheletű szürke betonszarkofágon.

Katalin napja van.

Meg-megállok egyik másik sírhalom mellett, betűzgetem a neveket, miközben különös gondolatok kavarnak bennem. Hogy szólíthatta az itt nyugvó Piroskákat, Sándorokat, Iréneket, Istvánokat gyermekként az édesanyjuk, vagy azok, akik ismerték, szerették őket? Kedveskedve becézgették, vagy hivatalos komolysággal a teljes nevüket kimondták?

Lassan bandukolva a temető csendjében azon kapom magam, hogy már nem a hajdan élt emberek nevére töprengök, hanem a saját nevem visszhangzik a fülem-

ben, élön, elevenen. Életem egymás sarkát taposó évtizedei alatt milyen sokszor szólítottak a nevemen... Hányféle tónusban és mennyiféle hangsúllyal... Hivatalosan, meleg szeretettel, közönyösen, lenézően, elismeréssel, kigyósimasággal, haraggal vagy semmitmondó, bántó szürkeséggel...

Megállok anyám sírjánál, és tisztán halom, ahogy régen halott édesanyám megszólít. És én, átlépve az éveken, az idő sehonnan sehova rohanó folyásán, érzem, amint megérint szeretetből szőtt hangja. Olyan jó belesimulni anyám láthatatlan, féltő tárt, ölelő karjába és hagyni, hogy csapongó gondolataim a lágyan fodrozódó emlékek hullámán visszataláljanak a múltba. Látom anyám mosolygós szemét, amint féltőn követ tekintetével, úgy, ahogy egykor régen az éppen járnai, beszélni tanuló csöppséget, a valamikori kisgyermeket, engem. Tisztán halom a hangjából kicsendülő szeretetet, féltést: vigyázz, jaj, óvatosan Katicám, kicsicám... És én szót fogadtam, vigyáztam, ahogy ő mondta. Aztán később, amikor már korántsem voltam olyan annyira szófogadó, sőt, lány létemre, kerítésekre másztam, faágakon hintáztam, vagy éppen a szomszéd fiúkkal rúgtam a labdát, esténként, miközben anyám a fürdőkádban igyekezett lecsutakolni rólam az elmúlt nap szutykát, piszkát, olyan feddő hangon korholt és úgy ejtette ki a nevem, hogy elszégyelltem magam. De másnap mégis ugyanott folytattam és ugyanúgy... És anyám hol haragosan, hol belefáradva a meddő intelmekbe, mégis mindig katicázott. Mert Katicának nevezett akkor is, ha rosszat tettem. És én tudtam, éreztem, hogy szeret.

Emlékszem, az óvodában kezdtek Katinak szólítani a gyerekek – az óvó néni Katicának –, amit én nagyon sérelmeztem. Hiszen addig a családom, ismerőseim körében csak a Katica névre hallgattam. Később megszoktam, hogy Kati vagyok. Iskolába kerülve már örültem is, ha így szólítottak és nem a vezetéknevemen, ahogyan ez ma már elfogadott, megszokott dolog a gyerekek között. Az osztályban az igazi barátnők, jó barátok azzal váltak ki a többiek közül, hogy egymást a keresztnevükön szólongatták, persze nem becézve.

Figyelj csak, Kati, suttogtá óra közben a barátnőm, szünetben elárulok neked egy nagy titkot. Ilyenkor titkotzatoknak, bársonyosnak és mélytótétnek hallottam a nevem, s alig vártam, hogy megtudjam a „nagy titkot”. Az irigykedők sápadtságán sziszegtek felénk, ha látták, hogy összebújva sustorgunk a barátnőmmel. Aztán kigyósimasággal Katikázva félrehívtak és a másiktól valami ostoba pletykát terjesztve lesték, hogy összeveszünk-e. Ez általában nem sikerült nekik, vagy ha mégis, nem tartott soká... Felső diákként, amikor jól tudtam a leckét, zene volt fülemnek, ha felelni szólítottak: Katalin, jöjjön ki a táblához! Ha

nem készültem, szinte borzolta a fületem a tanár szenvtelen, közönyös hangja, ahogy kiejtette a nevemet, mert bár biztosan nem így volt, mindig valami furcsa kárörömet éreztem kicsendülni belőle.

Aztán, amikor már odáig nőttem, hogy a fiúkkal kapcsolatban nem csak az jutott eszembe, hogyan tudnám jól felbosszantani őket, megkaparintani a labdájukat, rollerjüket, nagyon sok érdekes tapasztalatra tettem szert a nevem hallatán. És ekkor tudatosult bennem az, amire addig soha nem figyeltem, hogy ő FIÚ én pedig LÁNY vagyok... Ha tetszett a fiú, szinte cirógatott a hangja, ahogy a nevemet kiejtette, és én rengeteg mindent tudtam belemagyarázni, kihallani belőle! Mennyi érzelmet szűrtem ki a körülöttem idétlenkedő kamaszok elbicsaklól, itt-ott pinceményen dörmögő, majd váratlanul koloratúrszopránba felcsúszó hangjából, ha nevemen szólítva, suta lazassággal moziba hívtak. Ami soha nem egyesben és a lényegyet érintően történt, hanem körülírva, rávezető módon:

– Figyelj csak, Kati, bírod a bunyós filmeket? Persze van benne szerelem is... Itt egy jelentőségteljes pillantás következett, – én már láttam, de ha akarod, a kedvéért megnézném veled még egyszer... Na, nem a csók miatt! Csak tudod, amikor a seriff a ló hátán ülve csipőből tüzel, az annyira klassz! Ő a főhős, úgy hívják, hogy Joe (betű szerint ejtve!) és a rabló cowboy-t üldözi, aki előle menekül. Te, ezt neked is látni kell... Ha tetszett a fiú, ráálltam a bunyós film megtekintésére, még ha nem is volt igazán az én műfajom. Aztán kalimpáló szívvel hallgattam a sötétben hozzám húzódozó fiú szájából az aggódó figyelmet, amelyet suttogva a kimondott nevembe sűrített: Katika, nem cserélünk helyet, jó helyen ülsz? Igen, ez határozottan arra utalt, hogy tetszem neki! Ennek is. Mert aztán jött a következő, aki még jobban megdöbögötte a szívemet. Ahogy visszaidéztem serdülő korom érzelmekben dús eseményeit, ma már csak megmosolyogtat, de tagadhatatlan, hogy az akkori énemhez vezető simpatiahidat a fiúk szájából elhangzó nevem jelentette. Még akkor is, ha előzőleg csak úgy, heccből, rántott egyet derekamig érő copfomon. Mint a Nagy Ó. Ahogy elhúzott mellettem a bringáján, sportmezben, hátán a futballkapusokat jelölő öklömnyi számmal. Na mi van, copfos, klassz csaj vagy! Nemcsak a szája nevetett, hanem a szeme is. Jössz este bulizni? Nem vett tudomást morcos tekintetemről, vidáman folytatta: te Kati vagy ugye, vagyis Katica? Csúfondáros volt a mosolya, de a hangja simogatott, és ettől valamilyen furcsa gyengeség fogott el. Olyan, amelyet addig soha, egyetlen fiú társaságában sem éreztem.

– Katica, ha nem leszel a feleségem, soha nem nősülök meg! – mondta a kezemet fogva, kamaszoktól szokatlan

Weinrauch Katalin

A nevem hallatán

határozottsággal, nem sokkal megismerkedésünket követően, tizenvalahány évesen. Uram Isten, megkérte a kezem, lángolt fel tini lelkemben az öröm. Gyerekes fogadkozásnak is vehettem volna az ígérését, de nem tettem. Valami miatt hittem neki...

Aztán pár év múlva, már majdnem diplomásan, egy csillagfényes nyári estén a virágyukat hullató hársak alatt nagyon komolyan megismételte a lánykérését: Katicám, légy a feleségem! Ahogy kiejtette a nevem, annak minden betűje külön-külön megpendült és olyan lágyan, szerelmesen muzsikált, mint értő művész keze alatt a hárfa húrja.

És Katica maradtam neki mindvégig. Pár nap híján harminc évig.

Amikor háromnapos vajúdás után megszülettem az első gyermekem, és csodálatos módon mindketten életben maradtunk, a megkínzott, ám tökéletesen egészséges csecsemőt karomba tevő nővérke hangjából biztató öröm csendült, ahogy hozzám fordult: Katerina, nyissa ki a szemét, itt a baba, nézze milyen szép... Abban a sivár körteremben a szférák zenéjének varázsával vetekedett a ruszin nővérke fiatalos, üde hangja: utat talált a túlvilágra készülő lelkemhez, életre keltette alélt tudatomat. Így kiejtve a nevem fülemnek idegen volt ugyan, mégis ott visszhangzott bennem nagyon sokáig.

A második fiamat pillanatok alatt hoztam a világra, és az orvos, a jóbarátok közvetlenségével hajolt fölém: tudom, Krisztinát vártál, Katka, helyette itt egy egészséges, szép kisfiú... A hangjából áradt a derű, ahogy kedvesen, játékosan becézve kiejtette a nevem: Katka...

Milyen érdekes, a nagyobbik fiam megfontolt, zárkózott volt kisgyerekeknek, és felnőttként is olyan maradt.

A kisebb más, emocionális alkat: lazább, könnyedebb, belemenősebb... Vajon az emberi sorsot mennyiben befolyásolják a megszületés körülményei, világra jövetelének gyötrelmes, kínóktól terhes vagy könnyedén feledhető percei? Lehet, hogy ez is egy jel, amely valamit előre vetít, egy jegy, ami az eljövendő életútra utal, akár az újszülöttnak adományozott név? Vagy talán összefonódik a kettő? ... Nomen est omen?

Jó lenne tudni, bár utánaszámolni lehetetlen, hányszor hallottam eddig kimondva a nevem... Talán szerencsés lett volna olykor megfigyelni, az engem megszólítókat hogyan ejtik ki a nevemet. Hogy később ne úgy érintsen, mint egy kitöltetlen biankó csekk, amelyről rendszerint csak utólag derül ki, mit rejtget: nem várt örömet és sikert vagy lelket pusztító csalódást, bánatot, megpróbáltatást. Csakhogy minderre ritkán, vagy csak utólag éreztem rá... Hallottam a nevemet néma szájából elhangzani,

ahogy a halál kapujában álló szerelmesem megtört tekintete kiáltotta felém. Lebénultan álltam fölötte, csak a szeméből olvastam ki a szavak nélküli, jajként küldött üzenetet: Katicám, segíts! A döbönt értetlenségtől, fájdalomtól, állati üvöltés szakadt ki belőlem, a lelkemet marcangoló kínzó harag milliányi apró éles szilánkká zúzta akaratomat és én az értelmetlen halállal szembesülve tehetetlen voltam...

Aztán a kínzó megpróbáltatások iszonyú időszaka következett, amikor a valamikori „barátoknak” hitt egyének szájából elhangozva, a nevem kelletlen, lenéző töltet kapott. És ahogy lekezelően kiejtették, leplezetlenül éreztették velem, hogy megbélyegzett vagyok, akinek jelenléte kényelmetlen, irritáló. De hallottam a nevemet félvállról, közönnnyel odavetve is, ami még bántóbb volt... Ó, „így” visszahallva mennyire gyűlöltem a nevem!

Az idő sok mindent elmos, megváltoztat, és visszajára fordít... Ugyanezek, éppen ők, később mi sem történt alázatoskodással Katikáztak, amikor számukra teljesen érthetetlen módon, talpon maradtam. Sőt, sokan megismerték, és tisztelni kezdték a nevemet, azoknak az embereknek köszönhetően, akik önzetlenül segítettek rajtam. Mert ilyenek is voltak. És ez a segítség már csak az én személyemnek szólt. És nem azért, mert valakinek a felesége, ...-né voltam. Elégtételt kellett volna éreznem, de akkor már asok megaláztatás belém kövült, az érzések jéggé dermedtek bennem.

A jéghegy a gyermekek hatására kezdett olvadni a lelkemben. Amikor első unokám sajátosan becézve nem nagymamának, hanem Katikubának nevezett el. Ettől kezdve e név lett az én megkülönböztető, személyre szabott nevem, amelytől a fantáziám szárnyakat kapott. Szeretem visszahallani – mostanában is gyakran elhangzik a gyerekek szájából író-olvasó találkozókon, kedveskedve a Katikanéizések mellett – de olyan lélekből jövő, gyermeki szeretetből szőtt szóval, ahogy az én beszélni kezdő picit unokám mondogatta egykor nekem, soha! Mégis, még ma is szívét melengető számomra, ha így szólítanak. Egyedi, örök becsű kincs így a nevem.

Igen, a nevem hallatán éreztem már igazi boldogságot is. Röpke, megfoghatatlan boldogságot, amely hajszáltörredéke a pillanatnak, de amelyet féltve őrizgetek, ápolgatók magamban, hogy amikor megaláztatás, fájdalom vagy nagy baj ér, legyen mibe kapaszkodnom. Ilyen csodálatos eseménye volt életemnek, amikor megjelent az első könyvem S. L. barátom támogatásával. Telefonon tudatta velem az örömhírt, és én könnyes szemmel hallgattam elfogultság-tól kissé sarkos hangját, amint a nevemen megszólított. Ugyanílyan feledhetetlen, boldog emlék életem legelső író-olvasó találkozója Bugacon, ahol az öreg bugaci

pásztor, kezemet szorítva így köszönt el tőlem: az én Istenem áldja meg Katóka, írjon még sok ilyesfélét, oszt gyűjje el hozzánk máskor is! Mennyi melegség áradt ebből a Katókából, pedig a legkevésbé kedvelem így a nevemet.

Féltett kincsként őrzöm szívemben annak a napnak a hangulatát is, amikor Dr. K. S. irodalomtörténész a főiskola hallgatói számára rendezett konferencián komoly, neves írók jelenlétében elismeréssel méltatta tevékenységemet. Katalin... Így nevez élőszóban és a majdani tanárok számára összeállított tankönyveiben a professzor úr. De ezen a néven ismertem, méltat egyéb irodalmi munkáiban is. Akár tőle hallom, akár az általa leírt publikációban látom viszont így a nevem, ilyen szép komolysággal, mindig mámorosan könnyű, kicsit részegítő érzés kerít a hatalmába. Ekkor, valóban csak egyetlen röpke másodperc töredékéig nem érzem meglepőnek a kórem seregű főiskolások ajkáról elhangzó kérdést: Katalin írónő, jó érzés ismertnek lenni? A sóhajtásnyi szédült lebegést azonnali józan ébredés követi, és én álomból ocsúdva, szegyenkezve motyogom: nem... nem igazán tudom. Ezt kérdezzék meg valakitől, aki ismert, híres költő, vagy író... Én csak úgy írogatok...

Válaszomat nem az álszemérem szülte – dehogys... Inkább az elért negatív rekord.

Mert ilyenkor azonnal felöltlenek bennem az arcpirító megaláztatásnak az emlékei: a Magyar Írók Szövetségének több évvel ezelőtti, kétszeresen elutasító, sematikus megfogalmazott, személytelen hangvételű levele, válaszul a felvételi kérelmemre: Tisztelt...Katalin, nem! Indoklás nincs. Vagy van, de azt nyíltan nem közlik velem. Csak suttogva talál rám a magyarázat: ezen a néven magyar írónak lenni?! Ugyan. Változtasson nevet... No persze, nem a Katalin név a kifogásolandó! A sors furcsa firtora, hogy az Írószövetségtől kapott kétszeri elutasítással egyidőben, egyazon postával jöttek meg a főiskolai tankönyvek is, amelyekbe belelapozva a tananyagban ott találtam az életrajzomat és egy csokorra való a gyermekverseimből, verselemzésekkel együtt...

– Katalin, büszke magára a családjára, büszké a fiai, az unokája? – szegezte nekem kérdését a rádió riportere, amikor a Magyar Kultúra Lovagjává avattak. Zavarosan válaszoltam: nem tudom, ezt még senki nem mondta nekem, erről nem igazán szoktak beszélni... Az unokám, talán... A családban inkább azt várnák el tőlem, hogy anya legyek, vagy igazi nagymama, mint bármelyik más nő az én koromban... És én, sajnos, ennek nem mindig tudok teljes egészében megfelelni, eleget tenni... Az íráskényszer belülről fakad, amikor egy téma megszületik bennem, nem tudom

Weinrauch Katalin

A nevem hallatán

hagyni, hogy elveszen... Le kell írni. Különben kihül, meghal a gondolat. Talán ezt a család nem veszi jó néven tőlem, ami érthető... De a gondjaimban, vagy ha bajba kerülök, segítenek rajtam, mellettem állnak a gyermekeim...

Nos, szó, ami szó, a nevemet e kérdés kapcsán is kellemes hangzásúnak találtam, függetlenül a válaszbomban bujkáló igazságtól. A megélt események hosszú sorából – a nevemhez kapcsolódó jó és rosszából – ebből tevődik össze az életem. Emlékszámra fűzve színes gyöngysor: az örömteli, az hajnalpiros; a fájdalom, bánat az mélyfelelte; a remény az üde zöld...

A neve: ... Katalin. Itt írja alá. Tumor gyanújával küldték be, szükséges az aláírása a kontrasztanyag bevétele miatt. Snitt. A többit nem hallottam. Ugy hullott rám a nevem, mint nehéz, sűrű szemfedél. Az a tíz perc, a várakozásnak tíz perce, amíg bejutottam a belső szentélybe, aztán a gép kitért szája elnyelt, örökkévalóságnak tűnt. A testem felajzott íjként, nyirkosan tapadt a fehér lepedővel letakart fémlaphoz, s függetlenül az akaratomtól, a bennem rekedt görcsös félelem könnyekbe oldódva gördült végig az arcomon, tarkómon. Kristálytiszta értelemmel, a remény remegő pókszállába kapaszkodva, de félig holtan jártam végig a pokol kilátástalan, szuroksötét labirintusát a lélektelen gép gyomrában.

– Katalin, felállhat, minden rendben, másutt kell keresni a bajt.

A sötét novemberi estében örömtüzek gyúltak bennem, madárdalt hallottam és recsege-ropogva hullott le rólam a félelem bénító szorítása. A nevem zümmögve dalolt, valahonnan karácsonyi fenyőillat kúszott be a fehér lepedőkkel letakart, komor gépek közé, és én újra éreztem azt a földöntúli, könnyű, mámorító boldogságot, amelyet csak olyankor él át, tud igazán megbecsülni az ember, ha nem veszíti el az egészségében való hitét. Feledti a mellőzést, a mindennapok apró bajait és a nyirkos, ködös őszben meglátja az eljövendő, új tavaszt. Hiszen kapott egy esélyt: él, élhet, mert nincs nagyon nagy baj...

... A távolból egy autóduda türelmetlen hangja feszül neki a novemberi szürkület csendjének, és én a gondolataimból felriadva elindulok haza. Könnyű szívvel hagyom magam mögött a temetőt: nyugodjatok békében, szeretteim! Magammal viszem az itt született gondolataimat, amelyeket nektek köszönhetek, mert az egyszervolt nevek sugallatára fogantak meg bennem. Nem vagyok magányos, kísér a remény, velem jön a hit: még várnak rám Katalin-napok az eljövendő évek méhében, élvezhetem, amint nevemen szólítva köszöntenek, s a nevem hallatán még rám találhat az öröm, a szeretet... Köszönöm Istenem, hogy élek.

Vári Fábrián László

Jég és korbács
Fekete Gyulának

1.
Kosárba szedtem
a dáliafejeket.
Felírtam rendre minden veszteséget.
Hivatásos hóhért
mért tartunk, Uram?
Jégkommandó csak
kontármunkát végzett.

Nézz körbe: roncsolt
a jég és amputált.
Még ránganak
az ellátatlan csonkok.
Megvetem e rangon-
aluli halált,
de tábornok
az ő nagyságos
kedvéért sem bontok.

Nekem ezer éve
itt fogan az étel –
a fekete földben
és az almafán.
S ha néha megsorozod
durva jégsöréttel,
foghatja ősz fejét
sírjában apám.

2.
Holtapám kiballag
a régi rézmezőre,
hol annyiszor vallott
szégyent a kasza.
(A kökények alján
csak a tippán hajtott,
az édesfüveknek
nem volt tavasza).

Kiválaszt és levág
öt szál aranyvesszőt,
egy fénylő vakond-
túrásnál megáll.

S. Benedek András
Birodalmi aszály

Füstködön át perzsel a nap.
Elhal, porba öltözik a szegfűvirág.
Beléd marnak, mint korcs ebek,
a véres levelű labodák.

Sebesre szárad szomjas szájunk.
Nincs már ereje az aratóbornak.
Horpadt szívünkön, átlótt bádognapjzon
rőt rendőrlovak tipornak.

Csak hisszük, hogy elvetett
csontjaink riadva harcra kelnek.
Nem küld Kelet új vajdát, fejedelmet,
ha már csak a holtak menetelnek.

Nem lehet hittől csodára várni,
hol a haza naponta megaláz.
Térdre borultak templomaink és
beomlott a titkolt imaház.

Ha a megváltó idő elmaradt,
legyél te a csoda. Önmagad.
Mint vérző, csonkolt szarvú szarvasok,
riasszuk az alvó örhadat.

Korbácsot szerkeszt,
ha kardot nem adhat,
s én állok vacogva
az álmainál.

Rátévedtem én is
arra a mezőre,
zeng a rét alattam,
mint örült cimbalom.
Kár. A felébresztett
tárogatóra
göthös csend csahol csak –
mindkét oldalon.

3.
Az éj bölcs madarai
vállamra ülnek,
fészük elfoglalták
az elhajtott magzatok.
Hűvös lesz a hajnal,
még halálra hülnek.
Pókdajkák, ingecskét,
takarót varrjatok.

Cirógassad, szellő,
az apró fejecskéket,
rájuk rozsdállt a vér –
áztasd le, langy eső.
Anyjuk szörnyszívét
ha megnyitja az álom,
angyali fehéren
jöjjenek elő...

Korbáccsal járom
a lábadozó kertet:
húzzatok el, árnyak,
sok ordas látomás!
De rám veti szemét,
ki földrészeket renget,
s a magnéziumfényben
elfog a sírás.

Füzesi Magda

Biztató

Felgyújtják lombjukat a fák,
szikráznak rőt színű levelek.
Arcodba csap egy csonka ág,
mint élő lelkiismeret.

Mi ellen óvod önmagad,
hisz tél tör rád könyörtelen,
hideg lesz, kemény s hallgatag
a rettegés a szíveden.

Csak énekelj, míg van dalod,
a lángot el nem fojthatod.
Ha fénye rád nem tündököl,
a félelem kerékbe tör.

Légy vetés, dúsan viruló,
nagy víznek játékos hajó,
égesd magad, hogy megmaradj,
másként halálra mar a fagy.

Kron Zsuzsa festőművész sikerei

Talán emlékeznek rá a Kárpátaljai Hírmondó olvasói, hogy lapunk 2007. évi harmadik, azaz nyári számának hátsó borítóján mutattuk be Kron Zsuzsa festményeit annak apropóján, hogy az Ungvárról áttelepedett képzőművész a „Kárpátaljai Napok Budapesten” című rendezvénysorozatunkon vendégünk volt egy szép kiállítással. Nos, azóta még inkább figyelemmel kísérjük Kron Zsuzsa munkásságát, és örömmel számolunk be sikereiről. Mint megtudtuk, a lapunkban is megjelentetett „Elszakítottan:

a két Szelmenc” című festménye a Biblia Éve alkalmából Hatvanban rendezett egyházművészeti kiállításon látható. Szentendrén két múzeumban is bemutatták alkotásait, Debrecenben pedig a Nyári Tárlat vendége volt egyik alkotásával. Ez év július 13-án a Danubius Hotel Gellért Tea Szalonjában rendeztek képeiből kiállítást, amelyet Vincze Angéla festőművész nyitott meg.

Illusztrációnak álljon itt Kron Zsuzsa Itália (Chioggia) című festménye.

Szöllősy Tibor

Nagykutyák

Váro Pál azok egyike volt, akik a „módszerváltás” napjaiban testközben érezték álmaik valóra váltását: lelki béklyójának lazulásán túl azt is remélte: megnyílik végre számára is a karrier előddig lelakatolt ajtója, előre léphet a ranglétrán, részlegvezető vagy akár osztályvezető is lehet belőle.

Eseménytelenül teltek a hónapok – nem történt semmi. Főnökének ellenszenve közömbösséggé változott vele szemben, amit ő elégedetten állapított meg:

– Bizonyára tartólem – gondolta. – Netán fél is, mert élő tanúja vagyok egykori basáskodásának. Egy biztos: befellegzett neki és a hasonzorúeknek!

Ekképpen terelgette, formálgatta szép reményekre jogosító gondolatait, amikor egy pénteki napon hívatta őt és kollégáit a főnök titkárnője:

– Amennyiben nincs más elfoglaltságuk a nap végére, úgy tiszteljük meg főnökünket: szeretettel invitál mindenkit születésnapja alkalmából egy korty italra a vörös, azaz a volt vörös terembe – mondta.

– Na, mi van?! – örvendezett Váro Pál. – Búcsúzni akar, vagy eljuttassa a kollektívát szerető apuka szerepét?! Késő. A ti vonatokat elment!

Első gondolata az volt: nem fogadja el a meghívást, nem tiszteli meg jelenlétével, nem iszik az egészségére. Aztán döntött, ott lesz, közelről akarja látni sleppjének, kegyeltjeinek, a volt pártszervezeti titkárnak, a bizalmas végöráját.

– Vége lesz ennek a pazarlásnak is! – pásztázta végig Pál a lukulluszi lakoma terítékét. – Számon kérjük tőletek a dözsöléseket!

Elhangzottak a szokásos köszöntők, atpással fűszerezett méltóságok, majd a főnök kért szót:

– Kedves barátaim! – kezdte dagadó pátozzal. – Köszönöm, hogy megiszteltetek jelenlétükkel, jókívánságaikkal. Nagy öröm számomra, hogy együtt lehetünk, mert érzem-látom: családi-as a hangulat, mint eddig is hétköznapijainkban, és remélem, ilyen lesz még sokáig...

– Mi fene?! – morfondírozott Pál –, csak nem akar maradni? Mit gondolnak ott fenn, meddig szándékoznak még cucliztatni?! Hiszen tudniuk kell: sosem volt jó szakember, a piros könyvecskéje volt a belépője és tartózkodási engedélye mindenkor és mindenhol!

– Van még egynéhány évem a megérdemelt nyugdíjig – folytatta az ünnepelet. – Remélem, sőt biztos vagyok benne: ilyen hangulatban és egymás iránti tiszteletben fogjuk eltölteni ezt az időt a munka frontján.

Igenlő morgás és taps nyomósította a főnök véleményét.

– Hát ez tényleg maradni akar! Csakhogy ez édeskevés, nem a te döntéseden múlik. Menni fogsz, ez a változások törvényszerűsége, még örülhetsz, ha nem visznek – csörölte gondolatfüzereit Váro Pál.

– Merőben más, új stílusban fogjuk végezni munkánkat: ez a változó kor követelménye! Számúzni fogjuk mindennapjainkból a nagy- és aktuálpolitikát, kizárólag a ránk bízott szakmunkára fogunk összpontosítani! – emelte fel a hangját az ünnepelet.

– Te kaméleon, te szélkakas! – mormolta hang nélkül Pál.

– Most pedig – formált nagy ívet pezsgőspoharával a főnök – ürítsük poharunkat egymás egészségére, a jövőnkre, és hagyjuk a napi gondokat, beszéljünk kedvteléseinkről!

– Helyes, helyes! – volt az egyöntetű reflexió, majd a volt párttitkár szólóban folytatta. —

Főnök elvtárs, bocsánat: főnök úr, beszéljen a kutyusairól, mert ön közismerten kutyabarád!

– Hát igen! – vetett hálás pillantást jobbkezére. – Mindig is kedveltem az ebeket, ezeket a hűséges, szolgálalkú négy lábúakat. Volt is, van is belőlük több példány.

Az egyik, a legöregebb, Józsi névre hallgat. Amolyan tudálos, nagy, lomha állat, valamikor hollófekete bundája volt, mára már erősen kopott szőrzetű. Évekkel ezelőtt az udvar mindenésének képzelte magát, tolakodó, minden lében kánnál, akarnok természetű volt, ám ma már alig vakkant néha-néha, a többi eb kutyába sem veszi.

Hasonló a Pista nevű is. Valamikor ő is hatalmas termetű volt, de ma már csak árnyéka önmagának. Évekig peckesen járt-kelt az udvaron, szüntelenül hergelte a többi ebet, megugrott minden útjába kerülő élőlélettel, és képes volt órákig bámulni magát a bejárati ajtó üvegében. Még egy ideig megtartom, mert a falkához tartozik, habár kutyatársai már alig ismerik meg, igaz nem is keresik.

– De érdekes! – tapsoltak a nyalászok, ám a főnök megállíthatatlan volt. Folytatta: – Ezek közé a nagy kutyák közé keveredett két kis öleb is: az egyik, amelyik korábban került a családba és gyakran változtatgatta nevét, amolyan kékbe játszó bundás vakarcs, úgy viselkedik, mintha örte lenne az egész kutyavilág, sokszínű, ha meg akarja nyerni valamelyik ebtársát, csontot vet neki. Most a Jani névre hallgat.

A másik legifjabb családtag főhéher szőrzetű, de alatta vézna kis test tapintható. Gyakran vakkant, beleüti az orrát a nagy kutyák dolgába, vagy éppen nyúszít. Ha meg veszélyt szimatol, négykézláb csúszik, azt a kezét nyálja, amelyik a csontot tartja.

Az ügyeletes két lábúak han-

gos tetszésnyilvánítással honorálták a főnök jópofaságát, ő meg, elkönyelve népszerűségének újabb hullámverését, folytatta:

– A legtalányosabb szerzeményem – úgy mondják fajtiszta magyar – fülétől farkáig egy színű. Azóta van a családban, mióta összeállt a csapat, de nem lehet neki parancsolni, mert idomíthatatlan, válogatós, a tálalt eledel sosem tetszik neki, és ezt minden esetben hangos morgással ki is nyilvánítja. De el kell ismerni: nagyon okos állat, úgy tapasztalom: irigylik is a többiek. Ő a Viki. Minden jel arra utal, hogy hamarosan ő lesz az úr a háznál, habár ezt nem minden társa szeretné.

Ujra felesattant a taps, helyel-közzel borgőzös véleménynyilvánítással körítve:

– Milyen megnyerő a mi főnökünk! Milyen őszinte! Bár sose menne nyugdíjba!

Es ekkor Váro Pálnál betelt a pohár, a főnökre nyilazta szűrős tekintetét:

– Mondja csak, főnök, vagyis kutyatartó elvtárs! Volt-e, vagy van-e önnek más színű, mondjuk: veres kutyája, és ha igen, hogy viselkedik? Melyikük a gazda az udvaron, a kutyavilágban, melyik nyálja a másik mancsát?

A kíváncsiskodó nem érte meg a munkahelyén a főnök következő születésnapját: leoldották a pórázt a nyakáról, azaz a meddön virágzó demokráciára jellemző fogalmazással élve: kiakolbóltották állásából.

Manapság, ha néha-néha szóba kerül, azt beszélik: nincs munkahelye, gazdag emberek kutyáit sétáltatja, amiért odavetnek neki egy kis aprópénzt, abból próbál megélni. Mi a tanulság a történetből? A Prédikátor könyve szerint: „Ne légy feletébb igaz, és feletébb ne bölcsekedjél; miért keresnél magadnak veszedelmet?”

Thalia szekerén

Kárpátaljai Hírmondók előző számában részletesen beszámolt szövetségünk Visken és Técsőn tartott kihelyezett üléséről. A résztvevők szép emlényekkel tértek haza Kárpátaljáról Budapestre.

Számomra különösen emlékezetes marad az a három nap. Gazdag programunkba jól beleilleszkedett az a jótékonyági műsoros délután, amelyet a viski születésű, ma Magyarországon élő Pál Lajos és kedves családja a helyi magyar középiskola fejlesztésére rendezett. Pál István Szalomna elhozta Viskre a vezetése alatt működő Magyar Állami Népi Együttes kitűnő zenekarát, Pál Eszter gyönyörű hangjával, az együttes csodálatos népi táncokkal színesítette a műsort.

A nézők szép számban gyűltek össze a felújított kultúrházban. Mi is elfoglaltuk helyünket a nézőtérre. Smíg nagyérdeklődéssel vártuk a műsort, szóba elegyedtem régi ismerősökkel. Felidéztek számomra azokat a legendás időket, amikor a vezetésem alatt működő Beregszászi Népszínház társulata nagy sikerrel szerepelt ezeken a Felső-Tisza-vidéki, akkormég túlnyomó többségben magyarok lakta településeken.

De nekem is eszembe jutott sok szép emlék a técsői és viski, na meg az aknaszlatinai színjátszókról. Hogyne emlékeznek arra, amikor a viski színgárda Gárdonyi Gézának A bor című népszínművével lopta be magát a beregszásziak szívébe, amikor a técsői színjátszók Csiky Gergelynek A nagymama című színdarabjával arattak nagy-nagy sikert vagy a szlatinaiak Szigligeti Edének Acigány című népszínművével nyerték el a beregszásziak tetszését.

De viski ismerősöm azt is eszembe juttatta, hogy annak idején nem javasoltam színjátszó csoportjuknak a Süt a nap című vígjáték előadását. Bizony, így volt! Ugyanis abban a szovjet korszakban a Kárpátaljai Megyei Népközpont Házának, amely hivatott volt a régi magyar szerzők színpadi műveit bemutatás-

ra engedélyezni, nem volt magyarul tudó szakembere, s mint „színi szakit”, engem bíztak meg a hálátlan feladattal. Egyéb híján a Magyarországon kiadott Színházi Kalauz című kétkötetes könyvet használtam útmutatóul, ahol bizony, a népszínműveket árvalányhajás, pántlikás, rojtos gatyás, pitykés lajbis, parasztjelmezes giccses műveknek tartották. S mivel a magyar fordításban megjelent szovjet színdarabokat nem nagyon „csíptem” a falusi közönség, így a kárpátaljai magyar művelődési dolgozók tarsolyában az ilyenből akadt bőven. Mégkézzel átmásolt példánnyal is találkoztam. Csaknem valamennyi kultúros Asárga csikó, a Piros bugyelláris, a Falu rossza, a Tulipános láda c. darabokat választotta.

Igy hozták hozzáam a viskiek is engedélyeztetni Zilahy Lajosnak a Süt a nap című vígjátékát (életkép 3 felvonásban), amelyet én természetesen nem javasoltam bemutatásra. Már csak azért sem, mert Zilahy Lajos a szocializmus első éveiben disszidált Magyarországról, meg aztán hogyan is lehetett volna a szovjet ateista korban bemutatni a színpadon a darab egyik főszereplője, a jószágos falusi református lelképásztor pozitív jellemét? Hát ezt vetették szememre, ha nem is haraggal, de némi iróniával. Ugyanis a függetlenné vált Ukrajnában, a vallásszabadság beálltával első dolgom volt, hogy az egykor általam nem javasolt színdarabot Zilahy Lajos születésének 100. évfordulójára a Beregszászi Népszínház műsorára tűzzem, s mi több, én alakítam benne a tiszteletes úr szerepét. Hát bizony, ilyesmi is megeseett akkor, hiszen én is csak gyarló ember voltam.

De fejezzük be kellemesen a régi emlékeket, térjünk vissza a mába, a viski kultúrházba, ahol hosszan tartó tapssokkal jutalmaztuk Pálék koncertjét, a népdalokból gondosan összeállított ének-és zenei számokat, na meg a gyönyörű táncokat. A műsor véget

ér, a közönség lassan elhagyja a nézőteret. Én még sokáig nem tudok felocsúdni. Akarva-akaratlanul eszembe jut, hogy Bakos Magdával, Népszínházunk egykori primadonnájával jómagam is mint táncos komikus hányszor meg hányszor énekeltük el az előttem álló viski színpadon Kálmán Imre Marica grófnő operettjéből a közkedvelt Szép város Kolozsvár című duettet. Hányszor is?..

Ottthonomban, ahol papírra vetem e sorokat, előkeresem a több mint fél évszázada féltve őrzött kopott naplóm, amelyben sikerült feljegyezni Népszínházunk 43 éve alatt tartott valamennyi előadásának helyét, időpontját és az eladott jegyek alapján megállapított nézők számát. Az egyik elsárgult oldal a Marica grófnő előadásait rögzíti. Megtalálom Tyacsevót és Viskovót (mert akkor még így kellett írni a két település nevét, a statisztika ezt így kívánta). Visken két előadásról szól a szakadó napló: 1966. január 15-én 461-en, 1966. március 26-án pedig 382-en nézték meg az előadást. Técsőn 1966. március 12-én 242 ember volt jelen az akkor még elég szűk nézőtérrel rendelkező régi kultúrházban. De Szolotvinót (Aknaszlatinát) sem hagytuk ki tájoló előadásainkból: 1966. március 19-én itt 434-en nézték a Marica grófnő. Hasonló számban jelentek meg a nézők ezeken a településeken a Kard és csillagok, a Dódi, a Fehér akác, a Most majd elválik, A filozófia doktora, a Különleges világnap, a Türelmetlen szerető, a Bolondnak vélt vőlegény című előadásainkon is.

Már csak én ülök a nézőtérre. Rádöbbenek, hogy megint a múltban barangolok. Gyorsan felállok, visszalépek a mába és még egyszer végignézve a szépen felújított nézőtérre a jövőbe tekintek. Írásomat pedig abban a reményben fejezem be, hogy ebben a jövőben nem fedezkezik meg e vidék hálás közönségéről a mai Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház sem. Mert higgyék el, tájolni ma is érdemes!

SCHOBER OTTÓ

Határátkelés

Az ukrán–magyar határátkelőn lezárt sorompó várakoztatja a gépkocsik felgyülemlett, hosszú sorát.

– Beletelik egy-két órába, míg átjutunk a magyar oldalra – mondja az egyik várakozó, egy kisteherautó tulajdonosa.

– A vámok már megint lassan dolgoznak a magyar oldalon – fűzi hozzá egy másik teherautó vezetője.

– Te mit viszel? – kérdi az előbbi.

– Semmit, csak egy tank benzint – feleli az utóbbi.

– Cigit viszel?

– Dehogyan viszek! Az szigorúan tilos!

Tovább várakoznak.

– Nem akar ez az autósor megmozdulni – állapítja meg kisvártatva az egyik.

– Biztosan kávéznak a vámok – véli később a másik.

– Dehogyan is! Minden gépkocsit kiforgatnak!

– Nálam van két üveg vodka. Abba csak nem kötnek bele?

– Abba nem, egy litert mindenki vihet magával.

– Hát te mégis mit viszel?

– Én telepakoltam a kocsit homokkal.

– Homokkal? Azt átengedik a vámon?

– Azt még nem tudom, de megpróbálok.

– Akkor vigyék én is?

– Vigyé! Van itt bőven az udvaron – biztatja az utóbbi.

Miközben a másik gépkocsi is megelik homokkal, az óvó néni harsány hangon megszólal:

– Gyerekek, fejezzétek be a játékot! Gyerünk kezét mosni és ebédelni!

A lurkók pattannak a hívó szóra, de előbb még haragosan felrúgják a homokozóba épített határsorompót...

r-ó

Megjelent könyvek:

Bartha Gusztáv: Sajgás. Regény. Intermix Kiadó.

Kovács Gábor: Az önvaló dicsérete. Esszéek. Intermix Kiadó.

Lengyel János: Fállal az arcnak. Karcolatok. Intermix Kiadó.

Nagy Zoltán Mihály: Messze még az alkonyat. Regény. Intermix Kiadó.

Pap Ildikó: Táltosok. Regény. Intermix Kiadó.

Bagu Balázs, dr. Deák Ferenc: Beszéljünk magyarul! Intermix Kiadó.

Honismereti olvasókönyv **Zubánics László** összeállításában. Intermix Kiadó.

Előkészületben:

Weinrauch Katalin: Novellák.

Turák Angéla: Az őzike ajándéka.

Schober Ottó: A statisztika így kívánta. Kárpátaljai magyar legendák, mondák.

Turisztikai lehetőségekről Kárpátalján

Kárpátalján az elmúlt években több turisztikai iroda kezdte meg működését és egyre bővül a falusi turizmussal foglalkozó családok száma is. Kíváncsiak voltunk, milyen lehetőségek kínálkoznak a szabadidő eltöltésére vidékünkön, ezért felkerestük Csizmár Saroltát, a Kárpátinform turisztikai információs és szolgáltatóiroda (Beregszász, B. Hmelnickij út 30.) vezetőjét, akivel tevékenységükről beszélgettünk el.

– Irodánk 5 évvel ezelőtt jött létre, fő célunk Kárpátalja bemutatása – mondta. – Meghatározott programösszeállítással várjuk vendégeinket, ugyanakkor egyéni kívánságoknak is igyekszünk megfelelni. Törekszünk arra, hogy ajánlataink minél színesebbek legyenek. Vannak kombinált programjaink is, ezeken belül lehetőség van két éjszakát Kárpátalján eltölteni, két éjszakát Lembergben, ami szintén népszerűvé kezd válni az utóbbi időben. Terveink szerint irodánk a későbbiekben emléktárgyak forgalmazásával is foglalkozik majd.

– **Milyen szálláslehetőségek várják a hozzánk érkező turistákat?**

– A szállásokat igyekszünk a kívánt programnak megfelelően megválasztani a turisták számára. Elsősorban falusi vendégházaknál fogadjuk a hozzánk érkező vendégeket, de lehetőségük van hotelben vagy panzióban is megszállni. Az árszabás a falusi vendéglátásban a legkedvezőbb. Az iroda összesen mintegy 100 vendéglátó családdal tartja a kapcsolatot. Vendégházak találhatóak Baktán, Gecsében, Benében, Borzsován, Kovászón, Csetfalván, Mezőváriában, Dédában, Kaszonyban. Családonként 4–5, maximum 6 fős csoportok tudnak megszállni, ahol 2 ágyas szobák, fürdőszoba, félpanzió áll vendégeink rendelkezésére.

– **Honnan érkeznek a turisták és melyek a legnépszerűbb programok?**

– Főként Magyarországról érkeznek hozzánk csoportok, leginkább Budapest és Pécs vonzáskörzetéből. Általában 4–5 napos programokat választanak. Leginkább a kulturális irányú turizmus az, amit igényelnek. Ezen belül felkeresik a várakat, a kastélyokat, a Vereckei-hágót, a Felső-Tisza-vidékét, de népszerű hely Európa közepe is. Programjainkat igyekszünk színesebbé tenni azért, hogy megismertetjük a vendégekkel a helyi gasztronómiát, borkóstolókat

szervezünk. Slágerprogramok a munkácsi vár, a Vereckei-hágó, az ungvári vár és a skanzen. Ma már egyre inkább igény mutatkozik más jellegű programokra is. Többen érdeklődnek például a hegyi túrák, a pisztránghorgászat, a vadászat iránt. Sajnálatos módon ezeknek az igényeknek a kielégítésére nincs mindig megfelelő szakmai és infrastrukturális háttér.

– **Melyek a legfőbb problémák Kárpátalja turizmusában?**

– A legnagyobb problémát a megfelelő marketing hiánya okozza. Több prospektusra, információs anyagra volna szükség. Bár az infrastruktúrában javuló tendencia mutatkozik, a programlehetőségek gyérek. Hiányoznak például a turistaútvonalak, amelyeken biztonsággal végig lehetne menni.

Sajnálatos módon az utóbbi két évben problémák mutatkoznak a téli szezonzonban. A tavalyi idényben mindössze két síterepen, a Drahobrat és Podobovec hegycsúcsokon volt síelésre alkalmas hó. Ez több helyi vállalkozó számára jelentett bevételkiesést. Nehézséget jelent külföldi vendégeink számára a bonyolultabbá vált adminisztráció.

– **A turisták miként szerezhetik tudomást az iroda működéséről?**

– Rendszeresen járunk turisztikai kiállításokra, emellett internetes elérhetőségünk van (www.karpataljaturizmus.hu), továbbá egykori vendégeink is népszerűsítik az irodánkat.

– **Köszönöm a beszélgetést!**

M. B.

Az aradi vértanúkra emlékeztek

Az aradi vértanúk napján Beregszászban – immár hagyományosan – megemlékezést tartottak a helyi felekezeti temetőben. A jelenlévők Ekkel György ügyvéd, honvédszázados sírjánál gyülekeztek, ahol Pirigy Béla, a BMKSZ elnöke, köszöntötte a megjelenteket és a vendégeket (Czabán Sárát, a Miniszterelnöki Hivatal tanácsosát, Bacskai József főkonzult, Csengeri János vezető konzult, Scherczer Károly konzult a Beregszászi Magyar Konzulátus képviselőjében, Gajdos Istvánt, Beregszász megyei jogú város polgármesterét, Dupka György, Medvigy István és Kőszeghy Elemér megyei képviselőket).

Pirigy Béla beszédében kiemelte magyar történelmi múltunk emlékei ápolásának fontosságát és köszönetet mondott a Rákóczi Szövetség Ifjúsági Szervezetének a honvédsírok gondozásáért. Ezután Csanádi György nyugalmazott főszerkesztő, Ekkel György (1826–1905) kései leszármazottja emlékezett dédnagyapjára, röviden ismertette életútját, kiemelve elvhűségét, a szabadságharc eszméje iránti elkötelezettségét. Ezt követően, mialatt a jelenlévők elhelyezték a megemlékezés koszorúit, a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének kórusa énekelt.

Bloksay István (1826–1884) honvédszázadosra Csobolya József történész emlékezett. A Nyitrán született nemzeti hősiünk az 1848–1849-es forradalom és szabadságharcban mint honvéd szolgált a 65.

zászlóaljban, később századosi rangot nyert. 1850-ben Bereg megyében telepedett le. Beregszászon kezdetben ügyvédként, majd 1861-ig császári és királyi közjegyzőként dolgozott.

Baczó József (1826–1921) honvéd tűzmeisterre Zubánics László történész, az UMDSZ OT elnöke emlékezett. Beszédében kiemelte: a XIX. század első felében a tüzérség volt az a fegyvernem, amely alaposan megváltoztatta az erőviszonyokat, eldöntötte a csaták kimenetelét. A feljegyzésekből vélhető, hogy Gábor Áron és kortársai mellett ő is közreműködött a modern magyar tüzérség létrehozásában, ezáltal is kiemelkedő személyiségévé vált a szabadságharcnak.

Síremlékének megkoszorúzását követően a jelenlévők átvonultak a református temetőbe, ahol Nagyvidai Berzsényi Antal (1832–1910) honvéd huszárhadnagy, Bereg vármegye törvényhatósága több albizottságának tagja, a református egyház főgondnoka sírhelyénél folytatódott a megemlékezés. Életútját Zubánics László ismertette a jelenlévőkkel. Mindössze 16 éves volt a szabadságharc kitörésekor, édesapjával, Bereg vármegye táblabírájával, valamint fivérével együtt állt a szabadságharc zászlaja alá. 1949 után életével és tevékenységével a közt szolgált.

A megemlékezés a koszorúk elhelyezésével, valamint a Szózat közös elnéklésével zárult.

MOLNÁR BERTALAN

Elismerések

* A közelmúltban az igazi Kárpáti Igaz Szó több alkotó munkatársának tevékenységét ismerték el. Az idén a Mihajlo Fatuladiját, amelyet a jogvédő szervek munkáját a legjobban bemutató zsurnalisztának ítél oda a szakmai zsűri, Balogh Csaba rovatvezető kapta. Ő, valamint két főszerkesztő-helyettes, Dunda György és Horváth Sándor a megyei tanács oklevelét vehette át, Magyar Tímea rovatvezetőt a megyei egészségügyi főosztály tüntette ki oklevéllel. Többen részesültek az Ukrjnai Magyar Demokrata Szövetségnek és a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elismerésében.

* Az országos Délalföldi 56-os Vitézi Rend Törzskapitány-sága Szegeden az 500 éves Szent Ferenc szerzetesrend templomában ökumenikus szertartás keretében eskütétellel egybekötve vitézzé avatta Dupka György közírót.

* A 2008. évi Kisebbségekért-díj Külhoni magyarságért tagozatának kitüntetettjei között szerepelt Bendász Dániel, a Munkácsi Görög Katolikus Püspökség Beregszászi Magyar Esperei Kerületének főesperese, illetve a Kárpátaljai Református Egyháznak Nagy Béla által irányított diakóniai osztálya.

* Szuhán András, Bene község polgármestere az Ezüst Lánc-díjat vehette át a Gődöllön rendezett Magyar Polgármesterek VII. Világtalálkozóján. A díjat a határon túli magyarság érdekében kifejtett kimagasló tevékenysége, valamint a kárpátaljai Bene község fejlesztése során végzett áldozatos munkája elismeréseként kapta.

* A Budapesten megrendezett nemzetközi ifjúsági focitorna alkalmával többéves munkája elismeréseképpen az Aranycsapat Alapítvány a Kárpát-medence Diáksportjáért-díjjal tüntette ki Nagy Györgyöt, az UMDSZ központi irodájának referensét, a kárpátaljai összmagyar bajnokság szervezőjét.

Hírek, események

Május

* A MÉKK szervezésében a kárpátaljai verséneklő együttesek először tartottak Credo-majális fesztivált az ősi ungvári várban. A rendezvényt Dupka György és Ivaskovics József nyitotta meg.

* Először rendezett járási magyar napot Rahón a KMKSZ helyi alapszervezete és a Rahói Járási Ukrán–Magyar Kulturális Együttműködési Társaság. A rendezvényt a Rahói Járási Alami Közigazgatási Hivatal épületében tartották meg.

* Rahón megrendezték a szórványban élő magyar gyerekek hagyományos szavalóversenyét, amelyre eljöttek a gyertyánligeti és a nagybocksói fiatalok is.

* Tudományos konferencia keretében méltatták Erdélyi Béla festőművészek, a kárpátaljai festőiskola egyik alapítójának munkásságát. A szervezők képzőművészeti kiállítással és kortársak visszaemlékezéseivel tették feledhetlenné a kétnapos fórumot. Atalálkozó ötletgazdája és főszerzője Mihajlo Prijmics művészettörténész, a Kárpátaljai Képzőművészeti Főiskola rektorhelyettese volt.

* A munkácsi Szent Márton

Székesegyházban jótékonyági koncertet tartottak, amelynek bevételét a Latorca-parti város szegényeinek étkeztetésére fordítják. A rendezvényen a megye történelmi egyházainak énekegyüttesei léptek fel, valamint a budapesti Wekerle-telepi Szent József Kórus szolgált. A rendezvény fővédnöke Majnek Antal római katolikus megyéspüspök volt.

* A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége több civil szervezet támogatásával 2008. május 22-én folytatta a Reneszánsz Év – 2008 programozatot. Ezúttal Beregi Napokat rendeztek az Ungvári Néprajzi Múzeumban. A Beregi Alkotóegyesület képzőművészeinek és népművészeinek csoportos bemutatóján láthatta a műértő közönség Bakó Olga, Barát Irén, Csernyiga Gyula, Czaporics Zsuzsa, Dancs Tünde, Derceni Viola, Garanyi József, Gogola Zoltán, Horváth Anna, Imre Sándor, Kovácsné Derceni Ibolya, Mester Irén, Ohár Katalin, Petenkó Nyina, Prófus Marianna, Szakalós Anatolij, Veres Ágota alkotásait. Ugyanitt tekinthették meg a Munkácsy Mihály Alkotótábor két

tagja, Soltész Péter és Soltész Gabriella festőművészek közös kiállítását. Amegnyitón a Beregszászi Művészeti Iskola citeraegyüttese adott műsort. Az érdeklődők ízelítőt kaptak a népi gasztronómiából is: a Beregi Napok rendezvénysorozat Beregi-vidéki töltöttkaposzta-, bor- és pálinkakóstolóval zárult.

* A Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetsége (KMDFKSZ) szervezésében az idén hetedik alkalommal tartották meg az Ungvári Diáknapokat. A résztvevők számos szórakoztató, tudományos programból választhattak, vettékedhettek, sportolhattak, túrázhattak és végül bulizhattak.

* Kétnapos fesztivál keretében ünnepelte a megyeszékhely a bor- és méztermelőket. A rendezvényre vidékünk legismertebb méhészei és borászai hozták el portékáikat. A fesztiválra látogatókat a megvételre kínált nektárok és finom borok mellett lacikonyhák és különféle programok vártak. A szervezők elsőrendű szándéka az volt, hogy felhívják a közvélemény figyelmét a nemzetközi hírnévre szert tett kárpátaljai méhészek és borászok nehéz helyzetére.

* Nagydobronyban megnyitotta kapuit a korszerűen berendezett öregek otthona, amely a református egyház gondozásában, holland segítséggel épült. Ez a negyedik olyan intézmény Kárpátalján, amelyben egyedülálló, magukat ellátni képtelen és rokkant nyugdíjasok orvosi felügyelet mellett, civilizált körülmények között élhetik mindennapjaikat.

Június

* Első alkalommal rendezték meg Kárpátalján az Euro-Kárpátok Ifjúsági Turisztikai Fesztivált.

* Negyvenöt igen és két nem szavazattal történelmi fontosságú határozat született. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Tudományos Tanácsa döntést hozott: szeptember 1-jétől magyar kar nyílik a felsőfokú intézményben.

* Lembergből érkezett nacionalisták az ukrán állam címerét és a szicsgárdistákat méltató emléktáblát helyezték a vereckei honfoglalási emlékműre. Az utóbbi emlékjelen a magyar nemzet nevében (!) bocsánatot kértek a szicsgárdisták lelővőseiről... Az Ukrjnai Magyar Demokrata Szövetség elnöksége június 22-én nyilatkozatban til-

takozott a gyalázatos tett ellen, elítélve a hagyományos jósmozsédi ukrán–magyar kapcsolatok megbontására irányuló akciót, ismételt felszólítva Ukrajna rendvédelmi szerveit, hogy mihamarabb kerítsék kézre és büntessék meg az elkövetőket.

* A Német Hadisírgondozó Iroda munkatársainak szervezésében a berlini TV-stáb és az Ungváron a második világháborúban elesett több német katonára vonatkozója felkereste a MÉKK-székházat. A vendégeket Dupka György, a közösség elnöke, a Szolyvai Emlékparkbizottság titkára üdvözölte, majd tájékoztatta a hadisírok után érdeklődő delegáció tagjait az ungvári Bercsényi úti központi magyar katonai temetőről, megmutatta az ott eltemetett katonák névsorát. A jelenlévők támogatták Dupka Györgynek azt a javaslatát, hogy a magyar katonai temető szomszédságában lévő egykori, erősen megrongált német hadisírok megmentése végett állítsanak német katonai emlékművet, ehhez kérjék az Ungvári Polgármesteri Hivatal jóváhagyását. Ezt követően a delegáció tagjai felkeresték a Szolyvai Emlékparkot, ahol a TV-stáb felvételeket készített. A temető történetéről Vass István, a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetség elnöke számolt be.

* A Trianoni emléknap alkalmából a MÉKK és a MUKSZ szervezésében Köszegey Elemér, Horváth Sándor, Fuchs Andrea újságírók megkoszorúzták az ungvári Pósa Lajos mártír újságíró sírját.

* Elhunyt Balla Pál festőművész, a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületének elnöke.

* Június 6–8-án Ungváron ülésezett az 1993-ban alakult Magyar Egészségügyi Társaság (MET). A magyar, szerb, román, kanadai, cseh, szlovák, összesen 127 külföldi vendéget számláló találkozó háziasszonya dr. Ljáh Erzsébet, az Ungvári Városi Gyermekpoliklinika vezetője volt. A konferencia három részről állt. Az elsőben az egybegyűltek dr. Fodor Istvánra emlékeztek. Bevezető előadás-ként Dupka György, a MÉKK elnöke bemutatta a botanikus professzornak „A Kárpátok bővületében élt” című centenáriumi emlékkönyvét, ismertette munkásságát. Dr. Sü-

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

veges Ildikó, a MET elnöke és dr. Csík Ferenc, a KMEDT elnöke értékelt a találkozót, s lezögezték: egészséges nemzet tudat nélkül egy nép nem lehet igazán egészséges.

* A Lembergi Magyarok Kulturális Szövetsége (LMKSZ) emlékkiállítás szervezett alapítója és első elnöke, Ilku Marion József festőművész tiszteletére. Az ünnepélyes megnyitó a Lembergi Művészetek Palotájában történt, az eseményen a helyiek és a kárpátaljaiak mellett magyarországi és szlovákiai művészek is részt vettek.

* Az Ungvári Nemzeti Egyetem Tudományos Tanácsának döntése alapján szeptember 1-jétől magyar kar nyílik, amely a 19. lez a felsőfokú intézményben. A felsőoktatási tanintézet legfiatalabb műhelye a Humán-tudományi Magyar Kar nevet kapta. Olekszandr Szlivka, az UNE rektorhelyettese kifejtette: a most induló magyar karon idén felvételt nyert jövődöbeli magyar matematikusok, fizikusok, illetve magyar filológusok és magyar történészek folytathatnak tanulmányokat.

* Sárosorosziban a helyi általános iskola falán ünnepélyes keretek között felavatták Halász Gyula földrajzi szakírónak, nyelvésznek és tudósnak, a település egykori szülöttének emléktábláját. Az emlékjel állítását a KMKSZ Sárosoroszi Alapszervezete és az iskola tantestülete közösen kezdeményezte.

* A munkácsi várban működő történelmi múzeumban Hunyadi Mátyás életét és történelmi jelentőségét bemutató kiállítást szervezett az idei reneszánsz év alkalmából a budapesti Hadtörténelmi Múzeum és Intézet, illetve a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa. Az ünnepségen több ismert kárpátaljai magyar közéleti személyiség is megjelent, többek között Brenzovics László, a megyei tanács és a KMKSZ alelnöke, Csizmár Béla, a Beregszászi Járási Tanács elnöke, Orosz Ildikó, a KMPSZ és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke, Gajdos Olga, a KMKSZ Munkácsi Alapszervezetének elnöke, Dupka György, a MÉKK elnöke, valamint Zubánics László, az UMDSZ Országos Tanácsának elnöke.

* Koltai Gábor Trianon című dokumentumfilmjének nyilván-

os vetítésével emlékezett meg a nyolcvannyolc évvel ezelőtti Párizs melletti, a magyarság számára oly tragikus békekötésről a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és Beregszász város lakossága.

* Kárpátaljára látogatott Várszegi Asztrik bencés szerzetes, püspök, pannonhalmi főapát. A magyarországi főpapot Majnek Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöke hívta meg kárpátaljai látogatásra.

* Ungváron koncertet adott az Amadinda ütőegyüttes. A tradicionális ütőhangszeres zenéből és kortárs szerzők műveiből összeállított műsor osztatlan sikert aratott.

* Első ízben rendeztek eperesztívtá azugocsai Szőlősgyulán.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a III-IV. évfolyamos óvodapedagógia és tanító szakos diákok munkáiból kiállítást rendeztek. A hallgatók tanárai: Gabóda Éva óvodapedagógus, a főiskola technikai nevelés tanára, Benkő György és Csernyiga Gyula festőművészek, valamint Prófuszt Marianna népművész.

* A kárpátaljai festőművészek állandó résztvevői az ukrainai és külföldi képzőművészeti alkotótáboroknak. Legutóbb Dankó-Soltész Krisztina, a Kassai Antal nevet viselő Független Festőművészek Szövetségének tagja egyedüli külföldiként meghívást kapott a Pilisi Parkerdő Zrt. szervezte táborba.

* A reneszánsz év jegyében a benei faluházban, a Kárpátaljai Határmenti Önkormányzatok Társulása és a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) szervezésében nyílt meg Réti János festőművész és grafikus tárlata.

* Az idén immár második alkalommal rendezték meg Bányában a Bagu Balázs kezdeményezte Kárpátaljai Népi Gyermekjátékok Fesztiválját. A rendezvény támogatója a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége volt.

Július

* A Kárpátaljai Kulturális Könnyűzenei és Tánc Fesztivál nyitónapján tekinthették meg az érdeklődők a Bereg Alkotóegyesület képzőművészeinek és népművészeinek csoportos bemutatóját. Aszervezők Bökényi Anna, Bakó Olga, Baráté Irén, Csernyiga Gyula, Dancs Tün-

de, Gogola Zoltán, Mester Irén, Ohár Katalin, Petenkó Nyina, Prófuszt Marianna, Szakalos Anatolij munkáit állították ki, de Borbély Ida szervezésében felvonultak a tiszaháti népművészek is, köztük Nyikolajeva Irén tányérfestő kézműves, Marosi Katalin hímező, Nagy Emese gyöngyfüző, Jáger Katalin népi gasztronómus. Vendégként Réti János, a Munkácsy Mihály Egyesület társelnöke grafikáival lepte meg a művészet pártolóit.

* Az UMDSZ szervezésében koszorúzás volt a tiszabökényi-tiszaujlaki turulos emlékoszlopnál, ahol ünnepi beszédet mondott Zubánics László, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség Országos Tanácsának elnöke.

* Kárpátaljai magyar anyanyelvű óvodapedagógusok számára az Anyanyelvi Konferencia és a MÉKK közreműködésével továbbképzést tartottak Kisvárdán.

* Csaknem ötven grafika és festmény volt megtekinthető az ungvári skanzenben rendezett tárlaton. A Kárpátaljai Megyei Néprajzi Múzeum kiállítótermében az Ungvári Képzőművészeti Főiskola diákjai kaptak bemutatkozási lehetőséget.

* A vereckeai emlékmű, a magyar-szláv, ezen belül a magyar-ukrán történelmi kapcsolatok volt a fő témája annak a kerekasztal-tanácskozásnak, amelyet a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) és az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE) történelem kara szervezett az Ungvári Nemzeti-ségi Központban magyarországi és ukrainai történészek részvételével. A rendezvényen részt vett Dupka György, a MÉKK elnöke, Zubánics László, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség Országos Tanácsának elnöke, Viczián Tamás, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja. Mandrik Iván professzor előadásában a magyar-szláv kapcsolatokrátért ki, Botlik József magyarországi történész az elesett szicsgárdisták kapcsán megjegyezte: a pontos szám megállapításához további vizsgálatok szükségesek, s egyúttal arra kérte az ukrán kollégákat, hogy ők is kutassanak az ukrainai levéltárakban.

* Idén tizenharmadik alkalommal rendezték Tiszapéterfalván ének-, zene-, néptánc- és kézművestábor. A Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség

(KMPSZ), a Tiszapéterfalvai Zeneiskola és a Galga zenekar szervezésében ez alkalommal minden korábbinál gazdagabb program várta a táborlakókat.

* Hagyományos templombúcsút tartott a királyházi római katolikus gyülekezet. Az ünnepségre nagy számban érkeztek zarándokok Nagyszőlősről, Fancsikáról, Sárosorosziból és a Királyháza környéki településekről.

* Tizenhatodik alkalommal rendezték meg idén Felsőszinevén a Kárpátaljai Nyári Szabadegyetemet. A szervezők – a Kisebbségért – Pro Minoritate Alapítvány és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség – ezúttal is a magyarság, a régió és a közélet iránt érdeklődő kárpátaljai, valamint anyországi fiataloknak és szakembereknek kínáltak programot a háromnapos rendezvény idejére. Az eseményt Balog Zoltán, a Magyar Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának elnöke nyitotta meg.

* A napokban ért véget az oroszországi Hanti-Mantsziszkanban a Finnugor Népek V. Világkongresszusa. Az eseményen Orosz Ildikó, a Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke is részt vett.

* Kétnapos hivatalos látogatást tett Ukrainában Sólyom László köztársasági elnök. A magyar államfő Viktor Juscsenko ukrán elnök meghívására érkezett az ukrán fővárosba, ahol a kárpátaljai magyarság vezetőivel is találkozott. Juscsenko a magyar kollégájával lezajlott tárgyalások utáni közös sajtótájékoztatón azt hangsúlyozta, hogy “az ukrán fél nyitott a kárpátaljai magyar iskolákban a kétnyelvű oktatás problémájának megoldására”. Egyben bejelentette: a felek megállapodtak, hogy szakmai tárgyalásokat tart a két oktatási minisztérium Kijevben. A szakértők akcióprogramot dolgoznak ki a két tannyelvű oktatás problémájának megoldására a kárpátaljai magyar iskolákban. Hangsúlyozta: az államnyelv el-sajátításával nő az általános iskolások esélye az ukrainai közép- és felsőfokú intézményekbe való bejutásra.

* A Rákóczi-szabadságharc dicső napjaira emléke-

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

zött a több száz fős ünnepelő közönség a Tisza-parton, a Tiszaújfalvi és Tiszapéterfalva határában a szabadságharc első győztes csatájának színhelyén felállított turulmadaras emlékműnél. A rendezvényt Milován Sándor, a KMKSZ alelnöke nyitotta meg. A Himnusz elnéklése után ünnepi beszédet tartott Seszták Oszkár, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, Barta József, a Nagyszőlősi Járási Tanács elnökének helyettese, Ladislav Lecovics, az Obscsesztvo Podkarpatszkij Ruszinyiv elnevezésű ruszin szervezet elnöke, Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke. Jelen volt az ünnepségen Sziklavári Vilmos főkonzul, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának vezetője, Bacskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, dr. Brenzovics László, a Kárpátaljai Megyei Tanács elnökének helyettese, a KMKSZ alelnöke, Csizmár Béla, a Beregszászi Járási Tanács elnöke, Rajz Éva, a Nagyszőlősi Járási Állami Közigazgatási Hivatal elnökének helyettese, dr. Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke. Megjelentek a KMKSZ közép-szintű szervezeteinek elnökei: dr. Soós Kálmán, Gulácsy Géza, Sin József, Milován János, Sari József és Tiszapéterfalva polgármestere, Illyés István, valamint Bíró Andor, akinek köszönhetően annak idején megépülhetett az emlékmű.

* Beregszászban, az Európa-Magyar Ház adott otthont Harangozó Miklós salánki festőművész tárlatának. A kiállítás megnyitóján jelen volt és méltatta a festőt Zubánics László történész, Grigora Éva, a nagyszőlősi járás művelődési osztályának módszerese, Dupka György, a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke, valamint Gajdos István, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke is. Ugyanitt sor került az Együtt című folyóirat idei 2. számának bemutatására.

* A debreceni Csokonai Színház, kiegészülve beregszászi színészekkel, valamint Bolodczki Gábor trombitaművész és Daniel Detoni zongoraművész is szerepelt az 59. Dubrovnikai Nyári Játékokon. A debreceni Csokonai Színház társulata, beregszászi színészekkel kibővítve, Vidnyánszky Attila Jászai Mari-díjas igazgató-ren-

dezó vezetésével Marin Držić Dundo Maroje című komédiáját adta elő az óvárosi katedrális előtti téren. Idén ünneplik Horvátország-szerte Marin Držić dubrovnikai reneszánsz író és drámaíró születésének 500. évfordulóját, és a debreceni teátrum vendégjátéka az egyetlen külföldi Dundo Maroje-előadás Dubrovnikban.

* A hagyományhoz hűen a Rákóczi Szövetség Beregszászi Városi Szervezete és a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség (BMKSZ) közös szervezésében idén is megemlékezést tartottak Dolhán, az 1703–1711-es szabadságharc első csatájának színhelyén. A megemlékezésen többek között részt vett dr. Mezei László, a Kossuth Lajos Koszorú Alapítvány elnöke, Kovács Attila kuratóriumi tag, Csizmadia Róbert konzul, Pirigy Béla, a BMKSZ elnöke. Beszédet mondott Gajdos István, Beregszász polgármestere. Zubánics László történész, az UMDSZ OT elnöke Esze Tamásról, történelmünk kiemelkedő alakjáról beszélt, akit a szegény emberek hőseként idézett meg.

* Megtartották a Kárpátaljai Kulturális Könyvzenei és Tánc Fesztivált (KKKTF). A rendezvény hivatalos megnyitóját megtisztelte jelenlétével Bacskai József, a beregszászi magyar konzulátus főkonzulja. Gajdos István, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) elnöke, Beregszász polgármestere nagyra értékelte a szervezők erőfeszítéseit, amelyeknek köszönhetően a fesztivál keretein belül világsztárok mellett hangsúlyos szerepet kaptak a kárpátaljai műkedvelő előadók és vidékünk népművészei.

* Új alapítványkezdte meg tevékenységét Tiszabökényben. Fő céljai és feladatai közé tartozik a kárpátaljai, azon belül a tiszaháti hagyományok ápolása, az ősi magyar kultúra megőrzése és továbbadása. Az alapítvány első lépésként a helyi szabadidőközpontban számítógéptermet alakított ki, ahol egy időben négy gyerek és egy felnőtt foglalkozhat mindennap kilenc órától délután ötig. A Tiszaháti Kultúráért Alapítvány elnöke Páva István lett.

* A Reneszánsz Év rendezvény sorozat keretében az UMDSZ és a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egye-

sülete és más civil szervezetek összefogásával Soltész Péter és Soltész Gabriella festményeiből rendeztek kiállítást a Tiszapéterfalvai Képtárban.

* A mentális és fizikai egészségre nevelés terén – más európai vallási szervezetek tapasztalatait alapul véve – a Kárpátaljai Református Egyház és a Kárpátaljai Magyar Egészségügyi Dolgozók Társasága (KMEDT) a közelmúltban új kezdeményezéssel állt elő. Ennek lényege, hogy a KMEDT szakemberei szombatoként Beregszászban, a diakóniai központ épületében térítésmentesen fogadják a panaszokkal hozzájuk forduló betegeket.

* A Tiszapéterfalvai Református Líceumban immár harmadik alkalommal rendezték meg a Kárpát-medencei fiatalok éves találkozóját, a III. Kárpátaljai Nyári Egyetemet. A Kárpátaljai Magyar Diákok és Fialat Kutatók Szövetsége (KMDFKSZ) által életre hívott rendezvény mottója idén csak ennyi volt: "Diákok egymásért".

* Kenyeres Máriának, a MÉKK társelnökének közreműködésével ifjúsági nemzetközi mozgó-olvasótábort rendeztek Salgótarjánban és Lengyelországban.

* A Tiszapéterfalvai Képtárban mutatták be a Kárpátaljai Magyar Krónika című havilap első számát, amely a MÉKK és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet hírlevele. Szerkesztője Kenyeres Mária.

* Megnyílt a MÉKK Munkácsy Mihály Alkotótábor a Tiszapéterfalván. Munkájában részt vett Fuchs Andrea, Kolozsváry Katalin, Major O. Ida, Lőrincz Katalin, Réti János, Klisza János, Soltész Péter, Soltész Gabriella, Homoki Gábor és Harangozó Miklós. A nyitóünnepségen jelen volt Popovics Judit, a Szülőföld Iroda kárpátaljai referense is.

Augusztus

* Egyszerűsödik a schengeni vízum igénylése a Magyar igazolvánnyal és a két kárpátaljai magyarság szervezet – a KMKSZ vagy az UMDSZ – egyikének felelősségvállalásával rendelkezők számára. A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma a kárpátaljai és a vajdasági magyar szervezetek megkeresése alapján, érzékelt az a problémát, hogy a rokoni kapcsolatokon kívül az anyaor-

szágban élő és az annak határain kívül rekedt magyarok között az idők folyamán egy sor egyéb – üzleti, kulturális, baráti – kapcsolat is kialakult, saját hatáskörében úgy döntött, hogy a két ország vonatkozásában bevezeti az elismert határon túli magyar szervezetek által adható garanciavállalás intézményét, amely a Magyar igazolvánnyal együtt, támogató dokumentumként jelentősen megkönnyíti a magyar-magyar kapcsolattartást.

* A III. Határmenti Világzenei Fesztivált a magyar-ukrán-román határhoz közel, a Tisza-Szamos-közben fekvő Panyolán tartották meg. A találkozó Dercen, Tiszapéterfalva és Nevetlenfalva is képviselteti magát.

* Több mint száz program várta a közönséget a huszonhatodik zsámbéki színháztalálkozó. A színházi évad keretében tíz új bemutatót láthat a közönség szeptember közepéig. Újdonság, hogy mozi is várja a látogatókat. A fesztivál visszatérő vendége a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulata. Az idén két darabot láthat tőlük a közönség: Az ember tragédiáját és Boccaccio Dekameronját. Mindkettőt Vidnyánszky Attila Jászai Mari-díjas érdemes művész állítja színpadra.

* Tizenötödik alkalommal rendezték meg a Kárpátaljai Történelmi Jurtatábort a péterfalvai Kiserdőben. A programra sokan jöttek el a nagyszőlősi, az ungvári, a beregszászi és a rahói járásból, de érkeztek Lembergől is magyar és ukrán ajkúak történelmet és magyarságot tanulni. Különböző kézműves foglalkozások egészítették ki a honismereti programokat, amelyeket a szervezők – Dupka Nándor, Rezes József, Kázmér Sándor és Juhász Sándor – Mátyás király évének jegyében állítottak össze. A táborozók előtt a hét folyamán fellépett a Credo Verséneklő Együttes Ivaskovics József zeneszerző vezetésével. A költségetről, az irodalmunkról, közművelődésünk helyzetéről Dupka György közíró tartott előadást. Találkozott és eszmecsérelt folytatott a táborozókkal Gajdos István, az UMDSZ elnöke is. Réti János, Klisza János, Soltész Péter, Soltész Gabriella festők foglalkoztak a fiatalokkal. A népművészet mesterei, köztük

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

► Nagy Emese gyöngyfüző, Nyikolajeva Irén tányérfestő, Molnár Sándor fafaragó oktatták a jurtsókat.

* A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) szervezésében Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kölcsey Ferenc Szakkollégiuma adott otthont az Anyanyelvi Irka Tábornak.

* A KMPSZ szervezésében immár tizenharmadik alkalommal rendezték meg az angol nyelvű bibliatábor.

* Államalapító Szent István királyunk emlékét méltatta a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) benei alapszervezete a helyi általános iskolában szervezett ünnepséggel. Az érdeklődők az iskolában megtekinthették még Pintér László sárvári szobrászművész fából faragott Szent István-szobrát, amelyet a Bente testvértelepülésének számító, Vas megyei Sárvár lakosai adományoztak tavaly a helybelieknek. A szobor másfél méter magas, tölgyfából készült, szent királyunkat koronával és karddal ábrázolja.

* Az ungvári vár ódon falai között Molnár János és Béres István római katolikus, valamint Héder János református lelkipásztor hirdetett igét, méltatta Szent István életművét. Majd Sziklavári Vilmos, Magyarország ungvári főkonzulja szólt az egybegyűltekhez, hangsúlyozva az elszakított nemzetrészek összetartozásának fontosságát. Dupka György, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség alelnöke azoknak a ruszinoknak, ukránoknak, oroszoknak mondott köszönetet, akik kiállnak a magyar iskolarendszer mellett. Végül a Credo énekegyüttes és a Nagymarosi Férfikórus varázsolta még ünnepibb augusztus 20-át.

* Négy kárpátaljai képzőművész közös kiállítása nyílt meg a Kárpátaljai Népi Iparművészeti Múzeum (skanzen) kiállítótermében. Az ismert nagydobronyi keramikus, Hidi Endre ezúttal csodálatos népi ihletű kerámiákkal kápráztatta el az érdeklődőket, alkotásai között a művész új tematikájának megvalósulásaként a magyar népművészetben szimbolikus jelentőségű állatalokos kerámiák – bika, páva, ló – is láthatók. Mihajlo Beleny kárpátaljai ruszin szobrászművész, a munkácsi turulszobor alkotója ezúttal

– jobbra vallási témájú – grafikaiival van jelen, felesége, Magdalena Puhlik-Belény olajfestményeket, megkapó tájképeket és csendéleteket állított ki. Az ismert művészek mellett egy ígéretes ifjú tehetség, Lőrincz Katalin alkotásai láthatók még a tárlaton.

* Képzőművészeti albumok. Megjelent Ungváron a Fuchs Andrea grafikus, Kijevben a Lőrincz Katalin keramikus képzőművészeti alkotásait tartalmazó színes album. Az előbbi 11, az utóbbi 50 színes reprodukciót tartalmaz. Akét fiatal ungvári alkotó a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületének tagja.

* Kijevben bemutatták Erdélyi Béla festőművész albumát. Összeállítója Kovács Anton ungvári képzőművész, az Erdélyi Képzőművészeti Főiskola tanára, az Ukrán Képzőművészeti Szövetség tagja. A reprodukciókat az ungvári Lőrincz István készítette, aki egyben a kötet kiadását anyagilag is támogatta. A gyűjtemény Erdélyi Béla 303 munkáját tartalmazza, ebből 205 színes reprodukció, az alkotások címét ukránul és angolul tüntették fel. Egyébként Lőrincz István a MÉKK vállalkozói tagozatának társelnöke.

* Augusztus 3-án, vasárnap délután nyílt meg a II. Munkácsy Mihály Képzőművészeti Alkotótábor záró tárlata a péterfalvai György-kastélyban. A rendezvényt Dupka György, a MÉKK elnöke nyitotta meg. Az ünnepi műsorban közreműködött az Ivaskovics József vezette Credo együttes és a Péterfalvai Népzenei és Néptánc együttes (élén Kokas Károlyval). A szervezők felkérésére röviden bemutatkoztak és emléklapot kaptak az alkotótábor festői: Fuchs Andrea, Kolozsvári Katalin, Major O. Ida, Lőrincz Katalin, Réti János, Klisza János, Soltész Péter, Soltész Gabriella, Homoki Gábor és Harangozó Miklós, akik összesen 40 alkotást állítottak ki. A festők egy-egy munkájukat felajánlották a képtárnak, ezzel a nemes gesztussal járultak hozzá az állomány gyarapításához.

* Augusztus 13-15-e között Tokaj, a kultúra magyar városa adott otthont a XXXVI. Tokaji Írótábornak, amelynek idejéig motója: „Irodalmi értékek, pályakezds, érvényesülés”. A több mint száz alkotót gazdag

program várta. Az értelmiségi eszmecserék tematikája között szerepelt a költészet és jazz, poétika, irodalmi támogatások, szerkesztés és kiadás, digitalizált irodalom. Egyebek mellett bemutatkoztak a fontosabb Kárpát-medencei magyar irodalmi lapok: a Helikon, a Híd, a Kalligram, az Irodalmi Szemle, az Aracs, a Várad, az Irodalmi Jelen. A Kárpátalján a MÉKK kiadásában megjelenő Együtt című irodalmi, művészeti és kulturális folyóiratot S. Benedek András alapító-főszerkesztő, Vári Fábrián László, a szerkesztőbizottság elnöke és Dupka György lapigazgató mutatta be. Az író tábor munkájában részt vett Zubánics László helytörténész is.

* Soltész Péter kiállítását rendezték meg a Nagyszőlősi Járási Honismereti Múzeumban. Az eseményen jelen volt Dupka György, a MÉKK elnöke, Borbély Ida, a Péterfalvai Képtár igazgatója, Fuchs Andrea, a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületének titkára.

* A Tiszaháti Hírmondó ötödik száma ezer példányban jelent meg a napokban, amelynek felelős szerkesztője a bökényi Bodnár Diána újságíró. A tiszaháti, illetve a Péterfalvai Polgármesteri Hivatalhoz tartozó közösségek térségi közösségfejlesztőinek havilapja a Kárpátaljai Magyar Krónika mellékleteként a MÉKK kiadásában lát napvilágot.

* ABenei Faluházban rendezték meg a MÉKK szervezésében Klisza János és Klisza Krisztina – apa és lánya – kiállítását. A megjelent vendégeket – Dupka Györgyöt, a MÉKK elnökét, Fuchs Andreát, a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületének titkárát Szuhán András polgármester köszöntötte.

* A Szolyvai Emlékparkbizottság az évelejétől már jogi személyként, alapítványi formában működik tovább, és hozzá látott egy vizesblokk, és egy kápolna (haranggal) kialakításához. Távlatos cél: a Csonkaberegi falvakból elhurcoltak neveinek márványtáblán való megörökítése. Ezt a nagyszabású munkát csakis a Miniszterelnöki Hivatal és a Szülőföld Alap támogatásával lehetséges megvalósítani. A két új objektum felépítését Tóth Mihály elnök,

Dupka György felelős titkár és Vass István bizottsági tag irányítja.

* Augusztus 12-én az ungvári Váralja Kávézóban ülésezett a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesülete. A megjelent tagokat Dupka György, a MÉKK elnöke köszöntötte, és értékelte a közösség által szervezett és támogatott képzőművészeti rendezvényeket. Jól sikerült a Péterfalvai megrendezett II. Tiszaháti Munkácsy Mihály alkotótábor, a plener-záró kiállítás, Soltész Péter és Soltész Gabriella közös tárlata. A MÉKK továbbra is támogatja az augusztus-december között megszervezésre kerülő tárlatokat. Csoportos kiállításra november 7-én Ungváron kerül sor. Készülőben van a csoport internetes kiállításának anyaga is.

* Beregszászban az Európa-Magyar Házban civil szervezetek és a történelmi egyházak képviselői tanácskoztak a Szülőföld Alap Kulturális, Egyházi és Média Kollégiumának szeptemberi pályázati kiírásával kapcsolatos javaslatokról, témakörökről, így az egyházi, társadalmi, kulturális, szakmai szervezetek programjairól, a helyi magyar média, a könyv- és folyóirat-kiadási támogatásról, a pályázati célok kijelöléséről és a 2008 második felében kiosztható 50 millió 300 ezer forint témakör szerinti felosztásáról. A tanácskozáson a MÉKK-et Dupka György elnök képviselte.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Rákóczi-teremben tartották a Kárpátaljai Magyar Ösztöndíj Tanács soron következő ülését. Az egybehívott testület a különböző ösztöndíjpályázatok elbírálásával foglalkozott. A MÉKK-et Dupka Nándor és Rezes József képviselte.

* A Viski Tájházban rendezték meg Réti János festőművész, a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesülete társelnökének kiállítását. Ugyanitt került sor Becske József Lajos „Átkozott szerepben” című verseskötetének bemutatójára. A rendezvény munkájában részt vett Dupka György, Kenyeres Mária, Fuchs Andrea, Czébely Lajos, Ötvös Ida.

* Először rendeztek hagyományörző szilvafesztivált Szőlősgyulán.

D. GY.

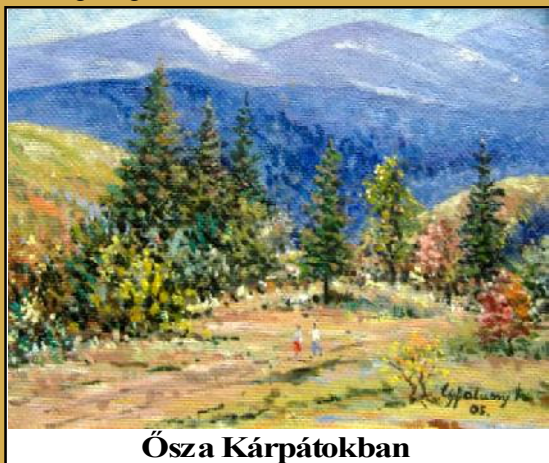
A Kárpátaljai Hírmondó galériája

UJFALUSSY ISTVÁN

Nyírfák

A Kárpátaljai Szövetség hagyományos balatoni őszi találkozóin minden alkalommal bemutatjuk egy-egy festő munkáit. Az alkotóknak sokat jelent ez a megmérettetés. Különösen így van ez, ha az illető olyan személy, akit az egybegyűltek többsége régóta ismer.

Őszi Kárpátokban

Az idén a balatonföldvári Riviéra Szállóban Ujfalussy István amatőr festő kiállítását tekinthették meg az érdeklődők. Schober Ottó, a Kárpátaljai Szövetség elnökségének tagja megnyitó beszédében elmondta: „Az idegen szavak és kifejezések kézi szótára” szerint az „amatőr” szó, mint azt sokan hiszik, nem lekicsinylő fogalom, hanem azt jelenti, hogy valaki kedvtelésből foglalkozik valamilyen tevékenységgel. Nos, Ujfalussy István Kárpátal-

Nevickei vár

ján, elsősorban a beregszászi járásban, pedagógusként, közigazgatási szakemberként ismert.

Néhány életrajzi adat. 1932-ben született Királyházán. A munkácsi tanítóképző elvégzése után behívták a hadseregbe. 1963-ban levelező úton elvégezte az Odesszai Állami Egyetem földrajz szakát, majd 1969-ben a Kijevi Közgazdasági Főiskolán szerzett újabb diplomát. Tanárként dolgozott, több éven át volt a beregszászi járási tanács végrehajtó bizottságának elnöke, később az ungvári megyei tanács tanügyi osztályának helyettes vezetője. 1975-től nyugdíjba vonulásáig a Beregszászi Ruháipari Szakiskola igazgatójaként tevékenykedett. 1995-ben költözött át Magyarországra. Jelenleg Orosházán él, itt telepedett le családotul Marianna lánya is, aki a városi kórház röntgenorvosa. A tanár úr a tíz év alatt orosházi festő lett, több kiállításában is gyönyörködhettek a város lakói. Ugy tűnik, révbé ért, pedig ez a révbé érés nem volt könnyű.

Mindenki számára ismert tény, hogy a vezetői beosztás sok elfoglaltsággal jár. Ő azonban mindig talált időt arra, hogy együtt lélegezhessen a természettel. A földrajzszakos tanárt vonzotta a szülőföld tájainak szépsége. A festészet iránti szeretete már gyermekkorában megnyilvánult. Kezdetben híres magyar személyiségek portréit készítette el ceruzával, vízfestékkel, később szénecsurával fényképekről rajzolt arcképeket.

Az utóbbi időben miniatűr képeket fest. Munkáit nem értékesíti, de szeret képeket ajándékozni barátainak, ismerőseinek, azaz a hittel, hogy ez az emlék sokáig marad meg az emberek szívében.

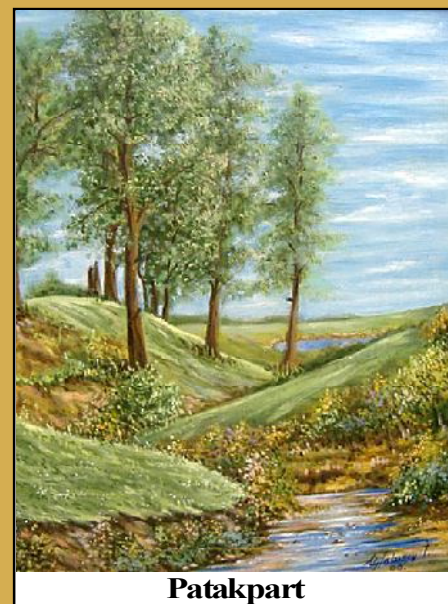
A balatoni kiállításra 36 képét hozta el, valamennyi szorosan kötődik Kárpátaljához. Nagyszeretettel ábrázolja szülőföldje páratlan szépségű tájait, finom ecsetkezelése, színeinek széles skálája tehetségéről árulkodik. Ügyesen kezeli a festőszerszámokat, amunkái magukért beszélnek. Egyházi témájú, Jézust ábrázoló festménye is helyet kapott a teremben.

Mit láthatunk vásznain? A festő képzelőereje jóvoltából a havas Kárpátokat, az aranyló őszi leveleket, a kis patakokat, legelőt, amelynek hangulata gyermekkorunkat idézi. Alkotásairól látszik, hogy nem rutinból fest: mindent jól átgondol, és alaposan kidolgoz. Bizonyára az a rend, amely képeiről leolvasható, életének is része. Ugyanakkor meleg színei érzékeny és érző lélekre

Vadászház a Kárpátokban

utalnak. Szelíd, ismerős tájait látva szinte ott érezzük magunkat a Latorca-parton, a Nevickei vár tövében, Kárpátalja mindannyiunk számára kedves vidékein.

Patakpart

Örültünk Ujfalussy István képeinek. A balatonföldvári találkozó résztvevőinek és minden olvasónknak a nevében kívánunk az immár 75 esztendő megélt festőnek még sok alkotó évet, hogy vissza-visszatérve kedvenc hegyei közé, újabb alkotásait tárja majd eléink egy következő alkalommal is.

K. M.

Téli táj